

Viļānu pagasta teritorijas plānojums

Satura rādītājs

I. Viļānu pagasta teritorijas attīstības programma

Ievads	6
1. Viļānu pagasta raksturojums	6
1.1. Vispārīgs raksturojums	6
1.2. Vēsturiskā attīstība	6
1.3. Ģeogrāfiskais stāvoklis	6
1.4. Zemes izmantošana un augsnes	10
1.5. Ūdeņi un purvi	13
1.6. Mežu raksturojums	14
2. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums	16
3. Teritoriālreformas nozīme pagastā	17
4. Viļānu pagasta iedzīvotāju raksturojums	19
4.1. Iedzīvotāju skaita dinamika, vecuma un dzimuma struktūra, nacionālais sastāvs, izglītības līmeni	19
4.2. Apdzīvojuma struktūra, iedzīvotāju blīvums	22
4.3. Paaugstināta sociālā riska grupas un maznodrošinātie	22
4.4. Iedzīvotāju nodarbinātība, bezdarbs	23
5. Sociālās un pakalpojumu infrastruktūras raksturojums	24
5.1. Izglītība	24
5.2. Kultūra un sports	26
5.3. Veselības aizsardzība un sociālā aprūpe	28
5.4. Mazumtirdzniecība un maksas pakalpojumi	28
5.5. Sociālās infrastruktūras attīstības ilgtermiņa un īstermiņa mērķi	29
6. Tehniskās infrastruktūras raksturojums	31
6.1. Autoceļi	31
6.2. Dzelzceļš un dzelzceļa satiksme	31
6.2. Autotransports un pasažieru pārvadājumi	31
6.3. Pārējā tehniskā infrastruktūra	32
6.4. Tehniskās infrastruktūras attīstības ilgtermiņa un īstermiņa mērķi	33
7. Tautsaimniecība un uzņēmējdarbība	36
7.1. Lauksaimniecība	36
7.2. Uzņēmējdarbība	37
8. Viļānu pagasta pārvaldes struktūra un budžeta izlietojums	39
8.1. Pagasta padomes darbinieku raksturojums, tehniskais nodrošinājums	39
8.2. Pašvaldības budžeta raksturojums	42
8.3. Viļānu pagasta sadarbība ar citām pašvaldībām	44
9. Viļānu pagasta iedzīvotāju aptauja	45
9.1. Personīgās ziņas	45
9.2. Viļānu pagasta padomes darbības raksturojums	47
9.3. Viļānu pagasta attīstība	50
10. SVID analīze Viļānu pagastā	53
10.1. Sociālā sfēra	53
10.2. Lauksaimniecība, uzņēmējdarbība	54
10.3. Vispārējā analīze	55
11. Viļānu pagasta attīstības stratēģija	56
11.1. Attīstības stratēģijas izstrādāšanas galvenie etapi un attīstības plānošanas pamatprincipi, īss izmantoto metožu apraksts	56

11.2. Viļānu pagasta attīstības vīzija.....	61
11.3. Attīstības mērķi un rīcības programma.....	65

II Viļānu pagasta teritorijas plānojuma 1. redakcija

1. Vispārīgs dabas apstākļu un resursu raksturojums.....	71
1.1. Reljefs	71
1.2. Klimats.....	71
1.3. Augsnes.....	71
1.4. Dabas kompleksi	72
1.5. Hidroloģija	72
1.6. Īpaši aizsargājamās teritorijas	73
1.7. Ģeoloģiskā uzbūve.....	74
1.8. Eksodinamiskie procesi	75
1.9. Derīgie izrakteņi.....	75
1.10. Virszemes ūdeņi.....	76
1.11. Pazemes ūdeņi.....	77
1.12. Informācija par potenciāli piesārņotām vietām.....	85
1.13. Meža resursu analīze.....	86
1.14. Vides kvalitāte	97
2. Pagasta struktūra un tās elementi	102
2.1 Iedzīvotāji un apdzīvojuma struktūra.....	102
2.2 Inženierinfrastruktūra.....	104
2.2.1 Ūdensapgāde	104
2.2.2 Notekūdeņu savākšana un attīrīšana	108
2.2.3 Atkritumu saimniecība.....	110
2.2.4 Siltumapgāde.....	114
2.2.5 Elektroapgāde	114
2.2.6 Skaru komunikācijas	114
2.3 Ceļu un transporta struktūra.....	116
2.4. Saimnieciskā darbība	117
2.5. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums un tūrisma potenciāls	123
3. Zemes izmantošanas un īpašuma struktūra	125
3.1 Zemes izmantošanas struktūra.....	125
3.2 Meliorācija un zemes vērtība	126
3.3 Zemes īpašumu un lietošanas struktūra.....	127
4. Civilā aizsardzība un paaugstināta riska objekti	129
5. Aizsargjoslas	131
5.1 Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas.	131
5.2 Eksploatācijas aizsargjoslas	132
5.3 Sanitārās aizsargjoslas	135
5.4 Īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumi aizsargjoslās.....	135
5.5 Aizsargjoslu uzturēšana	145
6. Perspektīvā zemes izmantošana	146
6.1 Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas.	146
6.2 Meža zemes	147
6.3 Apbūves teritorijas	148

III Viļānu pagasta apbūves noteikumi

IV Karotgrāfiskais materiāls
V Pielikumi

I.
VIĻĀNU PAGASTA
TERITORIJAS
ATTĪSTĪBAS
PROGRAMMA

1. Viļānu pagasta raksturojums

1.1. Vispārīgs raksturojums

Viļānu pagasts atrodas Rēzeknes rajona rietumu daļā, Austrumlatvijas līdzenuma Austrumu malā. Attālums no galvaspilsētas līdz pagasta centram pa autoceļu 216km, pa dzelzceļu - 198km. Attālums no rajona centra ir 28km.

Rietumu - Austrumu virzienā pagastu šķērso Rīgas – Maskavas dzelzceļa līnija, kas uzbūvēta 1901.gadā.

Pagasta centrā atrodas Viļānu pilsēta kur atrodas pagasta padome.

Pagasts robežojas ar Dekšāru, Rikavas, Sakstagala un Kantinieku pagastiem Rēzeknes rajonā un Galēnu un Sīlukalna pagastiem Preiļu rajonā.

Teritoriju dienvidu - ziemeļu virzienā šķērso Maltas upe, kas ir otra lielākā upe Rēzeknes rajonā un ietilpst Daugavas baseinā. Viļānu apkaimē Maltai ir stāvi, gleznaini krasti, augšpus tilta pilsētas dienvidu daļā izveidota neliela ūdenskrātuve. Apkaimē tek Maltas kreisā krasta pieteka Sperga un labā krasta pieteka Lauza . Pagasta rietumu robeža noteikta pa Malmutas upīti, kuras pieteka ir Liepupīte.

Pagasta dienvidu daļā ir trīs nelieli ezeri Viļānu, Radopoles un Notras .

Iedzīvotāju skaits Viļānu pagastā uz 12.08.2002. ir 2094.

Kopējā zemes platība 12054,6ha, no tās 6796,4ha lauksaimniecībā izmantojamā zeme, 2736,3ha meži un 1383.9ha purvi .

Reljefs pārsvarā ir līdzens un nedaudz paugurains. Lielāko pauguru vidējais augstums 120 - 30m virs jūras līmeņa .

Klimats ir mēreni kontinentāls, vidēji silts un mitrs.

1.2. Viļānu pagasta vēsturiskā attīstība

Viļāni pirmo reizi vēsturē minēti 1495.gadā ar nosaukumu Wielona, kad Livonijas ordeņa mestrs Valters Pletenbergs parakstīja līgumu par lēņu tiesībām ar feodāli Jāni de Loe. Pēc Polijas pirmās dalīšanās Latgale nonāca Krievijas impērijas sastāvā (1777.-1917.)

Rīgas - Rēzeknes tirdzniecības ceļa malā Viļāni sāka veidoties par miestu, kura uzplaukumu veicināja Janovsku dzimta, kas uzcēla lielu ādas fabriku. Muižā bija 2 kaļķu ceplī, alus brūzis, ķieģeļu fabrika, dzirnavas un krogi, darbojās arī linu vēršanas un aušanas fabrika.

19.gs beigās Viļānu pagasta teritorijā izveidojās 3 lielākās muižas:

- Radopoles muiža - pie ezera ceļā uz Vidsmuižu, kas piederēja Janovskim,

- Viļānu muiža- pilsētas dienvidos upes krastā, kas piederēja Janovskim ,
- Maltas muiža – Varakļānu ceļa malā, kas piederēja Kālim Lamsteram, kas 1905.gada nemieru laikā tika stipri izdemolētas.

1935.gadā Viļānu pagasts robežojās ar Vidsmuižas , Ružinas, Gaigalavas, Varakļānu, Sakstagala un Dricēnu pagastiem, kopējā platība 208km², iedzīvotāju skaits – 8500. Radopolē darbojās pamatskola, pastāvēja Viļānu mežniecība un Rimšu vecticībnieku lūgšanu nams . Bija sīku preču un pārtikas tirgotavas Tēveņānos, eļļas spiestuve Janovska dzirnavās, pienotava un krejotava “Krāce”, kā arī Viļānu, Trumānu, Brikuļu, Ornicānu dzirnavas un elektriskā spēkstacija Viļānos

Pagasta budžets 1934./1935.gadā Ls 5359.

Pastāvēja **1581 lauku saimniecība**, kuru īpašumā bija 8690ha aramzemes, 2809ha pļavu, 3649ha ganību , 2229ha mežu un 946ha purvu.

1936.gadā Viļānu pagastam pievienoja daļu Varakļānu pagasta – Maltas upes kreisajam krastam pieguļošās zemes līdz ar Kristceļu sādžu.

No 1945.- 1947.gadam Latvijas PSR Rēzeknes apriņķa Viļānu pagastā ietilpa Radopoles, Ornicānu, Makužu, Rikavas, Skudnovkas, Sokolu, Viļānu un Zirkavas ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas, līdz 1949.gadam tās ietilpa Viļānu apriņķa Viļānu pagastā. Līdz ar jauno administratīvi teritoriālo iedalījumu republikā, pēc Viļānu rajona izveidošanas 1949.gada 31.decembrī, Radopoles ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja pakļāvās LPSR Viļānu rajona darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai , pēc 1962.gada 18.decembra - Rēzeknes rajona darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai.

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Augstākās padomes 1990.gada 18.oktobra dekrētu, Radopoles ciema tautas deputātu padome tika pārdēvēta par Viļānu pagasta tautas deputātu padomi , ar 1994.gada 25.maiju – par Viļānu pagasta padomi.

Pirmā **kooperatīvā sabiedrība Viļānu pagastā** sāka veidoties 1923.gadā, tā bija sabiedrība “Voga” Mihalku pusmuižā, 1927.gadā - sabiedrība “Krāce” Ornicānu ciemā, kur galvenokārt ražoja sviestu, ko koka mucīnās veda uz Rīgu un tālāk uz Angliju. 1947. gadā ir nodibināts Viļānu apriņķis, uz Ornicānu dzirnavu un lopkopības privātfirmas bāzes tika noorganizēts rūpkombināts, no kura turpmākajos gados izveidojās Valsts uzņēmumi -Rēzeknes piena kombināta pienotava un Ludzas metālapstrādes rūpnīcas “Metālists” filiāles Ornicānu cehs. 1993.gadā notika Viļānu pienotavas privatizācija, kuras rezultātā tā kļuva par piena savāktuvi, jo piena pārstrāde mazos uzņēmumos kļūst nerentabla. Metālapstrādes cehs privatizācijas rezultātā ražošanu pārtrauca un iekārtas tika izvazātas.

Jau 1927.gadā tika veikta Viļānu kūdras purva meliorācija, tāpēc bija iespējama kūdras ieguve un 1935.gadā tika uzcelta Viļānu kūdras fabriku, kas sākumā ražoja pakaišu kūdru, bet 1936.gadā arī kurināmo kūdru, ko veda uz Rīgu. Strādāja pastāvīgi 80 cilvēki, bet sezonā - 300-500 cilvēki. Izveidojās kūdras strādnieku ciemats. Pēc 1962.gada kūdras ieguve Viļānu un Knovu (Кņаву) kūdras atradnēs tika veikta rūpnieciski un centralizēti. Šīs atradnes ietilpa kūdras fabrikas "Strūžāni" sastāvā, pēc privatizācijas 1999.gadā ir izveidota kūdras ieguves un noieta uzņēmums akciju sabiedrība "Strūžāni".

Uz Maltas muižas zirgu audzētavas bāzes 1945.gadā izveidoja zonālo selekcijas-izmēģinājumu staciju "Viļāni", kas sākumā bija šķirnes lopu audzētava, bet 1956.gadā pārceļot no Preiļu rajona Ošupes lopkopības staciju un apvienojot ar kolektīvo saimniecību "Vienotā saime" un 1969.gadā - kolektīvo saimniecību "Narodnaja pobeda", izveidojās Valsts saimniecība "Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija". 1999.gadā privatizācijas rezultātā tā tika pārveidota par akciju sabiedrību. Tās galvenie darbības virzieni graudaugu, kartupeļu un linu sēklkopība. Uz Radopoles muižas bāzes 1950.gadā tika izveidota Mašīnu traktoru stacija (MTS). Tās vietā pēc reorganizācijas, K.Marksa kolhoza, Preiļu rajona "Ošupes" mākslīgās apsēklošanas stacijas un zirgaudzētavas "Voronova" apvienošanas 1964.gadā izveidoja Valsts lopkopības izmēģinājumu staciju "Latgale". 1970.gadā no saimniecības atdalīja mākslīgās apsēklošanas staciju "Latgale" un Voronovas iecirkni. Privatizācijas rezultātā Valsts lopkopības izmēģinājumu stacija "Latgale" 1998.gadā pārveidota par akciju sabiedrību. Tās pamatnodarbošanās: piena lopkopība, cūkkopība, šķirnes dzīvnieku izaudzēšana un realizācija.

Līdz ar valsts saimniecību izveidošanos Radopoles pagasta teritorijā sākās jaunu **lauku ciematu celtniecība**.

Maltas muižas vietā sāka veidoties Viļānu selekcijas stacijas ciemats ar ražošanas sektoru, kantori un vienkārtu individuālo apbūvi, kas 1960.gadā pārcēlās uz Maltas upes labo krastu, kur tika uzceltas astoņas 2-stāvu dzīvojamās ēkas, divas 1-stāvu ēkas, divas 3-stāvu dzīvojamās ēkas, ēka zinātnes darbinieku vajadzībām, katlu māja, saimniecības ēkas, jauna administratīvā ēka, kur izvietojās arī kultūras nams un bibliotēka, kā arī bērnudārzs. Celtniecība turpinājās līdz 1992.gadam un beidzās ar jaunas jaudīgas katlu mājas karkasa izbūvi.

Radopoles muižas vietā līdz ar Latgales lopkopības izmēģinājumu stacijas organizēšanu, 1950.-1960. gadā veidojās ciemats, kur pārsvarā ir individuālā apbūve. Ciemats ar gadiem auga un attīstījās, tika uzceltas 3 divstāvu dzīvojamās mājas, administratīvā ēka ar kultūras namu un ēdnīcu, veikals, bērnudārzs, kā arī kaltes, fermas, galdniecības cehs, katlu māja un

attīrīšanas iekārtas. Pašlaik administratīvā ēka un netiek izmantota, dažas lopu novietnes privatizētas un tiek izmantotas citiem mērķiem.

Pagasta teritorijā atrodas trīs vecticībnieku draudzes un lūgšanu nami Notrā, Rimšos un Kristceļēs, trīspadsmit kapsētas (Kristceļu, Broku, Trūpu, Masaļsku, Solaskungu, Notras, Brikuļu, Privšu, Rimšu, Kūkoju, Lagonu, Šautiņu un Rampānu).

No Viļānu pagasta 20.gs. sākumā ir cēlušies daudzi **ievērojami cilvēki**, kas savu radošo izaugsmi un panākumus ir guvuši ārpus Latvijas:

- rakstnieks, publicists un sabiedriskais darbinieks Eduards Šmugajs,
- dzejnieks, Viskonsinas universitātes (ASV) pasniedzējs Francis Murāns,
- inženieris – konstruktors kosmonautikas nozarē Konstantīns Počs,
- latgaļu gramatikas autors Francis Zeps,
- mākslinieks-kokgriezējs, publicists Jānis Laduzāns.

Kristceļu sādžā (1898.-1937.) dzīvoja Lāčplēša ordeņa kavalieris Jevmenijs Kozlovs, bet Masaļsku sādžā ir dzimis latgaļu atmodas darbinieks, publicists un pirmās grāmatu spiestuves dibinātājs Pēterpilī un Rēzeknē Eduards Kozlovskis (1878.-1943.). Savukārt Trūpu sādžā ir dzimusi dzejniece un skolotāja Dzērksteņa (Stafecka), Počos - atomfiziķis Kārlis Počs (ASV), elektronikas speciālists Jūlijs Kārlis Počs (Anglija), pirmais atjaunotās neatkarīgās Latvijas ārlietu ministrs Eižens Počs, bet Brokos- LR Dailes teātra direktors Bērtulis Pizičs, Bečos – žurnāliste Zenta Briede.

1.3. Ģeogrāfiskais stāvoklis.

Viļānu pagasts atrodas Rēzeknes rajona rietumu daļā. Tā teritorijas kontūra ir izstiepta. Lielākais attālums starp robežpunktiem ziemeļu - dienvidu virzienā ir 17 km. Attālums šķērsvirzienā (līnijā rietumi - austrumi) pagasta vidusdaļā ir tikai 7 km.

Attālums no pagasta centra (Viļāniem) līdz Rēzeknes pilsētas centram ir 30 km. Tuvākā osta valsts galvaspilsētā Rīgā atrodas 212 km attālumā. Tuvākie robežpārejas punkti - Grebņeva - 80 km, Terehova - 96 km attālumā. Līdz tuvākajam lidlaukam Audriņu pagasta Kucinēs ir 32 km.

Ziemeļos un ziemeļaustrumos pagasta teritorija 10 km garumā robežojas ar Rikavas pagastu. No tiem 4 km garā posmā lejpus Brokiem tā iet pa Maltas upi. Austrumos pagastam 3 km garumā ir robeža ar Sakstagala pagastu un 15 km gara pārtraukta (gar Viļānu pilsētu) robeža ar Sokolku pagastu. Apmēram 2 km garumā robeža iet pa šoseju A-12 un 1 km pa dzelzceļa līniju Rīga - Maskava. 7 km garā posmā no Biečiem līdz Viļāniem tā iet pa Maltas

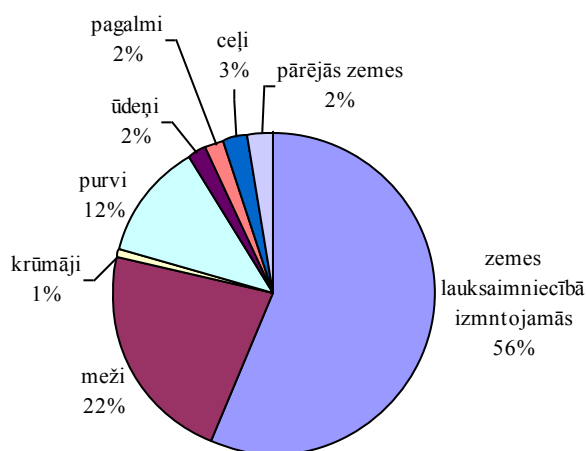
upi. Dienvidos pagastam ir 16 km gara robeža ar Galēnu pagastu. Dienvidu daļas rietumos 5 km gara robeža ir ar Sīļukalna pagastu. Abas iepriekš minētās robežas sakrīt ar Rēzeknes un Preiļu rajonu administratīvo robežu. Rietumos un ziemeļrietumos 15 km garumā pagastam ir robeža ar Dekšāru pagastu. Ap 0,5 km garumā tā iet pa dzelzceļa līniju Rīga - Maskava. Pagasta centrā atrodas Viļānu pilsēta, tāpēc pagastam ir 13 km gara robeža arī ar to. 2 km garā posmā Viļānu muižas apkaimē un tikpat garā posmā no Lakstīgalu salas līdz šosejas A-12 tiltam tā iet pa Maltas upi. Gar pilsētas ziemeļu daļu 1km posmā robeža sakrīt ar šoseju A-12. Pagasta teritoriju ziemeļu daļā 12 km garumā šķērso valsts nozīmes autoceļš Rīga - Maskava (A12) kā arī II šķiras autoceļi Viļāni - Gaigalava (V 561) un Viļāni - Pilskalns - Nagļi (V 596). Dienvidu daļu šķērso I šķiras autoceļš Viļāni - Preiļi - Špoģi (P 58) un II šķiras autoceļš Viļāni - Zabolotje - Maltas Trūpi (V 598). Pagasta vidusdaļu 8 km garumā šķērso dzelzceļa līnija Rīga - Maskava, kurai ir stacija Viļānos.

1.4. Zemes izmantošana un augsnes

Zemes īpašumi un lietojumi.

Pēc teritorijas Viļānu pagasts ir trešais lielākais Rēzeknes rajonā, aizņem 4.3% no Rēzeknes rajona kopējās platības. Kopplatība ir 12054.6ha, no tās lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir 6796.4ha, meži –2736.3ha, krūmāji –95.7ha, purvi – 1383.9ha, ūdeņi - 207.9ha, pagalmi – 227.3ha, ceļi - 322.8ha, pārējās zemes – 284.3ha.

Viļānu pagasta zemes bilances dati uz 2003.gada 1.janvāri.

1.4.1. attēls. Zemju īpatsvars pēc izmantošanas veida.

No tabulas redzams, ka Viļņu pagastā lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars 56% ir starp augstākajiem rādītājiem (50-60 %) republikā, Latvijā vidējais rādītājs ir 42.9%. Tik intensīvu zemes izmantošanu panāca savā laikā trīs ekonomiski spēcīgas valsts saimniecības (tagad A/S "Lopkopības izmēģinājumu stacija "Latgale", A/S Viļņu selekcijas izmēģinājumu stacija un A/S Mākslīgās apsēklošanas stacija "Latgale").

Meliorēto zemju platība 6282.0ha vai 92.6% no lauksaimniecībā izmantojamajām zemēm.

Kopā pagastā uz 2002.gada 1.janvāri noformēti 509 zemes īpašumi, no tiem 37 zemnieku saimniecības, 442 piemājas saimniecības, 25 VAS "Nekustamā īpašuma aģentūras" īpašumi un 5 īpašumi uz pārējām lauksaimniecības zemēm.

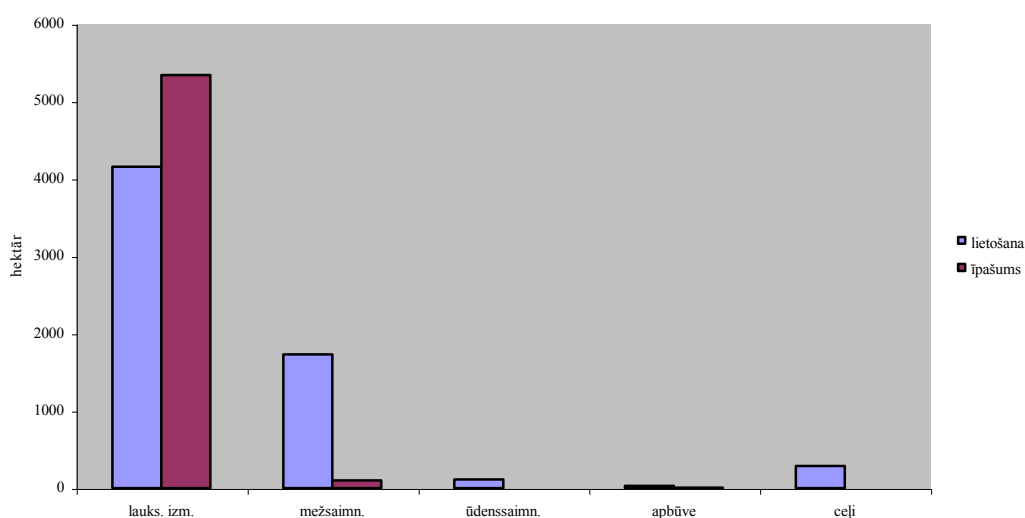
Brīvās valstij piekrietošās zemes ir 296.0ha, kuru īpatsvars pagastā ir 2.2% kas atrodas galvenokārt uz pārmitrām, krūmainām vai neizdevīgi izvietotām platībām.

Zemes sadalījums pa zemes lietotājiem, kuru galvenais zemes lietošanas mērķis ir lauksaimniecība, skatīt tabulā 1.

	Skaits	Platība (ha)		
		kopā	lietošanā	īpašumā
Zemnieku saimniecības	69	1001.0	590.3	410.7
Piemājas saimniecības	972	5825.6	3531.1	2294.5

Specializētās saimniecības	valsts	3	1381.5	1200.4	181.1
Personīgās palīgsaimniecības		55	127.9	-	172.9

Lielākie zemes izmantotāji pagastā ir piemājas saimniecības, kas lieto 59.6% no lauksaimnieciskajām zemēm, Valsts akciju sabiedrības, kas nodarbojas ar lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu - 14.1%, zemnieku saimniecības – 10.2% un pārējo lauksaimniecībā izmantojamo zemi lieto palīgsaimniecības – 1.7%.

1.4.2.attēls. Zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem īpašumos un lietojumos

Augsnes.

Viļānu pagasts iekļaujas Austrumlatvijas līdzenuma augšņu rajonā (pēc K. Brīvkalna Latvijas augšņu rajonēšanas shēmas).

Pārsvarā pagastā ir izplatītas velēnu podzolētās, velēnu podzolētās glejotās un velēnu gleja augsnes, nedaudz arī purva augsnes.

Pēc mehāniskā sastāva dominējošās ir smilšmāla un mālsmilts augsnes, kas ir piemērotas augkopības un lopkopības produkcijas – graudaugu, kartupeļu un linu audzēšanai. Savukārt kultivēto ganību un zālāju ierīkošanai piemērotas ir kūdras augsnes.

Vidējā Viļānu pagasta lauksaimniecībā izmantojamās zemes vērtība ir 42.3 balles (Rēzeknes rajonā vidēji – 35 balles). Augstāka augsnes iekultivēšanas pakāpe un novērtējums ir pagasta ģeogrāfiskajā centrā, apmēram 3km rādiusā ap Viļānu pilsētu tas sasniedz pat 65 balles. Sakarā ar to, ka pēdējos 10 gados augsne nesaņem organisko un minerālmēslojumu

nepieciešamajā daudzumā , augsnes ir noplicinātas , minētie skaitļi var neatbilst faktiskajam stāvoklim.

Zemes vidējā kadastrālā vērtība 179 Ls/ha.

Augsnes auglību raksturo arī augsnes reakcija. Augsnes reakcija ietekmē augsnes mikroorganismu darbību, nosaka barības vielu uzņemšanu augiem. Augsnēs ar skābu augsnes reakciju veidojas viegli šķīstoši savienojumi un notiek to pastiprināta izskalošana no virskārtas dziļākos augsnes horizontos un gruntsūdeņos. Kultūraugu lielākajai daļai optimālais pH ir lielāks par 6.0.

Pēc augšņu agroķīmiskajām īpašībām (A/S LIS “Latgale” dati uz 06.05.02.) lielākā daļa augšņu ir vāji vai vidēji skābas (pH 4.9-5.9), ar zemu vai vidēju kustīgā fosfora un kālija saturu augsnē. Latvijas augsnes pēc savas izcelsmes ir nabadzīgas ar minerālajām augu barības vielām.

1.5. Ūdeņi un purvi

Ūdeņi aizņem 2% no pagasta teritorijas.

Lielākā upe Viļānu pagastā ir Malta ar savām pietekām Notru, Spergu, Lauzu un citām mazākām ūdensnotecēm, kas šķērso pagastu dienvidu – ziemeļu virzienā. Tā iztek no Salāja (Solovja) ezera Andrupenes pagastā. Pagasta ziemeļrietumu daļā ūdeņus savāc Liepupīte, kas ietek Malmutē Dekšāru pagasta teritorijā.

Lielu ezeru pagasta teritorijā nav, bet vērā ņemami ir Notras un Radopoles ezeri, kas ir pašvaldības lietošanā.

Liels darbs ir ieguldīts savā laikā Radopoles ezera krastu un pieguļošo platību labiekārtošanā. Ezers iekļaujas ciemata ainavā, padara to acij tīkamu braucot garām pa Viļānu-Preiļu ceļu. Ir iekārtota peldvieta gan bērniem , gan pieaugušajiem, vasarā to izmanto ne tikai Radopoles , bet arī Viļānu un tuvāko ciemu iedzīvotāji. Peldvietā ir nepieciešams remonts, nav kas seko tīrībai un kārtībai pludmalē sezonas laikā.

Notras ezerā zivju resursi ir neievērojami, pagasts ar tā apsaimniekošanu nenodarbojas, makšķerēšanai to izmanto reti un tikai blakus esošo māju vīrieši. Ezers izveidojies purvainā ieplakā, tam ir grūti piekļūt.

Ievērojamu daļu pagasta platības aizņem gan lielāki, gan mazāki **purvi**, kopā tie aizņem 1418ha, kas ir 12% no kopplatības.

Lielākais ir Kņavu (Kņovu) purvs pagasta dienvidrietumu daļā (885.9ha) , kur notiek rūpnieciska apkures, mēslojuma un pakaišu kūdras ieguve gan vietējam patēriņam , gan eksportam uz ārzemēm. Lielāko daļu no tā aizņem augstais purvs, kūdras krājumi 35.3mlj.m³.

Viļānu pilsētai austrumu daļā piekļaujas augstais Viļānu purvs, kura platība 64.5ha. Kūdras rūpnieciska izstrāde pagaidām pārtraukta.

Pārējie purvi, kas izveidojušies reljefa pazeminājumos ar apgrūtinātu noteci, ir pašvaldību vai fizisku personu apsaimniekošanā. Lielākais no tiem ir zemais Masaļsku purvs pagasta centrālajā daļā ar platību 52.0ha, tajā valdošā koku suga ir purva priede. Purvs tiek izmantots mežsaimniecības vajadzībām, kā arī ogu un sēņu lasīšanai.

1.6. Mežu raksturojums

Viļānu pagasts nav īpaši bagāts ar mežiem, no kopējās platības tie aizņem 2736.3ha vai 22%.

No visas mežu platības fizisku personu īpašumā atrodas 1134.8ha, pārējas platības, jeb 1590.1ha mežu, ir lietošanā gan fiziskām, gan juridiskām personām.

Privāto mežu īpašnieku un lietotāju skaits ir 653, pēc platības zemnieku saimniecību lietošanā ir 186.4ha, piemājas saimniecību lietošanā 1219.296ha.

Meža īpašnieka funkcijas valsts mežos veic VAS “Latvijas valsts meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecība.

Viļānu pagasta meži atrodas Rēzeknes virsmežniecības Viļānu mežniecības pārraudzībā.

Mežu masīvi izvietojušies galvenokārt purvainās teritorijās un cieš no mitruma, tāpēc mežaudzes nav tik vērtīgas. Galvenās koku sugas ir skuju koki – 66% un mīkstie lapu koki – 34%.

Pēc Rēzeknes virsmežniecības Viļānu mežniecības sniegtās informācijas valdošā koku suga mežaudzēs pagastā ir priede – 42%, egles aizņem 24%, bērzs – 22%, bet pārējās sugas (melnalksnis, apse, baltalksnis) kopā – 12%. Meža resursu analīzi skatīt nodaļā “Viļānu pagasta teritorijas plānojums”.

Pēc apsaimniekošanas režīma 96% meža zemes ir saimnieciskie meži, bet 4% (172.1ha) aizsargājamās teritorijas, kas savukārt sastāv no:

- aizsargjoslas gar pilsētām - 141.5ha,
- zinātniskie pētījumi - 2.9ha,
- ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie liegumi - 22.5ha,
- meža biotopi - 5.2ha,

Aizsargājamajās teritorijās ir aizliegta:

- kailcirte – aizsargjoslās ap pilsētām,
- galvenā cirte – dabas lieguma mežos,

- jebkāda mežsaimnieciskā darbība – īpaši aizsargājamās iecirkņos un meža biotopos.

Vidējais audžu vecums gados ir 71 gads, vislielākā pieaugušo un pāraugušo audžu krāja (cērtamais vecums) ir eglei $\sim 88458\text{m}^3$, tad apsei $\sim 34605\text{m}^3$ un priedei $\sim 29581\text{m}^3$, līdz ar to tuvāko 20 gadu laikā visvairāk tiks izstrādātas egļu audzes, ko pakāpeniski nomainīs priede un apse (*dati no nodaļas “Viļānu pagasta meža resursu analīze”*). Pašlaik vecās audzes ir saglabājušās mazās platībās , visnelabvēlīgākās vecuma struktūras ir rūpnieciski visvairāk izmantojamajām sugām – Eglei, Priedei un Bērzam.

Perspektīvā mazākproduktīvās un mitrās lauksaimniecības zemes ieteicams apmežot

2. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums

Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums ir viens no galvenajiem nosacījumiem tūrisma attīstībai .

Viļānu pagastā nav īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objektu, nedz arī liela ainavu daudzveidība, bet ir saglabājusies samērā neskarta un nepiesārņota vide.

Caur pašvaldības teritoriju dienvidu – ziemeļu virzienā tek Maltas upe, kuras gleznainos krastus apdziedājis ASV dzīvojušais dzejnieks Francis Murāns. Upē ir bagāti saldūdens zivju (raudas, līdakas, asari, plauži u.c.) resursi, kā arī tā ir piemērota atpūtai un tūrismam (peldēšanās, sauļošanās, makšķerēšana u.c. iespējas). Savā tecējumā Malta ir darbinājusi piecus (Trumānu, Viļānu, Orneicānu , Brikuļu, Medinsku) dzirnavu ratus. Upe plūst pa ieleju starp diviem osiem - garenām zemes vaļņiem, izcilākais no tiem ir Kaupra kalns, kas stiepjas gar upes kreiso krastu dienvidu – ziemeļu virzienā 3km garumā.

Pagasta mežu platība ir salīdzinoši neliela 2704.6ha, no tās 1614.0ha (59%) ir valsts meži, ko apsaimnieko Viļānu mežniecība. Pēc virsmežzīnes Z.Graudiņas iniciatīvas ir izveidots Meža muzejs un dendroloģiskais dārzs 2ha platībā ar Latgalei neraksturīgiem stādījumiem – vairāk kā 180 koku un krūmu sugu.

Par ārēji it kā necilo Viļānu apkārtnes ainavu un vēsturi interesanti un aizraujoši ir rakstījuši S.Rusmanis un I.Vīks grāmatā “Viļāni”, kas vienlaicīgi kalpo gan kā izziņas līdzeklis, gan kā tūrisma ceļvedis (5 maršruti, kas aptver Viļānu pilsētu, pagastu un tuvāko apkārtni). Tomēr pašu neizdarības dēļ tūrisma un atpūtas maršrutos Viļānu pagasts nav iekļauts.

Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi Viļānu pagastā ir Kaupra kalnā:

- Piziču pilskalna apmetne – pilsētas vieta,
- Trūpu velna akmens – kulta vieta, akmens 3x4m ar seklu iedobumu virspusē,
- Trūpu viduslaiku kapsēta.

Kultūrvēsturisks objekts ir arī bijusī Radopoles kapliča, kur līdz 1863.gadam notikuši dievkalpojumi un Radopoles muižas parks.

3. Teritoriālreformas nozīmes pagastā

Teritoriālās reformas mērķis pagastā ir pamatojoties uz pastāvošo situāciju, tās analīzi un "Administratīvi teritoriālās reformas likumu" izveidot ekonomiski spēcīgu administratīvo teritoriju, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem.

Likums paredz pašvaldību apvienošanās un sadarbību, bet administratīvi teritoriālā reforma pati par sevi vien nespēj atrisināt visas būtiskās problēmas bez noteiktas valdības reģionālās attīstības politikas, lauku attīstības politikas, nodokļu politikas u.t.t.

Pastāvošā situācija Rēzeknes rajonā liecina, ka tā nevar palikt nemainīga. Reformas process jau ir sācies un nepieciešamība pēc vairāku pašvaldību kopīgas darbības ir pamatota, ko pierādījusi Latvijas pašvaldību prakse.

1999.gadā SIA "Blezūrs – konsultāciju birojs" veica Rēzeknes rajona pašvaldībās un Rēzeknes pilsētā administratīvo teritoriju izpēti, ar mērķi izpētīt priekšnoteikumus un sagatavot ieteikumus objektīvai administratīvi teritoriālās reformas realizācijai.

Šīs izpētes rezultātā ir tapis Viļānu pilsētas, Rikavas pagasta, Sokolku pagasta un Viļānu pagasta administratīvo teritoriju apvienošanās (sadarbības) projekts. Kā galvenie kritēriji sadarbībai ir:

- Pašvaldības ir ģeogrāfiski vienotas un nav šķēršļu starp tām,
- Iedzīvotāju cikliskā migrācija ir izteikti vērsta uz Viļāniem,
- Starp pašvaldībām jau pastāv reāla sadarbība (izglītības, veselības aprūpes, kultūras) jomā,
- Tehniskā infrastruktūra nodrošina sakarus starp teritorijām, pašvaldību centrus savieno labi autoceļi, caur Viļānu pagastu iet dzelzceļa līnija, iedzīvotāji ir nodrošināti ar sabiedrisko transportu,
- Attīstīts un daudzveidīgs sociālās infrastruktūras objektu tīkls:
3 bērnudārzi, 1 vidusskola, 2 pamatskolas, arodskola, 2 kultūras nami, 5 bibliotēkas, 3 feldšerpunkti, 3 ambulances, poliklīnika, stacionārs.

Pašvaldība	Iedzīvotāju skaits 1999.g.	Platība (km ²)	Budžeta Ieņēmumi 1998.g. (Ls)
Viļāni	4341	5	544642
Rikavas pagasts	1028	82	97804
Sokolku pagasts	923	57	85257
Viļānu pagasts	2058	121	133779
Kopā	8350	265	861482

2001.gada 3.jūlijā Ministru kabineta sēdē valdība atbalstīja **pašvaldību modeli, kas paredz 102 pašvaldību** izveidi, tie būtu 92 novadi un 10 lielpilsētas. Par jaunu pašvaldību veidošanas kritērijiem projekta autori izvirzījuši šādus nosacījumus:

- Iedzīvotāju skaits jaunveidojamā pašvaldības teritorijā nedrīkst būt mazāks par 5000;
- Jaunveidojamā teritorijā jābūt attīstības centram ar iedzīvotāju skaitu 2000 līdz 25000;
- Ceļu tīklam jābūt virzītam no teritorijas atsevišķām daļām uz administratīvo centru;
- Attālums no jaunveidojamās teritorijas administratīvā centra līdz pašvaldības robežai nedrīkst pārsniegt 30km;

. Viens no tiem būtu Viļānu novads ar centru Viļānu pilsētā, kam piekļautos apkārtesošās pašvaldības (skat. iepriekšminēto tabulu), Sakstagala, Ozolmuižas, Dekšāru un Preiļu rajona Galēnu pagasts, kas vēsturiski ir saistīti.

Rēzeknes rajona pašvaldību vadītāju starpā nav vienotības par teritoriālās reformas rezultātiem un tās nozīmi. Pastāv vairāki sadarbības projekti starp pašvaldībām rajonā, kas gan neskar Viļānu pagastu, un variants, kas paredz rajonā vienu pašvaldību ar centru Rēzeknē.

Vienlaicīgi ar reformas nepieciešamību pastāv virkne faktoru, kas kavē reformas realizāciju. Viens no galvenajiem ir Viļānu pagasta iedzīvotāju negatīvā attieksme pret pašvaldību apvienošanu, it īpaši lauku teritoriju pievienošanu Viļānu pilsētai (lielo komunālo parādu dēļ). Pilsētā nav neviena vērā ņemama ražošanas uzņēmuma, arī pagasts dzīvo lielā mērā no Finanšu izlīdzināšanas fonda un mērķdotāciju līdzekļiem.

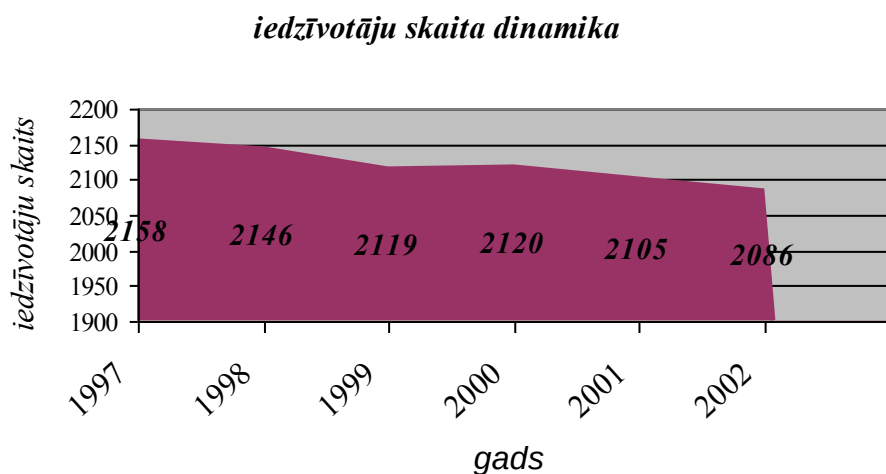
4. Viļānu pagasta iedzīvotāju raksturojums

4.1. Iedzīvotāju skaita dinamika, vecuma un dzimuma struktūra, nacionālais sastāvs un izglītības līmenis.

Uz 2002.gada 1.janvāri Viļānu pagasta teritorijā dzīvoja 2086 iedzīvotāji, t. skaitā strādājošie - 932, pensionāri - 510, jaunieši - 128, skolēni - 297, bērni līdz skolai - 219.

Lielākajā ciematā Jaunviļānos dzīvo 509 iedzīvotāji jeb 24% pagasta iedzīvotāju. Pārējie lielākie ciemati un sādžas ir Radopole, kur dzīvo 368 iedzīvotāji jeb 18% no pagasta iedzīvotājiem, kā arī Notra, Kristceļi un Malta.

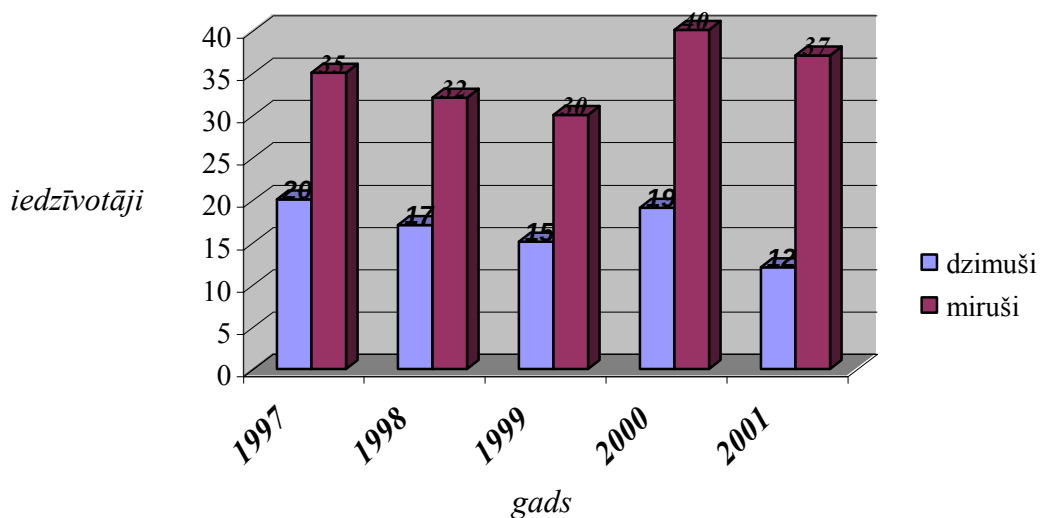
Pēdējos gados iedzīvotāju skaitam ir tendence samazināties, īpaši lauku reģionos. Viļānu pagastā pēc pašvaldības sniegtās informācijas pēdējos sešos gados iedzīvotāju skaits ir samazinājies (skatīt 4.1.1.attēlu).

4.1.1. attēls Iedzīvotāju skaita dinamika Viļānu pagastā

Pēdējos gados Viļānu pagastā dabiskās kustības (dzimstība, mirstība) rezultātā iedzīvotāju skaits ir samazinājies. Pēdējos piecos gados mirstība pārsniedz dzimstību (skatīt 2.2.2.attēlu).

iedzīvotāju dabiskā un mehāniskā kustība

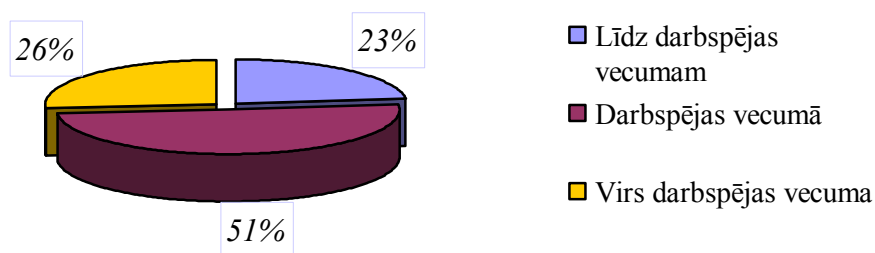

4.1.2. attēls Iedzīvotāju dabiskā un mehāniskā kustība

Iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra

Pēc iedzīvotāju vecuma struktūras Viļānu pagastā darbspējas vecumā ir 1053 iedzīvotāji, t.i. 51% no visiem pagasta iedzīvotājiem. Līdz darbspējas vecumam pagastā ir 481 iedzīvotājs jeb 23%, virs darbspējas vecuma – 552 iedzīvotāji jeb 26% (skatīt 4.1.3.attēlu).

iedzīvotāju vecuma struktūra

4.1.3. attēls Iedzīvotāju vecuma struktūra

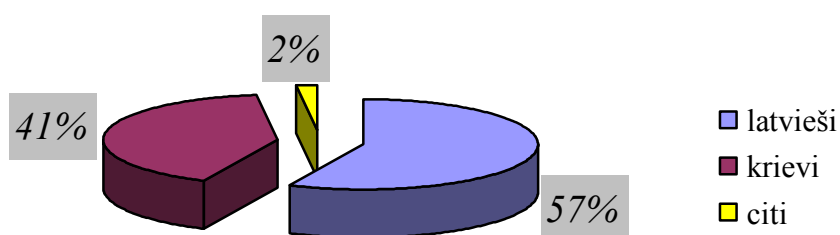
Pēc dzimuma struktūras Viļānu pagastā dzīvo 1065 sievietes un 1021 vīrieši.

Nacionālais sastāvs un izglītības līmenis

Viļānu pagastā 57% iedzīvotāju ir latvieši, 41% - krievi, 2% - cittautieši (skatīt 4.attēlu), kas ir vēsturiski izveidojusies un Latgalei raksturīga situācija. Nacionālā problēma pagastā

nav būtiska. Viļānu vidusskola, kur mācās lielākā daļa pagasta bērnu un jauniešu ir divplūsmu skola, pieaugušajiem ir iespējas apgūt latviešu valodu kursus.

iedzīvotāju nacionālais sastāvs

4.1.4. attēls. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs

Viļānu pagastā 82 iedzīvotājiem (3.4% nokopējā iedzīvotāju skaita) ir augstākā izglītība. Vidējo un vidējo speciālo izglītību ieguvuši 790 iedzīvotāji, t.i., 37.8%. Nedaudz lielākam iedzīvotāju skaitam - 865 iedzīvotājiem ir pamatskolas izglītība, kas sastāda 41.4%, pārējiem – 349 vai 17.4% ir sākumskolas vai zemāka izglītība.

4.2. Apdzīvojuma struktūra, iedzīvotāju blīvums

Viļānu pagasta platība ir 120,54 km², pašvaldībā uz 1 km² dzīvo vidēji 17 cilvēki, pēdējo gadu laikā iedzīvotāju blīvumam ir tendence nedaudz samazināties.

Ciematic nosaukums	Iedzīvotāju skaits
Jaunviļāni	490
Radopole	368
Notra	156
Kristceļi	151
Malta	99
Ornicāni	67
Kūkoji	60
Trūpi	59
Privši	51
Rampāni	49
Masaļski	45
Viļānu muiža	43
Ūgrinieki	41
Lauzinieki	41
Šautiņi	38
Tēvenāni	37
Lagoni	37
Rimši	36
Lucāni	35
Piziči	35
Aleksandropole	32
Poči	32
Jūški	16
Brikuļi	15
Mālmežnieki	14
Brivci	14
Mežatuči	12
Pārējā teritorijā	13

Ciematic izvietojumu skatīt teritorijas pārskata kartē.

4.3. Paaugstināta sociālā riska grupas un maznodrošinātie

Pēc pašvaldības sniegtās informācijas, Viļānu pagastā dzīvo 821 ģimenes, tai skaitā 43 nepilnās ģimenes. Bērnu skaits līdz 18 gadu vecumam – 481.

Pagastā ir nelabvēlīgās 7 ģimenes Aizbildnībā esošo bērnu skaits pagastā ir 12, par kuriem rūpējas 5 aizbildņi.

Viļānu pagastā ir 93 invalīdi, tai skaitā 9 bērni invalīdi. Sadalījums pa invaliditātes grupām:

- 1.grupas invalīdi - 8

- 2.grupas invalīdi - 59
- 3.grupas invalīdi - 17

Pagastā dzīvo 26 represētie, 6 Černobiļas AES seku likvidatori.

Sociālās palīdzības ietvaros maznodrošinātajiem pagasta iedzīvotājiem tiek piešķirts trūcīgās ģimenes statuss, kas dod iespēju apmeklēt ģimenes ārstu un ārstēties slimnīcā bez maksas. Šo statusu ir saņēmušas 92 pagasta ģimenes.

Pašvaldībā ir attīstīta sociālās palīdzības nozare sociālā aprūpe mājās. Aprūpētāji ir pieņemti darbā uz līguma pamata ar darba algu 12,50 Ls par vienu aprūpnieku, darba stundas ir 19 mēnesī. Pagastā ir 14 sociālie aprūpētāji, kuri aprūpē 10 vientuļos pensionārus un 5 invalīdus.

Veselības aprūpes iestāde ir apvienota ar pilsētu, ir noslēgts līgums par sociālo gultu izmantošanu.

4.4. Iedzīvotāju nodarbinātība, bezdarbs

Uz 2002.gada 1.janvāri pagastā bija 1053 iedzīvotāji darbspējas vecumā. Darba vietu skaits pagastā uz 2001.gada sākumu:

- pašvaldības iestādēs (pagasta padome, bērnudārzs, komunālā saimniecība) nodarbināti 33 darbinieki un strādnieki,
- A/S Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacijā nodarbināti 104 strādnieki,
- A/S Lopkopības izmēģinājumu stacijā “Latgale” nodarbināti 201 strādnieki,
- SIA “Uzkalns” nodarbināti 9 strādnieki,
- Latvijas Pasts - 4 strādnieki,
- KomerCFirmās - 7 pārdevējas,
- Viļānu pilsētā darbs vēl ir skolotājiem, medicīnas darbiniekiem, tirdzniecības darbiniekiem un privātstruktūrās strādājošiem.

Galvenokārt pagasta iedzīvotāji nodarbināti lauksaimniecībā, mežizstrādē, kokzāģētavās, tirdzniecībā un pašvaldības iestādēs.

Reģistrētā bezdarba līmenis Viļānu pagastā ir augsts – bezdarbnieku skaits pārsniedz 20,6 % no darbaspējīgo iedzīvotāju skaita, kas raksturīgs visam Latgales reģionam, it īpaši Rēzeknes rajonam. Vakantu vietu Viļānu pagastā uzņēmējsabiedrībās, iestādēs, privātās struktūrās nav. Ja tiek piereģistrētas brīvas darba vietas, tad tās tiek aizpildītas.

4.4.1.tabula.

Bezdarba līmenis Viļānu pagastā.

	Kopējais bezdarbnieku skaits	%
1996.gads	225	18,6
1997.gads	281	23,2
1998.gads	291	24,9
1999.gads	288	24,8
2000.gads	279	24,7
2001.gads	248	20,6

Liela problēma pagastā ir darba vietu trūkums, bezdarbnieku lielākā daļa ir zemas kvalifikācijas laukstrādnieki, kas Valsts saimniecībām likvidējoties un sašaurinot ražošanu, kļuva bezdarbnieki.

Iedzīvotāju aktivitāte uzņēmējdarbības uzsākšanai un jaunu darbavietu radīšanā ir zema, to kavē zemie ienākumi, nespēja noformēt un atmaksāt kredītus, kā arī lauku cilvēku degradācija, ko sekmē alkohols.

Gados jaunākie tomēr mēģina pārkvalificēties, paaugstināt izglītības līmeni un meklēt darbu ārpus Viļānu pagasta. Daļa bezdarbnieku sasniedz pensijas vecumu, tāpēc bezdarba procentam pēdējos gados ir tieksme samazināties.

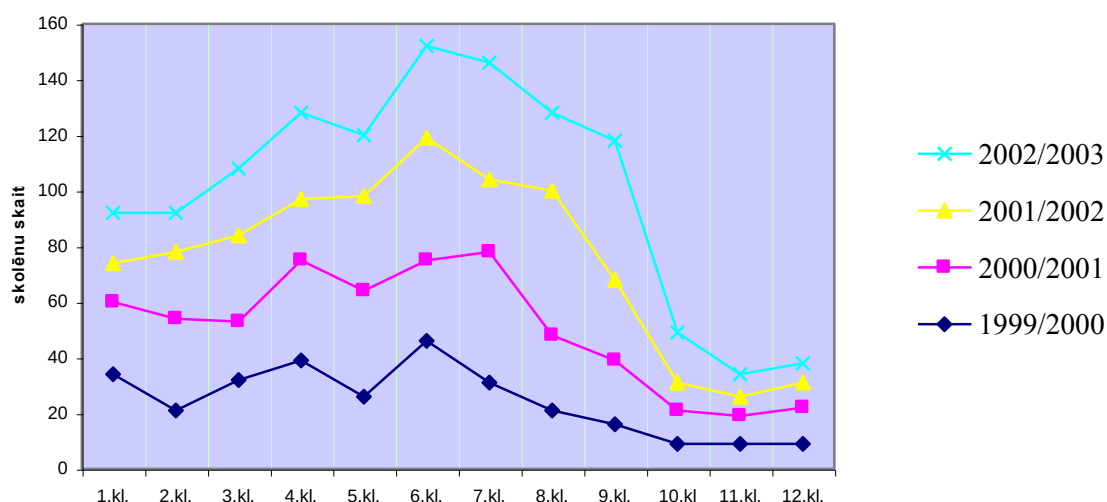
5. Sociālās infrastruktūras raksturojums

5.1. Izglītība

Viļānu pagastā skolas nav, pagasta bērni galvenokārt apmeklē Viļānu vidusskolu.

Neliels skaits mācās tādās izglītības iestādēs kā Rēzeknes 1.vidusskolā, Rēzeknes ģimnāzijā, Rikavas pamatskolā, Mežvidu pamatskolā un Rīgas vidusskolās.

5.1.1. attēls Skolēnu skaita dinamika pēdējo četru gadu griezumā pa klasēm

Ņemot vērā to, ka dzimušo bērnu skaits pagastā 1995.g. – 18, 1996.g. – 19, 1997.g. – 19, 1998.g. – 17, 1999.g. – 21, 2000.g. – 23, 2001.g. – 17, vidēji katru gadu pirmajā klasē mācās 19 bērni.

Viļānu vidusskolā no pagasta katru gadu mācās 268-270 skolēni, kas sastāda 31% no kopējā skolēnu skaita vidusskolā, kas vidēji ir 870 skolēni gadā. Viļānu vidusskola ir divpļūsmu skola, pēc nacionālā sastāva absolventu skaits ir apmēram vienāds (skat. tabulu).

Skolu beidza 1999.-2002.g.g.

Gadi	9.kl.		12.kl.	
	Latviešu pl.	Krievu pl.	latviešu pl.	Krievu pl.
1999.	10	4	6	8
2000.	7	7	5	4
2001.	9	13	8	5
2002.	17	10	4	2

Pēc 9.klases beigšanas mācības Viļānu vidusskolā izvēlas apmēram ½ no absolventu, pārējie turpina izglīties Rēzeknes 14.rodvidusskolā, Rēzeknes 33.rodģimnāzijā, Rēzeknes ģimnāzijā, Preiļu ģimnāzijā, Viļānu 41.rodvidusskolā, Makašānu amatu vidusskolā, Ogres meža tehnikumā, Barkavas arodvidusskolā, Rēzeknes mūzikas koledžā, Rīgas poligrāfijas skolā un Rīgas dzelzceļnieku skolā.

Pēc 12.klases beigšanas absolventi galvenokārt izvēlas studijas Latvijas Valsts universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē, Rēzeknes augstskolā, Rīgas Pedagoģijas Izglītības Vadības augstskolā, Policijas akadēmijā u.c. Visvairāk apgūtās specialitātes – ekonomika, jurispudence, filoloģija, datorzinības un uzņēmējdarbība.

Absolventu turpmākas gaitas pēc vidusskolas beigšanas redzamas tabulā

Gads	Absolventu skaits	No tiem augstskolu studenti	Vidējo speciālo skolu audzēkņi	Strādā
1999./2000.	9	7	-	2
2000./2001.	13	5	4	4
2001./2002.	9	5	2	2

Darba meklējumos jaunieši galvenokārt dodas uz Rīgu vai citām lielākām pilsētām.

Blakus mācībām pamatskolā 16 pagasta bērni apmeklē arī Viļānu mūzikas skolu, kur var apgūt klavieru, akordeona, stīgu instrumentu un pūšamo instrumentu spēli, rajona sporta skolu, Viļānu bērnu un jauniešu centru, kur mācās un pavada brīvo laiku.

Pagastā ir pirmsskolas mācību iestāde “Bitīte”, kas atrodas Radopolē. Bērni turp tiek nogādāti ar pagasta autobusu. Pavisam pagastā ir 142 pirmsskolas vecuma bērni, no tiem 90 apmeklē bērnudārzu.

Nodarbības notiek 6 grupās, tās ir piepildītas. Ar bērniem strādā 10 skolotāji, nodarbināti 10 tehniskie darbinieki un sezonā papildus 4 kurinātāji, deju skolotāja un logopēds. Visi strādājošie pedagogi ir pirmsskolas izglītības speciālisti, 6 – ar augstāko izglītību, 3 – mācās augstākajās mācību iestādēs un 1 ar vidējo pedagoģisko izglītību.

Ar 2002.gada septembri ir sāкта piecgadīgo bērnu apmācība pēc pirmsskolas izglītības programmas (licenze izsniegta 2002.gada 26.maijā uz 6 gadiem).

Viena bērna uzturēšana bērnudārzā pagastam izmaksā Ls 493.37 gadā.

5.2. Kultūra un sports

Bibliotēka.

Pagastā darbojas Radopoles bibliotēka, kas dibināta jau 1948.gadā. Grāmatu fonds 2001.gada beigās 6850 grāmatas, 605 brošūras un 653 seriālizlaidumi, no tām

latviešu valodā –4815,

krievu valodā -3267,

citās valodās – 796 eksemplāri.

Lietotāju skaits 2001.gadā 226 cilvēki (no tiem 78 bērni).

Grāmatu fonds katru gadu tiek papildināts pateicoties pagasta, kultūras ministrijas finansējumam un dāvinājumiem.

Bibliotēka atrodas bērnudārza telpās, nav telpas lasītavai, kā arī sava tālruņa, datortehnikas, kopētāja, televīzijas un video. Strādā viens darbinieks.

Baznīcas.

Pagastā tāpat kā citur Latgalē pārsvarā ir katoļticīgie un vecticībnieki. Katoļu dievnama pagasta teritorijā nav, ticīgie apmeklē Viļānu, Rikavas vai Ustroņu baznīcu. Toties ir trīs vecticībnieku baznīcas Rimšos, Notrā un Kristceļos.

Kultūras un sporta dzīve.

Pagastam sava kultūras nama nav, bijušajām valsts saimniecībām piederošās ēkas šim nolūkam izmantotas netiek. Lielākie pasākumi notiek Viļānu pilsētas kultūras namā, tie ir ikgadējie Ziemassvētku pasākumi pieaugušajiem un bērniem, pensionāru vakari, zemnieku balles, bērniības svētki un valsts svētki, kas ir kupli apmeklēti.

Pagasta dziedātāji, dejotāji un muzikanti aktīvi piedalās Viļānu kultūras nama kolektīvos: sieviešu vokālajā ansamblī - 4, deju kolektīvā "Austra" -7, deju kolektīvā "Juris" – 5, sieviešu korī - 7, folkloras ansamblī "Viļonīši"- 4, bērnu folkloras ansamblī "Biteites" – 7, Viļānu lauku kapelā – 2, drāmas ansamblī – 4 un bērnu deju kolektīvos kopā - 20.

Pie Viļānu Romas katoļu baznīcas darbojas pieaugušo un jauniešu koris, liela daļa dziedātāju ir pagasta ļaudis.

Vasaras vidū parasti notiek Viļānu pagasta sporta svētki, kuru mērķis ir iesaistīt pagasta cilvēkus sporta pasākumos un aktīvajā atpūtā. Sava stadiona un sporta zāles pagastam nav, sacensības notiek Viļānu pilsētas stadionā vai Radopoles parka teritorijā, ko iekārto sporta spēļu vajadzībām.

Pagasta iedzīvotāji piedalās arī Viļānu pilsētas un rajona organizētajos sporta un kultūras pasākumos.

Cilvēki pēc iespējas piedalās visās aktivitātēs, kas notiek rajona un republikas mērogā, tie ir konkursi: "Sējējs", "Par sakoptāko sētu", "Sakoptākais Rēzeknes rajona pagasts", "Sakoptākā daudzdzīvokļu māja Viļānu pagastā", "Radoša sieviete laukos", un ir bijuši laureātu skaitā.

Lai veicinātu sieviešu aktivitāti laukos, 2002.gada martā pagasta sievietes ir noorganizējušas savu sabiedrisko organizāciju - radošās kopas "Riekšava" Viļānu nodaļu. 2002.gadā izveidots RRLS sieviešu organizācijas "Sidrabrasi" sadarbības un atbalsta punkts Viļānos. Šīs organizācijas koordinatore ir Latvijas lauku sieviešu apvienības padomes locekle.

No 2000.gada 30.augusta darbojas Viļānu sieviešu klubs "Jūnona", kur aktīvu dalību ņem arī pagasta sievietes, reizi mēnesī tiek organizēti izglītojoši semināri lauku sieviešu pašapziņas celšanai.

Šo organizāciju mērķi un darbības virzieni ir līdzīgi – sieviešu vispārējā izglītības līmeņa celšana, projektu izstrāde ar mērķi - investīciju piesaiste, kultūras pasākumu organizēšana un brīvā laika pavadīšana.

5.3. Veselības aizsardzība un sociālā aprūpe.

Viļānu pagasta iedzīvotājus apkalpo Viļānu doktorāta ģimenes ārsti, Viļānu poliklīnikas speciālisti un laboratorijas darbinieki. Noteiktās dienās var griezties pie speciālistiem, kas ierodas no Rēzeknes, Preiļiem vai Varakļāniem.

Nepieciešamības gadījumos iedzīvotāji ārstējas Viļānu, Rēzeknes, Daugavpils vai Rīgas slimnīcās, neatliekamo medicīnisko palīdzību saņem no Rēzeknes.

Tāpat kā citur republikā lauku apvidū vecu un slimu cilvēku skaits ar ielaistām un smagām kaitēm pieaug, cilvēki negriežas laicīgi pie ārsta, kam par pamatu ir naudas un arī transporta trūkums, tikai nedaudzi ir iegādājušies apdrošināšanas polises.

Uz 2002.janvāri no visiem iedzīvotājiem 552 cilvēki ir darbanespējas vecumā, t.i. 26%.

Lai sniegtu sociālo aprūpi vientuļiem, veciem cilvēkiem pagastā ir organizēts sociālais dienests -14 cilvēki, kuri aprūpē 10 vientuļos pensionārus un 5 invalīdus. Aprūpētāji ir pieņemti darbā uz līguma pamata ar darba algu Ls 12.50 mēnesī par vienu aprūpējamo.

Sociālo darbu vada profesionāls sociālais darbinieks.

Pie sociālā darbinieka cilvēki griežas gan pēc psiholoģiskas, gan materiālas palīdzības, vajadzības gadījumā risinājums tiek meklēts iesaistot radniecīgas organizācijas un iestādes. Sociālās palīdzības ietvaros maznodrošinātajiem pagasta iedzīvotājiem tiek piešķirts trūcīgās ģimenes statuss, kas dod iespēju apmeklēt ģimenes ārstu un slimnīcu bez maksas pakalpojumiem. Šis statuss ir piešķirts 92 ģimenēm.

Pagasta sociālās aprūpes iestādei ir noslēgts līgums ar Viļānu pilsētu par sociālo gultu izmantošanu.

Brīvprātīgā sociālā aprūpe pagastā nepastāv.

5.4. Mazumtirdzniecība un maksas pakalpojumi

Viļānu pagastā ir 2 patērētāju savienības "Turība" veikali, 2 SIA Laumiņa" veikali, SIA "Vladi" veikals, IU "Noras-98" veikals un kafējnīca "Pie Kaupra", kuri darbojas galvenokārt pagasta centrālajos ciematos. Pa pagasta teritoriju iedzīvotājiem pārtiku un pirmās

nepieciešamības preces piegādā autoveikali (SIA “Vecā maiznīca”, IU “Noras-98”), kombinēto lopbarību - AS “Rēzeknes dzirnavnieks”.

Liela daļa cilvēku brauc iepirkties un saņemt dažādus pakalpojumus uz Viļāniem un Rēzekni.

Ar autoservisu un komercdarbību nodarbojas pagastā reģistrēta firma SIA “EEACS” , ar apbedīšanas rituālu un kapu noformēšanu saistītos pakalpojumus sniedz IU “Akmens serviss VV”.

Citi pakalpojumi oficiāli pagastā sniegti netiek, ar lauksaimniecības tehnikas remontu nodarbojas katrs individuāli . Sadržīves tehnikas remontam var izsaukt meistarus no darbnīcām vai firmām Viļānos vai Rēzeknē, vajadzības gadījumā to aizved un atved mājās saremontētu.

Ar veselības uzlabošanas, skaistumkopšanas un sieviešu mājas darbu atvieglošanas jautājumiem nodarbojas pašas sievietes.

Tabula. Dati no aptaujas anketas par pieejamajiem pakalpojumiem (%)

Pakalpojumi	Apmierina	Ne visai	Neapmierina	Nesaņemtu pakalpojumus
Sadržīves pakalpojumi	25	17	15	43
Autoserviss	21	15	2	62
Medicīnas pakalpojumi	65	39	15	16
Tirdzniecība	65	25	6	4

No Uzņēmumu reģistra izziņas, kas izsniegta 2002.gada 25.jūnijā, redzams, ka Viļānu pagasta teritorijā nav privātpersonu vai firmu, kas nodarbotos ar sadzīves pakalpojumu sniegšanu.

5.5. Sociālās infrastruktūras attīstības ilgtermiņa mērķi un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi:

Īstermiņa mērķi:

Izglītības uzlabošanai jāaptver visas iedzīvotāju grupas, sākot ar pirmsskolas vecuma bērniem , vispārējo izglītību un beidzot ar pieaugušo izglītības pārkvalifikācijas nodrošināšanu, atbilstoši uzņēmējdarbības attīstības un darba tirgus	-Spējīgu un mācītiesgribošu jauniešu un studentu materiāla atbalstīšana, -Sekot, lai visi skolas vecuma bērni apmeklē skolu,
	-Kursu, semināru organizēšana pieaugušiem, sadarbībā ar Valsts nodarbinātības dienestu un nevalstiskām organizācijām, valsts valodas apguves veicināšanā un kvalifikācijas celšanā,

vajadzībām	-pilnveidot lauku cilvēku informētības iespējas: attīstīt iespējas sekot jaunākajai informācijai internetā, izveidot pagasta biļetenu (avīzi),
Iedzīvotāju nodrošināšana ar augsta līmeņa kultūras un mākslas pieejamību, kā arī ar saturīga un interesanta brīvā laika pavadīšanas iespējām	-Atjaunot darbību Jaunviļānu un Radopoles kultūras namos, veicināt jaunatnes organizētu brīvā laika pavadīšanu un pašdarbības kolektīvu veidošanos,
	-veicināt iedzīvotāju aktivitāti kultūras un sporta pasākumu organizēšanā un apmeklēšanā,
Veselības un sociālās aprūpes kvalitatīvu pakalpojumu sniegšana, sabiedriskās drošības jautājumu risināšana	-atbalstīt Viļānu slimnīcas pastāvēšanu kopā ar Viļānu pilsētas pašvaldību, lauku partnerības projekta ietvaros organizēt pensionāru krīzes centru(sociālo māju)
	-Sadarbībā ar valsts policiju - sabiedriskās kārtības nodrošināšana pagasta teritorijā un nelegālā alkohola tirdzniecības vietu likvidēšana,

6. Tehniskās infrastruktūras raksturojums

6.1. Autoceļi

Koplietošanas ceļus Viļānu pagastā apsaimnieko pašvaldība un valsts .

Kopējā valsts ceļu platība 84.1ha, pagasta teritoriju šķērso seši valsts nozīmes ceļi, kas ved no pagasta ģeogrāfiskā centra (Viļānu pilsētas) visos virzienos un kalpo arī kā koplietošanas ceļi, tie ir:

1. Jēkabpils - Rēzekne – Ludza - Krievijas robeža , ar asfalta segumu;
2. Viļāni – Preiļi –Špoģi , ar asfalta segumu;
3. Viļāni – Gurilišķi – Mortišķi , bez asfalta seguma;
4. Viļāni – Maltas Trūpi – Lomi , bez asfalta seguma;
5. Viļāni – Pilskalns – Nagļi , 1.5ha asfalta segums;
6. Gaigalava – Viļāni, 1.0ha asfalta segums.

Valsts pārraudzībā esošie ceļi tiek regulāri līdzināti, remontēti un attīrīti no sniega ziemā.

Pašvaldības autoceļu kopējais garums 93.1km, no tiem 6.6km ar asfalta segumu, 79.8km ar grants segumu un 6.7 km - bez seguma . Ceļi ir apmierinošā stāvoklī , iespēju robežās atkarībā no finansējuma tie tiek kopti un remontēti.

Pagastam savas tehnikas nav, ceļi tiek uzturēti par speciāli šim mērķim paredzētajiem valsts budžeta līdzekļiem . 2001.gadā centralizēti tika ieskaitīti 12461 Ls , liela daļa līdzekļu tika izlietoti asfalta seguma atjaunošanai Jaunviļānu ciematā, ko veica SIA būvfirma “Ceļi un tilti”.

Galvenais pakalpojumu sniedzējs ceļu remontam un uzturēšanai ir VAS “Latgales ceļi”, sezonā (ceļu greiderēšana un tīrīšana ziemā) tiek slēgti līgumi ar AS “Viļānu SIS”, AS Latgales LIS, zemnieku saimniecību “Lazdu mājas” Dekšāru pagastā. Ceļa malu un grāvju sakopšanai tiek izmantots algotais darbspēks no pašu pagasta iedzīvotājiem.

Lielākā problēma – pagasta teritorijā un kaimiņu pagastos nav grants ieguves karjeru .

6.2. Dzelzceļš un dzelzceļa satiksme

Pagasta teritoriju austrumu – rietumu virzienā šķērso dzelzceļa līnija Rīga – Maskava. Ar satiksmes ceļiem, komunikācijām un sabiedriskās lietošanas zemi aizņemtā dzelzceļa josla ir 84.6ha platībā. Pasažieru stacija atrodas Viļānu pilsētas teritorijā.

Pa dzelzceļu notiek nepārtraukta preču un pasažieru vilcienu kustība . Pagasta cilvēki izmanto vietējo vilcienu Rēzekne – Rīga un Zilupe – Rīga , kas kursē 3 reizes dienā.

6.3. Autotransports un pasažieru pārvadājumi

Viļānu pagasta iedzīvotāji izmanto nokļūšanai pagasta centrā un rajona centrā izmanto sabiedrisko transportu, kas kursē no Rēzeknes tālāk pa maršrutiem Viļāni –Gaigalava, Viļāni – Nagļi, Viļāni - Sīļukalns, Viļāni – Malta, Viļāni - Maltas Trūpi, kā arī tranzīta autobusus, kas kursē pa galvenajiem valsts autoceļiem Rēzekne - Preiļi, Rēzekne – Rīga, Daugavpils – Gulbene un Viļāni - Madona.

Autobusu atiešanas laiks no Viļānu autoostas:

Varakļāni-Rīga	5 ²⁰ , 3 ¹⁸ , 3 ⁵¹ , 8 ³⁰ , 12 ³⁸ , 14 ³⁷ , 18 ⁰⁰ ;
Madona-Rīga	6 ¹⁷ ;
Jēkabpils	16 ⁰³ ;
Dagda	21 ⁰⁷ ;
Daugavpils	7 ⁴⁵ , 15 ¹¹ , 17 ⁰⁵ ;
Cēsis	18 ⁰⁰ ;
Gulbene	14 ⁰⁶ ;
Madona	9 ³⁰ , 10 ⁰⁵ , 11 ⁵⁰ , 13 ⁰⁰ , 15 ¹⁵ , 17 ¹⁵ ;
Stabulnieki-Preiļi	8 ²⁵ , 10 ¹⁹ , 11 ⁵⁰ , 17 ⁰⁵ , 18 ⁵⁰ ;
Borisovka-Preiļi	9 ⁵¹ ;
Sīļukalns – Preiļi	14 ²⁰ ;
Varakļāni-Sīļukalns	12 ³⁰ ;
Sīļukalns –Varakļāni	7 ¹⁵ ;
Murmastiene	10 ¹⁵ ;
Īdeņi-Vecstrūžāni	11 ⁰⁰ ;
Kruķi	5 ⁴³ , 16 ⁴⁸ ;
Ružina-Malta	7 ²⁰ , 13 ⁵⁹ ;
Bokāni-Rēzekne	8 ⁵⁷ , , 7 ⁴² , 15 ⁰⁵ ;
Gurilišķi-Rēzekne	7 ⁴² , 15 ⁰⁵ ;
Gaigalava-Rēzekne	11 ²⁰ , 14 ¹⁰ , 15 ⁵⁵ ;
Sakstagals-Rēzekne	2 ⁵⁰ , 7 ⁰⁶ , 7 ³⁰ , 8 ⁰⁴ , 11 ⁵⁸ , 14 ⁰⁵ , 15 ⁴² ;
Rēzekne	8 ³² , 9 ⁰⁵ , 9 ²⁸ , 12 ⁵⁴ , 14 ³⁵ , 16 ⁴⁵ , 18 ¹¹ , 19 ¹⁵ , 20 ⁰³ , 21 ⁰⁰ , 23 ⁰⁰ , 00 ³⁰ ;

Autobusu satiksme neaptver tādus ciemus kā Lielie Tuči, Meža Tuči, Broki, Jūški, Lucāni, Ornicāni, Brikuļi – ziemeļu daļā un Rampāni, Brivci, Beči – dienvidos, kā arī Rimši

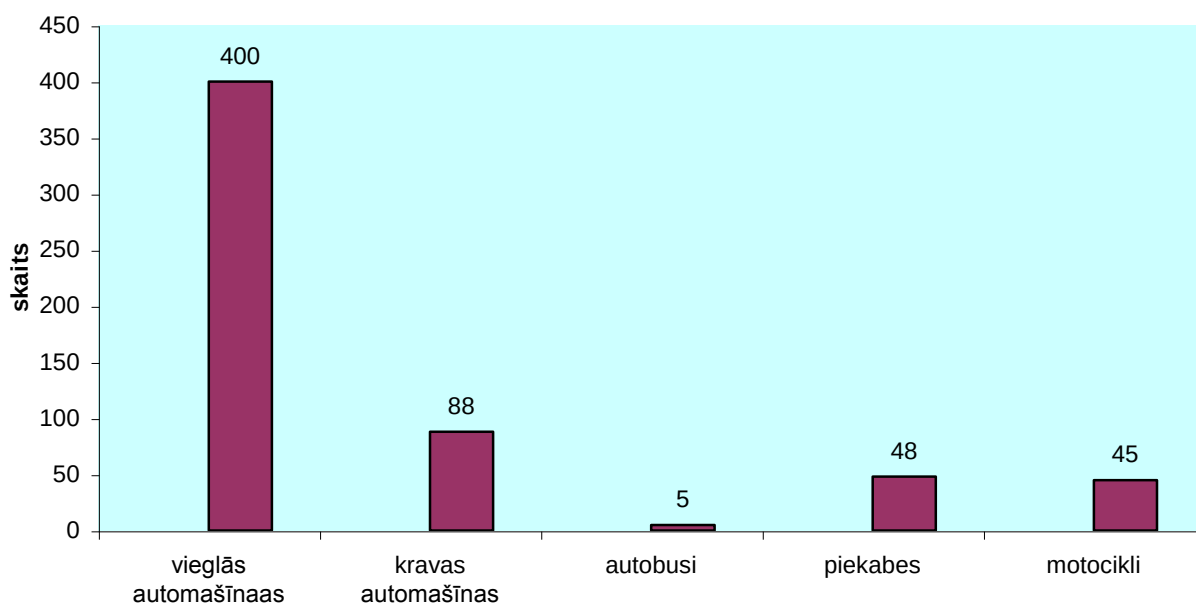

un Poči – rietumu daļā. Bez tam strādniekus uz darbu un skolniekus uz skolu ved abu saimniecību autobusi, kas kursē rītā un vakarā.

Viļānos

Degvielas uzpildes staciju pagasta teritorijā nav, tās (kopā - 3) atrodas Viļānos.

Pēc CSDD datiem uz 2002.gada janvāri Viļānu pagastā reģistrētie transportlīdzekļi

Uz 100 iedzīvotājiem pagastā ir 19.0 vieglās automašīnas, kas ir zemāks rādītājs nekā republikā vidēji - 21.7.

Siltumapgāde.

Ar siltumu sevi pagasta ļaudis nodrošina katrs individuāli, ierīkojot krāsns vai centrālapkuri. Kurināmais pārsvarā ir malka.

6.4. Pārējā tehniskā infrastruktūra

Ūdens apgāde un kanalizācija.

Pagasta teritorijā ir 15 ūdenstorņi, ko izmanto:

- 3 – Viļānu pagasta padome,
- 4 – A/S “Viļānu SIS”
- 5 - A/S “LIS Latgale”
- 1 – A/S ”PKS Viļāni” ,
- 1 - MAS “Strūžānu kūdras fabrika”
- 1 – BAO “Bīstamo atkritumu novietne”

1 – “Aleksandropole” A.Ceļapīters.

Ūdens tiek padots centrālajiem ciematiem Jaunviļāni (2) , Radopole (2), Ornicāni un lopu fermām “Piziči –1” un “Piziči-2”, Privši “, “Maltupe”(putni), “Druvas”, “Rimši”, kā arī graudu kaltēm Radopolē , Maltas un Viļānu mehāniskajām darbnīcām.

Katrai no minētajām ūdens ieguves vietām pēc projekta ir ierīkots ūdensvads un kanalizācija ,kas paredz notekūdeņu savākšanu un novadīšanu līdz attīrīšanas iekārtām.

Elektroapgāde.

Viļānu pagasta teritoriju apkalpo VAS “Latvenergo” Austrumu elektrisko tīklu Viļānu tīklu rajons. Pagasta teritoriju šķērso augstsprieguma līnijas, Počos atrodas augstspriegumu apakšstacija.

Telekomunikāciju sakari.

Pagasta teritorijā telefonu sakarus nodrošina SIA “Lattelekom”, kas nodarbojas ar telekomunikāciju tīkla izveidošanu un pakalpojumu sniegšanu Rēzeknes rajonā. Sakaru kvalitāte ir laba. Klientu skaits uz 2003.gada janvāri ir 1120. Nolietotās gaisvadu sakaru līnijas tiek pakāpeniski nomainītas pret apakšzemes kabeļiem.

Arvien vairāk klientu ir mobilo sakaru tīklam. Pagastā ir gan LMT, gan TELE-2 pārklājums, labi sakari ir gandrīz visā pagasta teritorijā, jo Viļānu pilsētā atrodas mobilo sakaru torņi.

Dati no iedzīvotāju aptaujas (103 atbildes):

telefonu sakari

- apmierina - 67 ,
- ne visai - 16,
- neapmierina - 5,
- telefonu nelieto -15

Palielinās datoru skaits personīgā lietošanā, pašlaik tas gan nav liels - tikai desmit pagasta ģimenēs. Pārsvarā datori pieder studentiem un pedagogiem.

Kapsētas.

Viļānu pagastā ir 13 kapsētas , kurās notiek apbedījumi:

- Kristceļu kapsēta,
- Broku kapsēta,
- Masaļsku kapsēta,

- Trūpu kapsēta,
- Privšu kapsēta,
- Rimšu kapsēta,
- Kūkoju kapsēta,
- Notras kapsēta,
- Lagonu kapsēta,
- Solaskungu kapsēta,
- Šautiņu kapsēta,
- Blūzmu kapsēta,
- Rampānu kapsēta.

6.5. Tehniskās infrastruktūras attīstības ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi	Īstermiņa mērķi
Inženiertehniskās infrastruktūras sakārtošana un rekonstrukcija Jaunviļānu un Radopoles ciemā	-kanalizācijas un ūdensvada sistēmas rekonstrukcija, -iedzīvotāju nodrošināšana ar atbilstošas kvalitātes dzeramo ūdeni,
Investīciju piesaistīšana iedzīvotāju sadzīves apstākļu uzlabošanai	-palīdzība mājokļu remontā, -atbalsts sadzīves pakalpojumu tīkla izveidē, -centrālapkures sistēmas atjaunošan, rekonstrukcija,
Ceļu tehniskā stāvokļa uzlabošana, telekomunikāciju tīkla attīstība	-vietējo ceļu kvalitātes uzlabošana, tekošo remontu nodrošināšana, -telekomunikāciju tīkla infrastruktūras attīstība (telefonsakari, Internet tīkls, @pasts), -sabiedriskā transporta kustības attīstība

7. Tautsaimniecība un uzņēmējdarbība

7.1. Lauksaimniecība

Pagasta teritorijā ir izveidojušās divas lielas saimniecības, kas izveidojušās uz Valsts saimniecību bāzes:

- AS “**Lopkopības izmēģinājumu stacija LATGALE**”, kas izveidota 1998.gadā privatizējot Valsts lopkopības izmēģinājumu staciju. Uzņēmuma galvenā ekonomiskā darbība – piena un cūkgaļas ražošana, šķirnes lopu realizācija. Ieņēmumi no piena realizācijas 2001.gadā 67% no neto apgrozījuma. Lopkopības produkciju pārdod Rēzeknes rajonā 28%, ārpus Rēzeknes rajona – 72%. Piens pārstrādei tiek nodots “Rīgas piena kombinātam”, tas atbilst pastāvošiem standartiem. Saimniecība iegulda daudz līdzekļu fermu uzturēšanā un modernizēšanā, kā arī ganāmpulka izkopšanā. Cūkgaļu realizē “Rēzeknes gaļas kombinātā”.

Vidējais strādājošo skaits saimniecībā:

2000.gadā - 125,

2001.gadā – 105, tai skaitā 52 sievietes.

Saimniecībai ir 3 lielas govju un jaunlopu nobarošanas fermas (Maltupe, Rimši, Aleksandropole) un cūku ferma (Druvas), pilnpiena lopbarības cehs, darbnīcas, autogarāžas un šķūņi lauksaimniecības produkcijas glabāšanai.

Apsaimnieko 1589ha gan īpašuma, gan nomātās zemes.

- AS “**VIĻĀNU selekcijas un izmēģinājumu stacija**”, kas izveidota 1999.gadā Valsts Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacijas vietā. Galvenā ekonomiskā darbība – graudu, kartupeļu, linu sēklkopība, kas dod 24% apgrozījuma, piena lopkopība – 49% un kafejnīca “Pie Kaupra” – 14% apgrozījuma. Visu produkciju realizē ārpus Rēzeknes rajona.

Produkcija atbilst pastāvošiem standartiem (skatīt pielikumā “*Piena, apstrādāta piena un piena produktu aprites noteikumi*”, “*Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības*”).

Linkopības nozares galvenais mērķis ir nodrošināt linu audzēšanas un linu pirmapstrādes attīstību un kvalitatīvas linšķiedras ražošanu.

Vidējais strādājošo skaits 2000.-2001. gadā bija - 104.

Saimniecībai ir slaucamo govju un nobarojamo jaunlopu komplekss “Piziči”, darbnīcas, graudu un linu kaltes, šķūņi, dispečerēka un administratīvā ēka.

Apsaimnieko 1105.2ha zemes.

Reizi trīs gados Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija sadarbībā ar Zemkopības ministriju organizē Reģionālo lauksaimniecības izstādi, kur piedalās:

- lauksaimniecības tehnikas ražotāji,
- šķirnes mājdzīvnieku īpašnieki,
- minerālmēslu un augu aizsardzības līdzekļu ražotāji,
- lauksaimniecības mācību iestāžu mācību spēki un studenti,
- amatnieki.

Viļānu pagastā ir 49 zemnieku saimniecības, kas reģistrētas LR Uzņēmumu reģistrā, pārējās 17 nav reģistrējušās. Zemnieku saimniecības galvenokārt nodarbojas ar lauksaimniecības produkcijas – piena, gaļas un graudu ražošanu, kā arī ar lauksaimniecības pakalpojumu sniegšanu. Daļu saražotās produkcijas pārdod, pārējo izmanto savām vajadzībām.

Piemājas saimniecības ir 972, lauksaimniecības produkcijas nelielu daļu pārdod piena un gaļas uzpircējiem par zemu cenu, pārējo patērē savām vajadzībām.

Ir arī 55 palīgsaimniecības, kas lauksaimniecības produkciju ražo tikai pašpatēriņam.

7.2. Uzņēmējdarbība

Viļānu pagasta teritorijā LR uzņēmumu reģistrā ir reģistrējušās 19 juridiskas personas uzņēmējdarbības veikšanai. Uz šodien ar vērtīgiem rezultātiem darbojas apmēram 10 uzņēmumi. No tiem var atzīmēt:

- Viļānu pagasta piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība “Viļāni”, kas nodarbojas ar piena savākšanu Sakstagala, Rikavas, Kantiņnieku un Sokolku pagastā. Uzņēmums atrodas Ornicānos bijušās Rēzeknes PK pienotavas telpās, uz vietas ir nodarbināti 11 strādājošie. Savākto pienu nodod pārstrādei “Preiļu sieram”.
- SIA “Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs”, kas nodarbojas ar zinātniski pētniecisko darbu Austrumlatvijas reģionā, pārtikas graudu un linu audzēšanu pēc Latvijas Zinātnes Padomes projektiem un Zemkopības ministrijas programmām. Nodarbināto skaits – 8 cilvēki. Izmēģinājumu veikšanai nomā 12.5ha zemes.
- “Linu asociācija” dibināta 1999.gada 22.martā ar centru A/S “Viļānu SIS”, apvieno apmēram 30 linu audzētājus un pārstrādātājus visā republikā, uzdevums:
  - a) veicināt linu audzēšanu un pārstrādi Latvijā,
  - b) stabilizēt sējumu platības 2000ha līmenī,
  - c) palielināt linu ražošanas efektivitāti, samazināt izmaksas uz hektāru, modernizējot tehnoloģiju un palielinot stiebrīņu ražību un kvalitāti,
  - d) sākot ar 2003.gadu, nodrošināt efektīvu pāreju uz Eiropas Savienības subsīdiu mehānismu, kur linu audzētājs saņem hektāru maksājumus par

apsētajām platībām, bet linu pirmapstrādātājs saņem subsīdijas par saražoto šķiedru.

- “Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacijas” mednieku klubs, apvieno 14 biedrus, plānveidīgi medī, atšauj un piebaro dzīvniekus.
- Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvā sabiedrība “Jaunviļāni”, dibināta 1997.gadā.
- SIA “Gaišā kūdra” – izveidota privatizējot daļu “Kņavas” purva ražošanas teritorijas un iekārtas, nodarbojas ar kūdras izstrādi un produkcijas realizāciju.
- “Noras 98” - Radopolē, nodarbojas ar komercdarbību.
- “Svece” - Notrā, komercdarbība.
- “Lauku darbnīca” – Jaunviļānos, I. Indāna metināšanas un atslēdznieku pakalpojumi.
- SIA “Uzkalns” - kokapstrāde, Radopolē, dibināta 2002.gada janvārī, strādā 9 cilvēki.

Ar mežizstrādi pagasta teritorijā nodarbojas arī citur reģistrētas firmas un mežu uzpircēji, kas kokus izved un realizē par daudz augstāku cenu tālāk, tiek izmantoti arī vietējie strādnieki. Tā kā pagastā mežu platības nav lielas (22% no kopējās platības) un daļu no tās (40%) aizņem Valsts meži (*skatīt nodaļu “Viļānu pagasta meža resursu analīze”*), uzņēmējdarbība, kas saistīta ar mežu izstrādi nav plaši attīstījusies.

8. Viļānu pagasta pārvaldes struktūras un budžeta izlietojums

8.1. Pagasta padomes darbinieku raksturojums, tehniskais nodrošinājums

Viļānu pagasta padomes darbu nodrošina 9 deputāti, darbojas 2 pastāvīgās deputātu komitejas – sociālā, izglītības un kultūras jautājumu komiteja, kurā ir četri locekļi un finanšu komiteja, kurā ir pieci locekļi un sekojošas komisijas – administratīvā, kuras sastāvā ir pieci cilvēki un kustības drošības un ceļu komisija, kuras sastāvā ir pieci cilvēki (skat. Viļānu pagasta pārvaldes struktūra).

Lai nodrošinātu Viļānu pagasta padomes darbu, tiek algoti sekojoši speciālisti – sekretāre, sociālais darbinieks, divi grāmatveži, kasiere, lauksaimniecības organizatore – nekustamā īpašuma speciāliste, komunālās saimniecības speciālists, attīrīšanas iekārtu operators, elektriķis, pagasttiesas priekšsēdētājs, pagasttiesas locekļi, 10 pirmsskolas skolotāji, 5 skolotāju palīgi un 4 tehniskie darbinieki.

Lai uzlabotu pašvaldības darbu, būtu nepieciešams algot juristu.

Viļānu pagasta padomē ir algots priekšsēdētāja vietnieks no deputātu vidus.

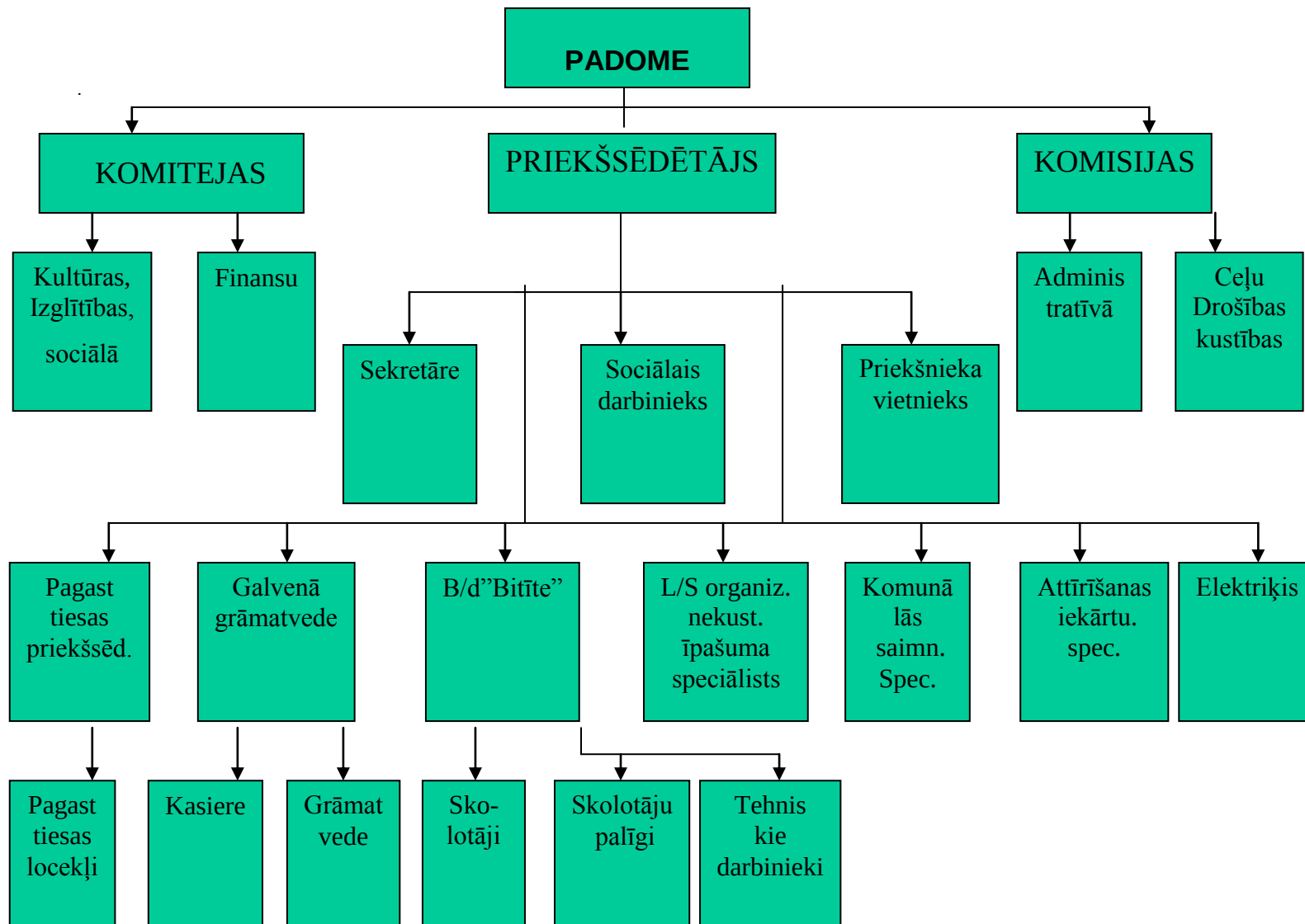
Viļānu pagasta padomē ir ievēlēti 9 deputāti no kuriem tikai vienam ir augstākā izglītība, pārējiem – vidējā speciālā izglītība. *Skatīt 8.1.1.tabulu*

8.1.1.. tabula.

Viļānu pagasta padomes deputātu raksturojums

Nr.p.k	Augstākā izglītība	Vidējā speciālā izglītība	Profesija specialitāte	Patstāvīgā nodarbošanās/ darba vieta
1.		X	Tehniķis - mehāniķis	Viļānu pagasta padomes priekšsēdētājs
2.		X	veterinārfeldšeris	Pagasta padomes priekšsēdētāja vietnieks
3.	X		Mācīts agronoms	A/S Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija – agronome
4.		X	Pirmskolas iestādes audzinātāja	Viļānu kultūras nams - tehniskais darbinieks
5.		X	bibliotekāre	SIA “Laumiņa” pārdevēja
6.		X	agronome	“Latvijas ceļš” koordinatore
7.		X		Zemnieks
8.		X	Tehniķis- mehāniķis	A/S Lopkopības un izmēģinājumu stacija -
9.		X		SIA “RENOVATA” direktors

Viļānu pagasta pārvaldes struktūra

Tehniskais nodrošinājums

Pagasta padomes darbinieki ir nodrošināti ar sekojošu biroja tehniku, kas ir labā tehniskā stāvoklī – 6 datori, kopētājs, 6 printeri, faksa aparāts. Arī pagasta pirmskolas izglītības iestādē “Bitīte” ir savs dators, printeris un kopētājs.

Padomes priekšsēdētājs ir nodrošināts ar mobilā telefona sakariem (LMT GSM). Telefonsakari tiek nodrošināti analogajā sistēmā, tiek vērtējami kā apmierinoši. Ir iespējams arī Interneta pieslēgums izmantojot iezvana pieeju. Tas nenodrošina nepieciešamo ātrumu, nākotnē padomei vajadzētu padomāt par iespējamo pastāvīgo DSL pieslēgumu.

Pagasta padomes rīcībā ir vieglā automašīna MERCEDES BENZ, kas ir apmierinošā stāvoklī, traktors T – 150K (vājā stāvoklī). Pašvaldība plāno iegādāties skolēnu pārvadāšanai jauna autobusa (35-40 vietas).

Savā uzskaitē pagasta padome izmanto datorizētu iedzīvotāju uzskaiti, nekustamā īpašuma nodokļa par zemi uzskaiti un datorizēta uzskaitē ir arī grāmatvedībā.

Likumā “Par pašvaldībām” noteikto funkciju izpilde Viļānu pagastā.

Likumā “Par pašvaldībām” ir noteiktas 40 funkcijas, kas jāveic vietējām pašvaldībām. Funkciju izpildes analīze tiek veikta pēc pašvaldības darbinieku sniegtās informācijas. Funkciju izpildes novērtēšanā nav pielietoti konkrēti kritēriji, pēc kuriem to izpildes novērtēšana būtu objektīvāka.

Viļānu pagasta pašvaldībā tiek pildītas lielākā daļā likumā noteikto funkciju (tādas kā pirmskolas izglītības iestādes uzturēšana, bibliotēkas uzturēšana Radapoles ciemā, sociālās aprūpes nodrošināšana maznodrošinātajām ģimenēm un sociāli mazaizsargātajām personām, algotu pagaidu sabiedrisko darbu organizēšana bezdarbniekiem, pagasttiesas darbības nodrošināšana, teritorijas attīstības plāna izstrāde, civilstāvokļa aktu reģistrācija, valsts statistikai nepieciešamo datu vākšana un apkopošana, kapsētu uzturēšana, uzņēmējdarbības veicināšana, zaļo zonu uzkopšana un labiekārtošana). Radapoles un Jaunviļānu ciemos iedzīvotāji tiek nodrošināti ar ūdensapgādi. Jaunviļānu ciemā tika atjaunots asfaltbetona segums. Tika kapitāli atremontēts ceļa posms Počos.

Funkciju izpildes kvalitāti ietekmē līdzekļu nepietiekamība.

Netiek pildītas tādas funkcijas kā:

1. nodarbinātības politikas izstrāde,
2. klaiņojošo suņu un kaķu izķeršana,
3. beigto dzīvnieku apbedījuma vietu ierīkošana un uzturēšana, nav pieprasījuma,
4. sabiedriskās dzīves organizēšana Jaunviļānu ciemā.

Pašvaldības teritorijā nav skolas, kultūras nama.

Būvvaldes izveidošana un būvniecības pārzināšana kā funkcija ir nodota Rēzeknes rajona padomei.

8.2. Pašvaldības budžeta raksturojums

Viļānu pagasta padomes budžeta apjoms kopš 1998. gada ir pieaudzis par 38.8%.

Budžeta ieņēmumi

Apskatot Viļānu pagasta padomes budžeta ieņēmumus ir jāsecina, ka lielāko daļu ieņēmumu sastāda maksājumi no pašvaldību finansu izlīdzināšanas fonda to apjoms svārstās no 30.6% - 49.3% no kopējiem ieņēmumiem.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi svārstās no 28.9% - 35.5% no kopējiem ieņēmumiem.

Ieņēmumu apjomus pa veidiem uzskatāmi attēlo 8.2.1. tabulas dati.

8.2.1. .tabula.

Viļānu pagasta padomes ieņēmumi 1998.-2002.gadam

Ieņēmumi	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.g.pl.	
	Ls	%	Ls	%	Ls	%	Ls	%	Ls	%
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	40132	30.0	52722	35.5	52251	34.0	47697	28.9	56405	30.4
Nekustamā īpašuma nodoklis	24196	18.1	22270	15.0	24149	15.7	18899	11.5	21379	11.5
Nekustamā īpašuma nodoklis par ēkām un būvēm	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2234	1.4	2365	1.3
Valsts (pašvaldības) nodevas un maksājumi	1273	1.0	1896	1.3	1215	0.8	1074	0.7	927	0.5
Iekšējie nodokļi par pakalpojumiem un precēm	176	0.1	216	0.1	177	0.1	350	0.2	420	0.2
Sodi un sankcijas	0	0.00	0	0.00	20	0.01	0	0.00	10	0.0
Maksas pakalpojumi	2940	2.2	2892	1.9	2691	1.8	3290	2.0	2500	1.3
Pārējie nenodokļu ieņēmumi	3218	2.4	2829	1.9	2902	1.9	2497	1.5	2620	1.4
Norēķini ar pašvaldību budžetiem	10553	7.9	8690	5.8	7363	4.8	6314	3.8	4500	2.4
Maksājumi no FIF	40972	30.6	55958	37.8	62871	40.9	81278	49.3	89456	48.2
Maksājumi no citiem budžetiem	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1151	0.7	1650	0.9
Dotācija	10319	7.7	1103	0.7	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Mērķdotācija									3500	1.9
Ieņēmumi kopā	133779	100	148576	100	153639	100	164784	100	185732	100

Budžeta izdevumi

Vislielākā budžeta daļa tiek tērēta izglītībai (virs 30%).

Liela daļa budžeta līdzekļu tiek izlietota arī norēķinos ar pašvaldībām par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem (virs 20%).

Budžeta līdzekļu izlietojumi laika periodā no 1998.- 2002. gadam pa atsevišķām tās pozīcijām *skatīt tabulā 8.2.2..*

8.2.2. tabula.

Viļānu pagasta padomes izdevumi 1998.-2002. gadā

Izdevumi	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.g. pl.	
	Ls	%	Ls	%	Ls	%	Ls	%	Ls	%
Izpildvaras un likumdošanas institūcijas	27191	20.6	27656	18.7	26522	17.7	31858	19.2	30437	16.0
Sabiedriskā kārtība un drošība	150	0.1	0	0.00	150	0.1	0	0.00	0	0.00
Izglītība	40771	30.9	45717	31.0	48492	32.4	54127	32.7	70073	36.9
Sociālā apdrošināšana un sociālā nodrošināšana	13636	10.3	16760	11.4	17142	11.5	19045	11.5	20643	10.9
Dzīvokļu un komunālā saimniecība, vides aizsardzība	5458	4.1	6309	4.3	6918	4.6	7474	4.5	11450	6.0
Brīvais laiks, sports, kultūra un reliģija	4816	3.7	7302	4.9	7139	4.8	6895	4.2	7828	4.1
Lauksaimniecība (zemkopība), mežkopība un zvejkopība	1185	0.9	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Pārējā ekonomiskā darbība	2464	1.9	2133	1.4	0	0.00	1583	1.0	2497	1.3
Pārējie izdevumi	0	0.00	0	0.00	1282	0.9	960	0.5	1000	0.5
Norēķini ar pašvaldību budžetiem	36197	27.5	41714	28.3	41301	27.6	43697	26.4	46278	24.3
Pārējie norēķini	0	0.00	0	0.00	510	0.4	0	0.00	0	0.00
Izdevumi kopā	131868	100	147591	100	149456	100	165639	100	190206	100

Tekošā gada izdevumi tiek finansēti no iepriekšējā gada budžeta neizlietotajiem naudas līdzekļiem, kas netika izlietoti iepriekšējā gada budžetā, kas pārgāja uz atlikumu, līdz ar to naudas līdzekļi nākamajā gadā palielinās par šo summu. Tā piemēram, pamatbudžeta naudas līdzekļu atlikums

- uz 01.01.2000.g. bija 6760,-
- uz 01.01.2001.g. bija 10943,-
- uz 01.01.2002.g. bija 10088,-

8.3. Viļānu pagasta sadarbība ar citām pašvaldībām

Sadarbība ar apkārtējām pašvaldībām galvenokārt notiek:

- izglītības jomā ar Viļānu pilsētas domi (pagasta bērni mācās Viļānu vidusskolā) , Silmalas pagasta padomi (Tiskādu bērnu nams) ,
- savstarpēji norēķini par saņemtajiem pakalpojumiem.

Pagasta padome piedalās arī kaimiņu pašvaldības kultūras (Viļānu pilsētas kultūras nams), medicīnas(Viļānu poliklīnikas un slimnīcas)un reliģijas iestāžu (Viļānu Romas katoļu baznīca) finansēšanā.

Tiek izmantoti kaimiņu pagastu (Dekšāru un Viļānu pilsētas) uzņēmēju pakalpojumi ceļu apsaimniekošanā.

Konkrēti sadarbības līgumi ar citām pašvaldībām nav noslēgti.

9. Viļānu pagasta iedzīvotāju aptauja

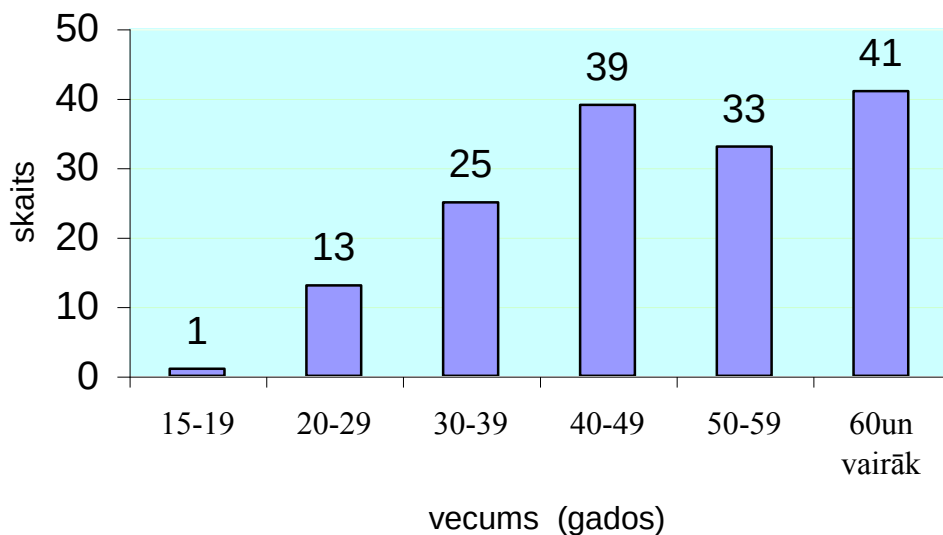
Viļānu pagastā iedzīvotāju aptauja tika veikta 2002.gada jūlija - oktobra mēnešos. Tika izdalītas 210 anketas, kas aptvertu 10% no visiem iedzīvotājiem, aizpildītas atpakaļ tika saņemtas 152 anketas, tas ir 72.4% no kopējā skaita. Tādējādi tika aptaujāti 7.3% pagasta iedzīvotāju. Neuzmanības vai nevēlēšanās dēļ uz visiem jautājumiem anketās atbildes nav atbildējuši respondenti. Anketas ir anonīmas.

Aptaujas anketā tika iekļauti jautājumi par pašvaldību darbību, tās vērtējumu, pakalpojumu sasniedzamību; uzņēmējdarbības attīstības vērtējumu; zemes īpašumiem, lauksaimniecību; infrastruktūru u.c.

Apkopojot datus ir iegūta būtiska papildus informācija patreizējās situācijas raksturojumam, tā tika atspoguļota pagasta attīstības programmas saturā.

9.1. Personīgās ziņas

Viļānu pagastā ir aptaujāti visu vecumu grupu iedzīvotāji. Kā redzams pēc attēla aptaujāto lielākā daļa (72.4%) ir darbaspējīgajā vecumā, 27.0% ir pensijas vecuma cilvēki un 0.6% ir skolnieki.

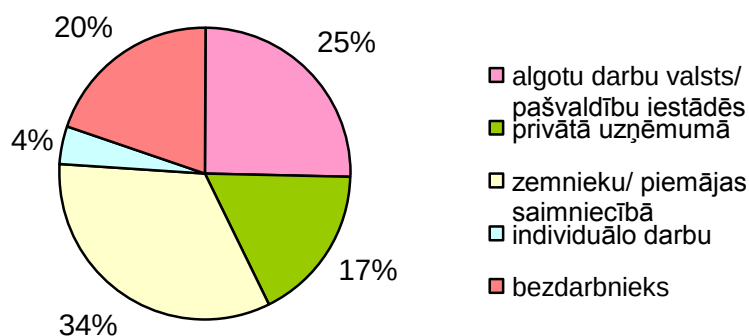

9.1.1. attēls. Aptaujāto iedzīvotāju sadalījums pēc vecuma.

Aptaujāto vidū bija 80 sievietes un 60 vīrieši, 12 – savu dzimumu nav norādījuši.

Raksturojot pēc respondentus pēc dzīvesvietas, vairāk dzīvo viensētās – 86 cilvēki (59.3%), ciematos – 59 cilvēki (40.7%) no aptaujātajiem.

Pēc nodarbošanās - lielākā daļa aptaujāto strādā savās piemājas vai zemnieku saimniecībās - 42, algotu darbu strādā valsts vai pašvaldību iestādē – 32, par bezdarbniekiem sevi uzskata 25, privātā uzņēmumā strādā 22, bet individuālo darbu veic 5 personas, 26 cilvēki uz šo jautājumu nav atbildējuši. Jāatzīmē, ka anketās norādītais bezdarbnieku skaita īpatsvars atbilst oficiālajam (Nodarbinātības dienesta dati – 20.6%) vidējam bezdarba līmenim pagastā – 20%.

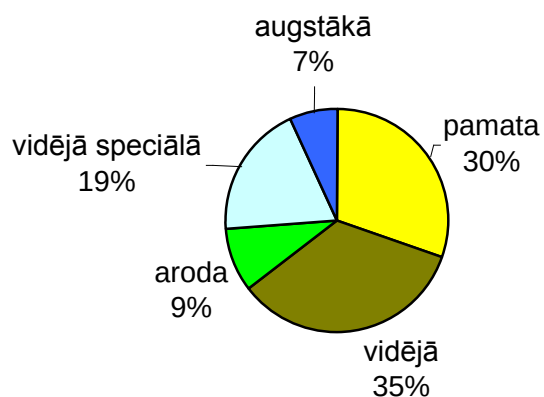

9.1.2. attēls *Nodarbošanās skat.*

No anketām izriet, ka lielākā daļa aptaujāto ar savu pašreizējo nodarbošanos nav apmierināti 51.7%, lai gūtu iztikas līdzekļus cilvēki spiesti pieņemt jebkuru darba piedāvājumu vai arī strādāt savā saimniecībā, kas nespēj ražot konkurētspējīgu preču produkciju un ieguldīt tajā nepieciešamos līdzekļus, zemo lauksaimniecības produkcijas iepirkuma cenu, nesakārtoto likumu un birokrātijas dēļ.

Viļānu pagasta teritorijā strādā 64.8% visu aptaujāto, kā darba vietas te tiek norādītas ne tikai AS "LIS Latgale", AS "SIS Viļāni", bet arī darbs savā saimniecībā. Viļānu pilsētā strādā 23.1%, tie galvenokārt ir skolotāji, medicīnas darbinieki un pie privātuzņēmējiem strādājošie. Rēzeknē nodarbošanos ir atraduši 3.3%, pārējie uz darbu izbrauc uz kaimiņu pagastiem (kokapstrādes uzņēmumos) vai Rīgu (par zemas kvalifikācijas strādniekiem celtniecībā u. c.).

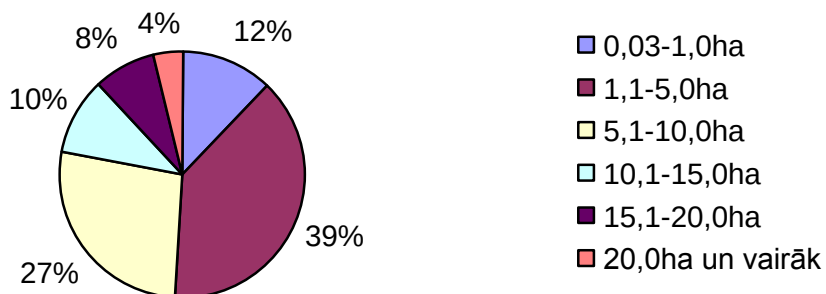
Pēc izglītības aptaujāto līmenis pamatā ir vidējo un pamata izglītību ieguvušie, kas ir palikuši laukos kā strādnieki un savu izglītības līmeni nav centušies paaugstināt, tas sastāda 64.5%, vidējo speciālo izglītību ieguvuši 19.0%, augstāko – 7.0% aptaujāto.

9.1.3. attēls. Aptaujāto izglītības līmenis.

Ar zemes izmantošanu ir saistīti ir 125 aptaujātie, no tiem 105 cilvēkiem ir zemes īpašums, bet 20 - zemi īrē, no tiem- 10 īrē no pašvaldības, 10 – no privātpersonām.

Saimniecības platības un to īpatsvars faktiski raksturīgs Latgalei, lielākoties tās ir 1.0-10.0ha. Uz jautājumu, vai izmantojamās zemes daudzums ir pietiekošs, 111 respondenti atbild –“Jā,” tikai 12 atbild –“Varētu vairāk.”

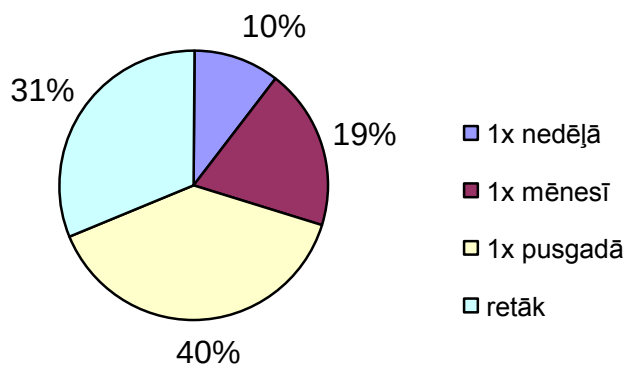

9.1.4. attēls.

Arī savā saimniecībā saražoto produkciju galvenokārt aptaujātie izmanto savām vajadzībām, tie ir 62.0%, lieto paši un realizē mazāk par pusi – 32%, pārdod vairāk kā pusi saimniecībā saražotās produkcijas - 6%.

9.2. Viļānu pagasta padomes darbības rakturojums

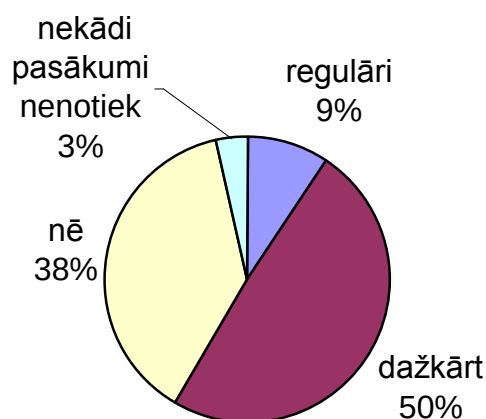
Anketā ir iekļauts jautājums, cik bieži pagasta iedzīvotāji apmeklē pagasta padomi, uz kuru atbildes ir sekojošas, *skatīt 9.2.1. attēlu.*

9.2.1. attēls

Lielākā daļa aptaujāto (53 cilvēki) pagastu apmeklē reizi pusgadā, vēl retāk pagastu apmeklē 42 cilvēki. Šai laikā viņi nomaksā nodokļus un saņem nepieciešamās izziņas. Pamatā tie ir cilvēki, kas dzīvo tālu no pagasta centra vai viņu darbība un intereses maz ir saistītas ar pagasta padomi. Katru mēnesī pagasta padomē pēc konsultācijām vai izziņām iegriežas 26 aptaujātie, bet ik nedēļas pagastā ierodas 14 aptaujātie, kam acīmredzot pagasta speciālisti palīdz risināt problēmas un dod padomus. Tie ir jautājumi par nekustamā īpašuma formēšanu, zemes lietošanu, sociālajiem pabalstiem bezdarbniekiem, nodokļiem un citi.

Pagastā notiek dažādi kultūras un sporta pasākumi (skatīt “Kultūras un sporta dzīve”), kuros kuros piedalās aptaujātie. Atbildes ir dažādas, skatīt 9.2.2. attēlu.

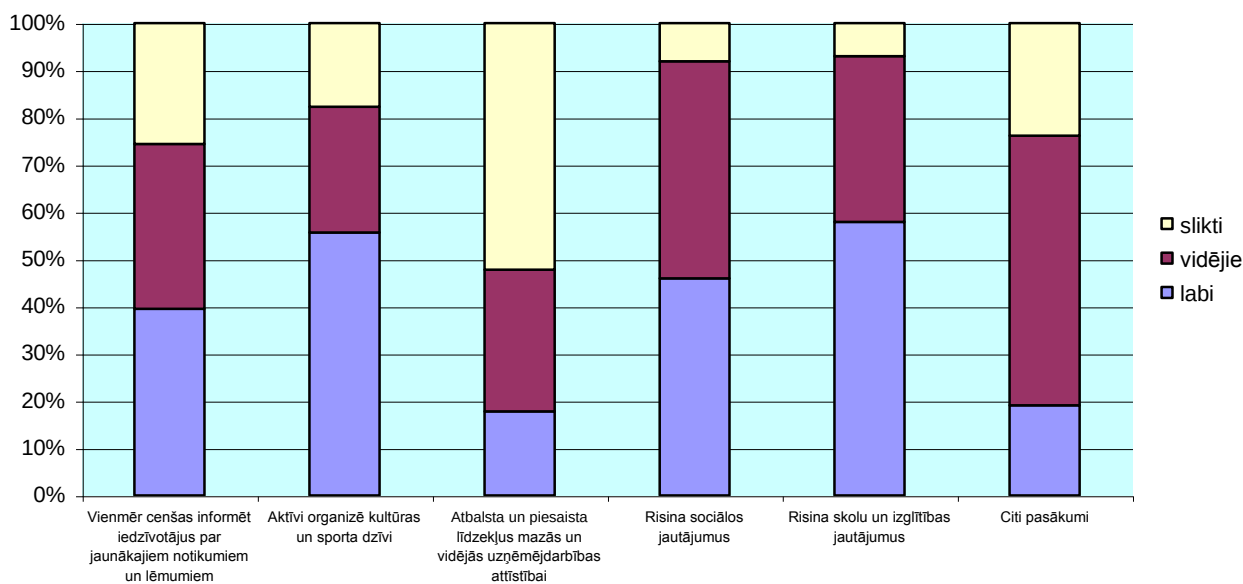
9.2.2.attēls

Regulāri pasākumos piedalās 13 respondenti, kas pārstāv aktīvākos un jaunākos, pamatā lauku cilvēki (71) pasākumus atbalsta, bet ne vienmēr tajos var piedalīties aizņemtības, veselības

vai citu iemeslu dēļ. Negatīva attieksme pret pasākumiem pagastā ir 59 aptaujātajiem, kuri tos neapmeklē vai par tiem neko nezina.

Pagasta padomes darbu vērtē dažādi. Par atzīstamu apmēram 50% cilvēku uzskata padomes darbību (*skatīt 9.2.3. attēlu*) skolu, izglītības un sociālajos jautājumos, kā arī tā laikus un plašas informācijas sniegšanu par jaunāko pagastā un likumdošanā. Turpretī apmēram 10% aptaujāto šo jautājumu risināšanu uzskata par sliktu. Negatīva attieksme aptaujātajiem ir par pagasta devumu mazās un vidējās uzņēmējdarbības veicināšanā (vairāk kā 50%).

9.2.3. attēls

Uz jautājumu “Nosauciet 5 problēmas pagastā, kurām ir nepieciešams neatliekams risinājums” atbildes ir dažādas. Galvenās problēmas ir sekojošas:

1. Bezdarbs, jaunu darbavietu trūkums;
2. Sociālie jautājumi, zemais dzīves līmenis, maznodrošināto pabalsti, daudzbērnu ģimeņu problēmas, vientuļo pensionāru aprūpe (zemes apstrāde, veco ļaužu pansionāta izveidošana);
3. Alkoholisms, nelegālā alkohola tirdzniecība;
4. Jaunatnes audzināšana, studējošās jaunatnes atbalsts, pusaudžu nodarbinātība vasarā, skolas apmeklēšana;
5. Sadzīves jautājumi, ciematu labiekārtošana, apgaismojums un bērnu spēļu laukumu iekārtošana ciematos, sadzīves pakalpojumi (pirts Jaunviļānos), māju remonts;

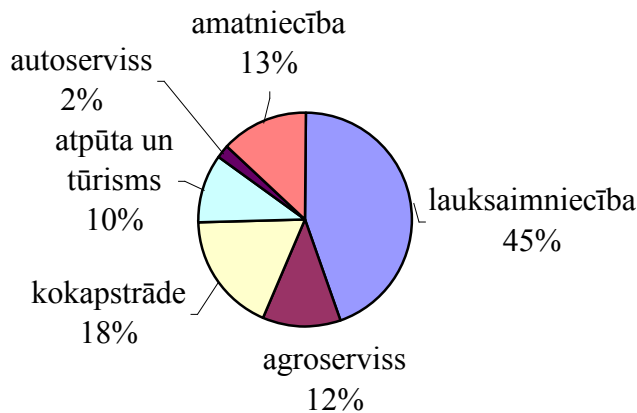
Pārējās:

- Komunālā saimniecība, ūdens kvalitāte, atkritumu izvešana, kanalizācija;
- Ceļu uzturēšana, transports (nokļūšana pie ārsta);

- Uzņēmējdarbības atbalstīšana ,projektu izstrāde un līdzekļu piesaiste , pieaugušo izglītības iespējas;
- Kultūras nama un sporta bāzes trūkums, interneta pieejamība, jauniešu piesaistīšana pagastam;
- Stingrāka īres un nekustamā īpašuma nodokļu piedziņa;

9.3. Viļānu pagasta attīstība

Kā visnozīmīgāko nozari Viļānu pagasta attīstībā aptaujātie tomēr uzskata lauksaimniecību, to nosaka lielais lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars (56% - skat. "Zemes īpašumi un lietojumi") un vēsturiski izveidojusies situācija. Par svarīgu nozari tiek uzskatīta arī kokapstrāde, kas dotu jaunas darbavietas un salīdzinoši ātru peļņu, bet nav ņemts vērā, ka mežu resursi (it īpaši lietkoksnēs) pagasta teritorijā ir nelieli. Kā nenoīmīgākā tiek atzīmēta autoservisa attīstība pagastā, jo šie pakalpojumi katram ir pieejami Viļānu pilsētā.

9.3.1. attēls . Nozīmīgākās nozares Viļānu pagasta attīstībā.

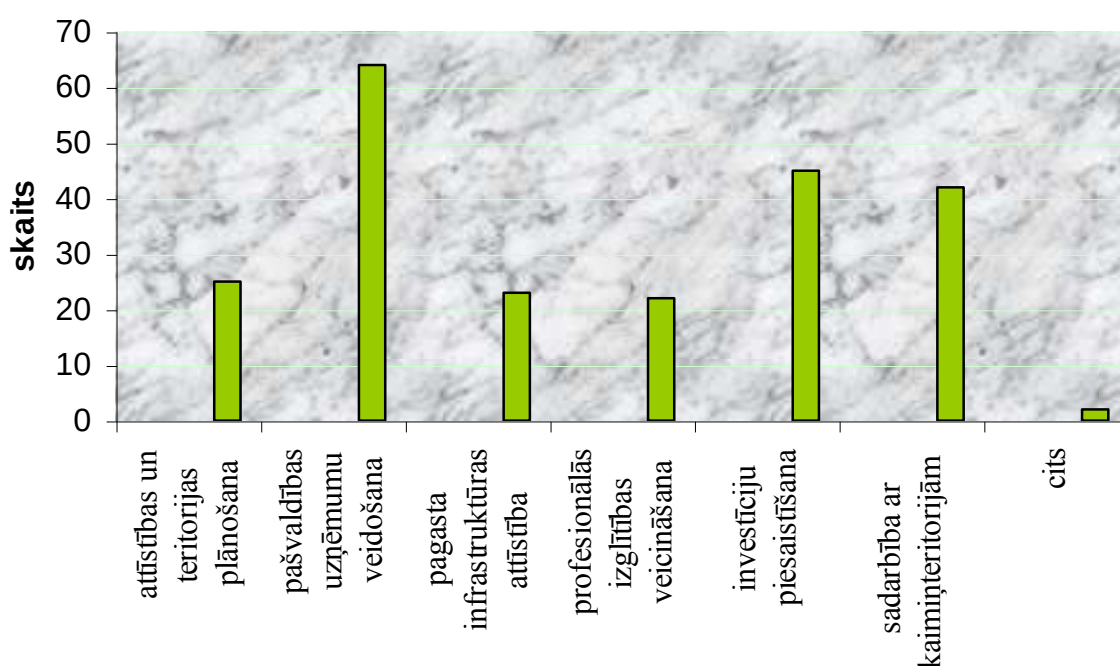
Pašvaldībai ekonomiskās attīstības veicināšanai iedzīvotāju skatījumā būtu jāveic sekojoši uzdevumi:

- 28.7% uzskata, ka galvenokārt jāveido pašvaldības uzņēmumi,
- 20.2% - investīciju piesaiste (līdzekļu piesaiste),
- 18.8% - sadarbība ar kaimiņteritorijām,
- 11.2% - attīstības un teritorijas plānošana,

- 10.3% - pagasta infrastruktūras attīstība,
- 9.9% - profesionālās izglītības veicināšana,
- 0.9% - citi (nav norādīts). Skatīt attēlu.

Lai veicinātu uzņēmējdarbību , pašvaldībai pēc aptaujāto iedzīvotāju uzskatiem būtu:

- jāsniedz informācija par dažādiem fondiem, kredītu saņemšanas iespējām –46%,
- jāsamazina nekustamā īpašuma nodoklis – 34.9%,
- jāiznomā pašvaldības īpašums par zemāku cenu –15.2%,
- cits veids (jāatbalsta strādājošie laukos, jaunas darba vietas, pieaugušo izglītības attīstīšana, pagasta varas darbs) – 3.9% .

9.3.2.attēls. Uzdevumi pašvaldības ekonomiskās attīstības veicināšanai.

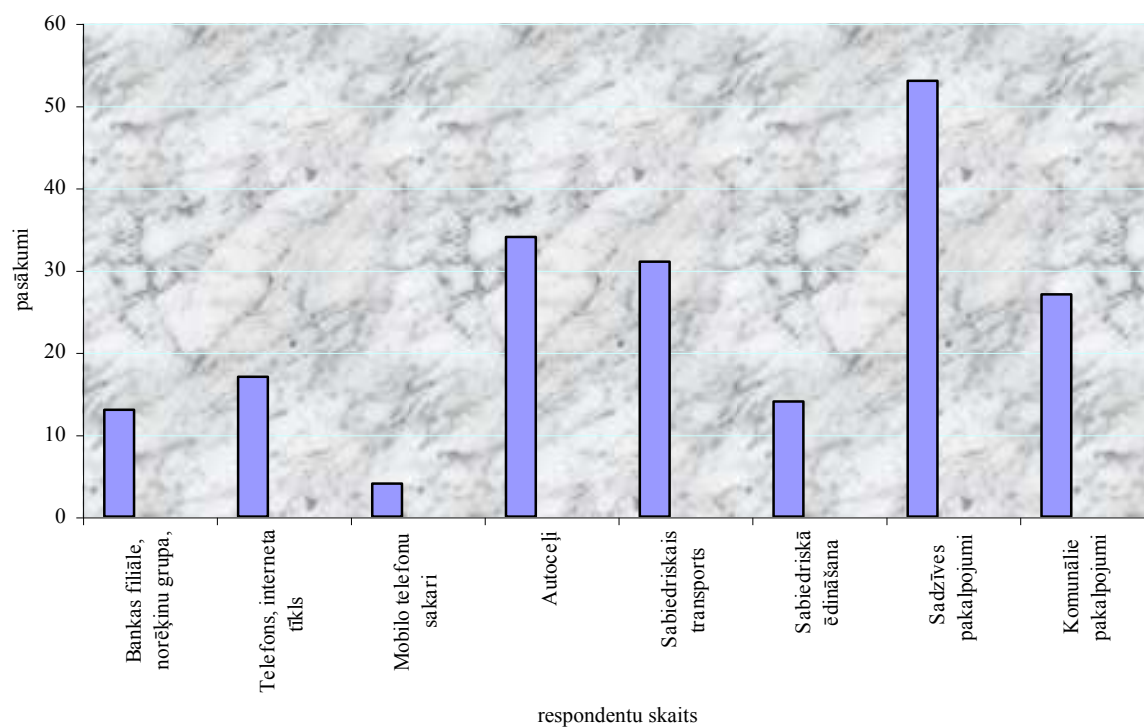
Uz jautājumu “Vai Jūs personiski vēlētos nodarboties ar uzņēmējdarbību?”, apstiprinoši atbildējuši 21.4% aptaujāto , minot tādas jomas kā tehnikas pakalpojumi, tūrisms un viesu mājas, ekoloģiskā lauksaimniecība, augļu un dārzeņu pārstrāde, kurināmā ražošana, piena pārstrāde, sadzīves pakalpojumi, savukārt 78.6% atbildējuši noliedzoši.

Lai uzsāktu uzņēmējdarbību aptaujātajiem nepieciešams:

- 54.2% - finansu līdzekļi,
- 35.5% - zināšanas,
- 7.5% - ēkas,
- 2.8% - zeme.

No pagasta attīstību veicinošiem infrastruktūras elementiem galvenokārt būtu jāattīsta

sadzīves pakalpojumi, autoceļi, sabiedriskais transports un komunālie pakalpojumi, skatīt tabulu.

9.3.3. attēls. *Infrastrukturālie elementi, pasākumi, kas jāveic pagasta attīstības veicināšanai.*

10. SVID analīze Viļānu pagastā

SVID analīze (stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi) Viļānu pagastā tika veikta, izveidojot darba grupu un organizējot sanāksmes, izmantojot “Prāta vētras “ metodes. Grupas dalībnieki pārstāvēja katrs savu darbības sfēru.

10.1. Sociālā sfēra

Stiprās puses • pagasta bēnodārza pozitīva ietekme uz bērnu intelektuālo un garīgo audzināšanu, • pagasta sociālais atbalsts cilvēkiem, • transports , kas ved bēnus uz skolu , bēnodārzu, • ir iespēja apgūt vidējo, vidēji-profesionālo izglītību Viļānos, augstāko- Rīgā, Rēzeknē,	Vājās puses • pagasta bērnu ietekmēšanās no pilsētas bērniem, • darbam nav atdeves, trūkst motivācijas, • zemi iedzīvotāju ienākumi, • cilvēki kūtri, trūkst līderu, • sabiedrības novecošanās, jaunatnes aizplūšana, • iedzīvotāju apgrūtināta pārvietošanās ar sabiedrisko transportu, • alkoholisms, • palielinās nelabvēlīgo ģimeņu skaits pagastā,
Iespējas • bijušo bēnodārzu veidot par kultūras un jauniešu centru, • organizēt pasākumus ar visu pagasta iedzīvotāju iespēju iesaistīties (svētkus, pašdarbnieku skates), • organizēt lekcijas , kas attīsta iedzīvotājos pašapziņu, • iesaistīt jauniešus pagasta dzīvē audzinot piederību savam pagastam,	Draudi • demogrāfiskā situācija, • pabalsti degradē c • cillvēkus,

10.2. Lauksaimniecība, uzņēmējdarbība

Stiprās puses • ir divas lielas saimniecības, kur notiek ražošana, • lauksaimniecībā izmantojamā zeme apstrādāta, lauksaimnieki uztur savu zemi kārtībā, piedalās skatēs, • pagastā ir zemnieku saimniecības, kas izstrādā projektu par šinšillu aaudzēšanu, • tiek izstrādāti projekti par SAPARD līdzekļu iegūšanu jaunas produkcijas iegūšanai, • ir darbavietas kūdras purvā	Vājās puses • bezdarbs – nenotiek uzņēmējdarbība, • zemas algas, • pārsvarā neražojošas saimniecības, nelielas platības, • zemniekiem trūkst līdzekļu, regulāri kavējas samaksa par produkciju, • zemnieki nepiedalās projektos, bankas nepiešķir kredītus, jo kredītiem nav seguma (īpašumi lēti), • trūkst informācijas par projektiem, subsīdijām
Iespējas • austrumu tirgus iegūšana, • piedalīšanās projektos, projektu rakstīšana, • izpētīt netradicionālās lauksaimniecības izmantošanas iespējas, • organizēt apmācību kursus, seminārus par uzņēmējdarbības elementiem, biznesa plānu rakstīšanu, • veicināt zemnieku kooperēšanos, • organizēt informācijas piekļuvi uzņēmējiem, lauksaimniekiem, • veicināt zemnieku/uzņēmēju izglītošanos.	Draudi • klimata izmaiņas, • nesakārtota robežšķērsošanas kārtība, • nesakārtota likumdošana, • ES noteiktie grūti izpildāmie standarti.

10.3. Vispārējā analīze

Stiprās puses • Labs ģeogrāfiskais stāvoklis, • Pabeigti visu kapsētu un lūgšanu namu remonts, • Izveidotas tūrisma meža takas mežniecībā, interesantākais objekts – Meža muzejs, ir cilvēks, kas koordinē tūrisma sfēru, • Daudz dažādu dabas resursu, • Augsts lauksaimniecības attīstības līmenis, • Izveidojusies kultūrvide, vēsturiskā attīstība.	Vājās puses • Teritorija sadalīta, ceļi slikti, • Nepietiekams finansiālais nodrošinājums, nepietiekama informācijas izmantošana, • Nav centralizētas informācijas, • Netiek attīstīts tūrisms, trūkst tūristu piesaistes objektu, • Ciemati slikti labiekārtoti, nav apkures, nekvalitatīvs ūdens, nepieciešams ēku remonts, • Privatizācija notiek lēni, netiek oficiāli noformēti īpašumi, • ‘vispārējs līdzekļu trūkums, • trūkst informācijas apmaiņas starp nozarēm,
Iespējas • investīciju piesaiste, iesaistīšanās projektos, • iestāšanās Eiropaas Savienībā, • austrumu tirgus, • attīstīt tūrisma, vietējo pašdarbību, • atrast pagasta “seju” un to veidot, • informācijas sniegšana caur pagasta avīzi (biļetenu), • kooperācijas un lauksaimniecības servisa attīstība.	Draudi • pagastam neizdevīga teritorijas reforma, • stājošie ES pieaug prasības un kvotas, • nestabilitāte un sarežģītība likumdošanā, • demogrāfiskā situācija.

11. Viļānu pagasta attīstības stratēģija

11.1 Attīstības stratēģijas izstrādāšanas galvenie etapi un pamatprincipi

Attīstības stratēģijas galvenie etapi:

1. pašreizējās situācijas apzināšana,
2. attīstības stratēģijas izstrādāšana:
  - vīzijas, attīstības prioritātes (mērķi),
  - ilgtermiņa un īstermiņa mērķi (skatīt Viļānu pagasta esošās situācijas raksturojumu),
  - rīcības programma.

Attīstības plānošanas pamatprincipi.

Izstrādājot Viļānu pagasta Teritorijas attīstības programmu, tika ievēroti šādi plānošanas pamatprincipi:

- *ilgspējības attīstības princips*, kas paredz nodrošināt nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu un kultūras mantojumu saglabāšanu;
- *reģionālās attīstības princips*, kas paredz samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp vairāk un mazāk attīstītiem reģioniem, kā arī saglabāt un attīstīt katra reģiona dabas vides un kultūrvides raksturīgās īpatnības un attīstības potenciālu;
- *interesu saskaņotības princips*, kas paredz teritorijas attīstības plānu izstrādāt saskaņā ar citiem teritorijas attīstības plāniem, kā arī saskaņot tajā valsts, pašvaldību un privātās intereses;
- *daudzveidības princips*, kas paredz teritorijas attīstības plāna izstrādē nodrošināt dabas vides, kultūrvides, resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību;
- *konkurences princips*, kas paredz, ka teritorijas attīstības plāns rada vienlīdzīgus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai;
- *atklātības princips*, kas paredz teritorijas attīstības plānu izstrādāt, iesaistot sabiedrību un nodrošinot informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu;
-

Viļānu pagasta stratēģiskās attīstības mērķis:

Viļānu pagastā ir ilgspējīga, līdzsvarota ekonomika un sociālā attīstība, kas nekaitē dabas resursiem, nodrošina cilvēkresursu attīstību, iedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanu un labklājības celšanu.

Īss izmantoto metožu apraksts

Viļānu pagasta sociāli ekonomiskās attīstības plāns tika izstrādāts semināros, kuros piedalījās vietējā iniciatīvas grupa un pieaicinātie konsultanti. Darba procesā tika izmantotas dažādas metodes. Vispirms semināra dalībnieki veica Viļānu pagasta SVID (stipro, vājo pušu, iespēju un draudu) analīzi. Tika veikta nosaukto CVID kategoriju prioritizēšana, lai noskaidrotu būtiskākās no katras SVID daļas.

Darbā ir analizēti iedzīvotāju aptaujas rezultāti un izdarīti secinājumi, kas ir izmantoti Viļānu pagasta sociāli ekonomiskā plāna stratēģisko attīstības virzienu formulēšanai un darbības plānu sastādīšanai.

Apkopojot galvenās problēmas, kas pastāv nosauktajās jomās, tika veidoti problēmkoki, kuru centrā ir galvenā problēma: problēmu cēloņi veido problēmkoku apakšējo daļu, sekas – problēmkoku augšējo daļu. Veidojot problēmkoku, jāatceras, ka vieta problēmkokā neliecina par problēmas svarīgumu un procesa beigās noteikti jāpārbauda problēmkoka cēloņu - seku loģika.

Problēmkokos ir attēlots problēmu kopsavilkums. Tie parāda savstarpējās attiecības, kā arī cēloņu un seku sakarības, kas pastāv dažādu problēmu starpā.

Lai sastādītu darbības plānu, problēmkoki tika pārformulēti mērķkokos (neapmierinošas situācijas formulējumu izmantot par vēlamu).

Problēmkoki:

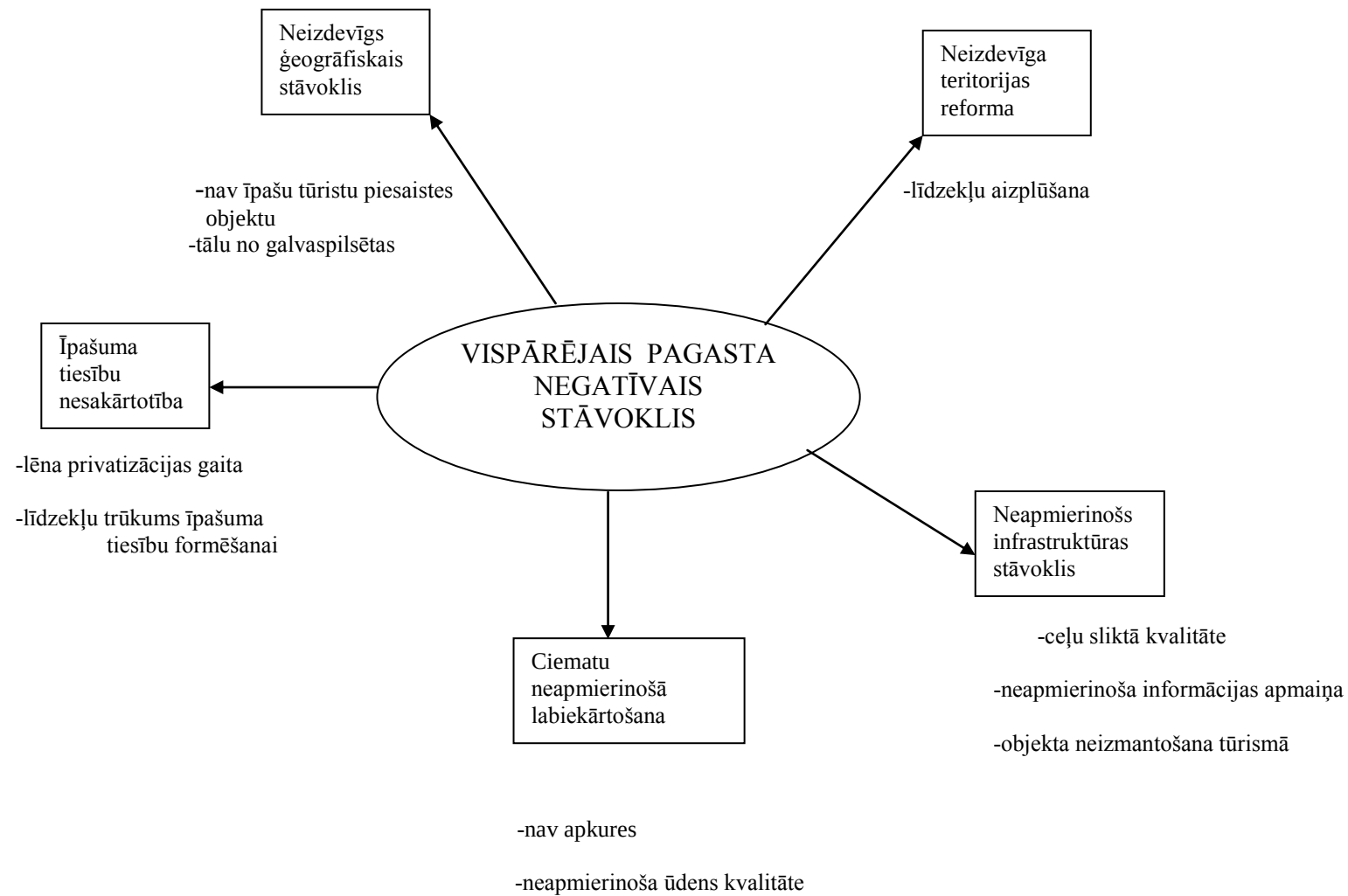
1. Vispārējais pagasta negatīvais stāvoklis.
3. Vāji attīstīta uzņēmējdarbība.
4. Neapmierinoša sociālā situācija pagastā.

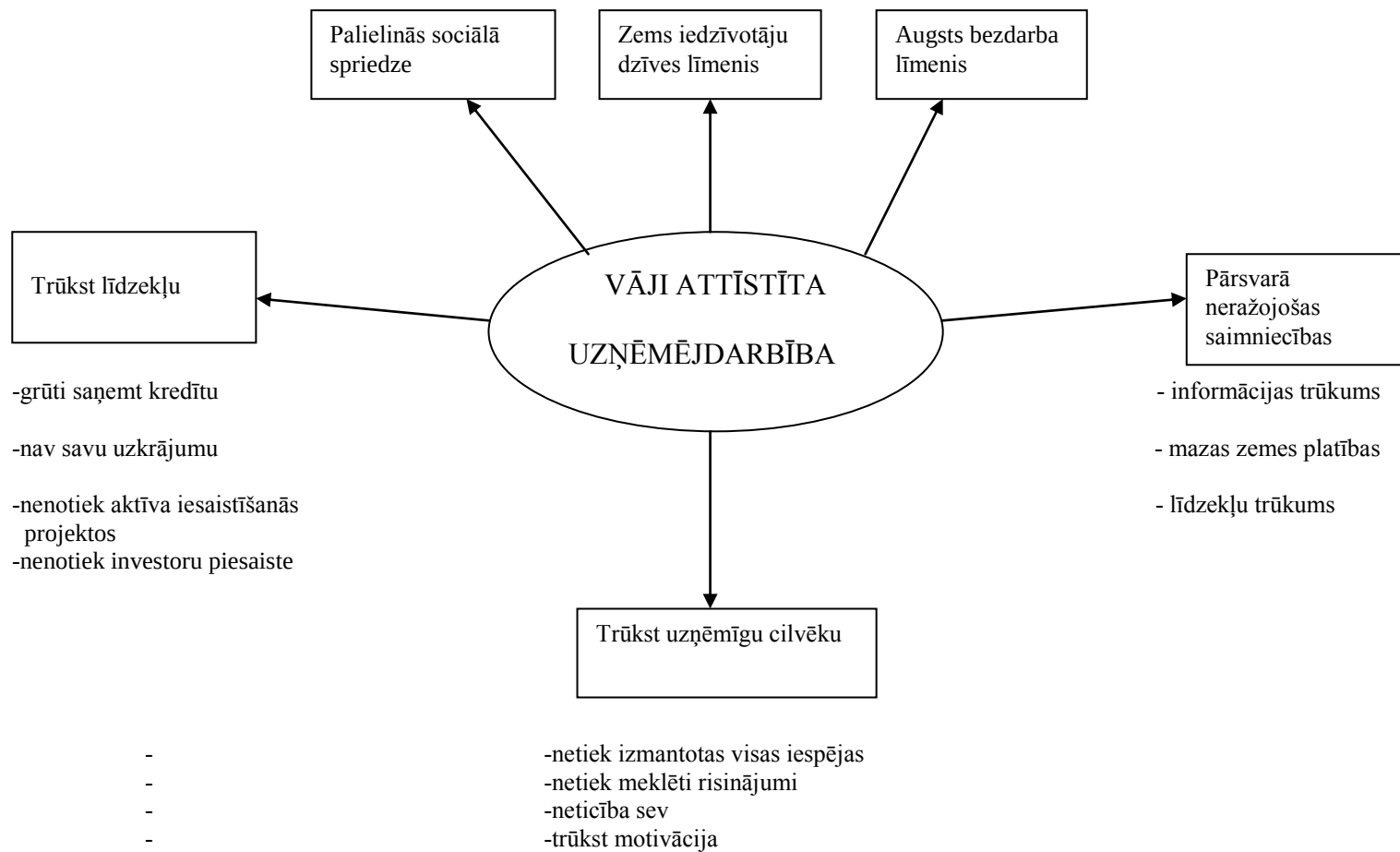
Mērķkoki:

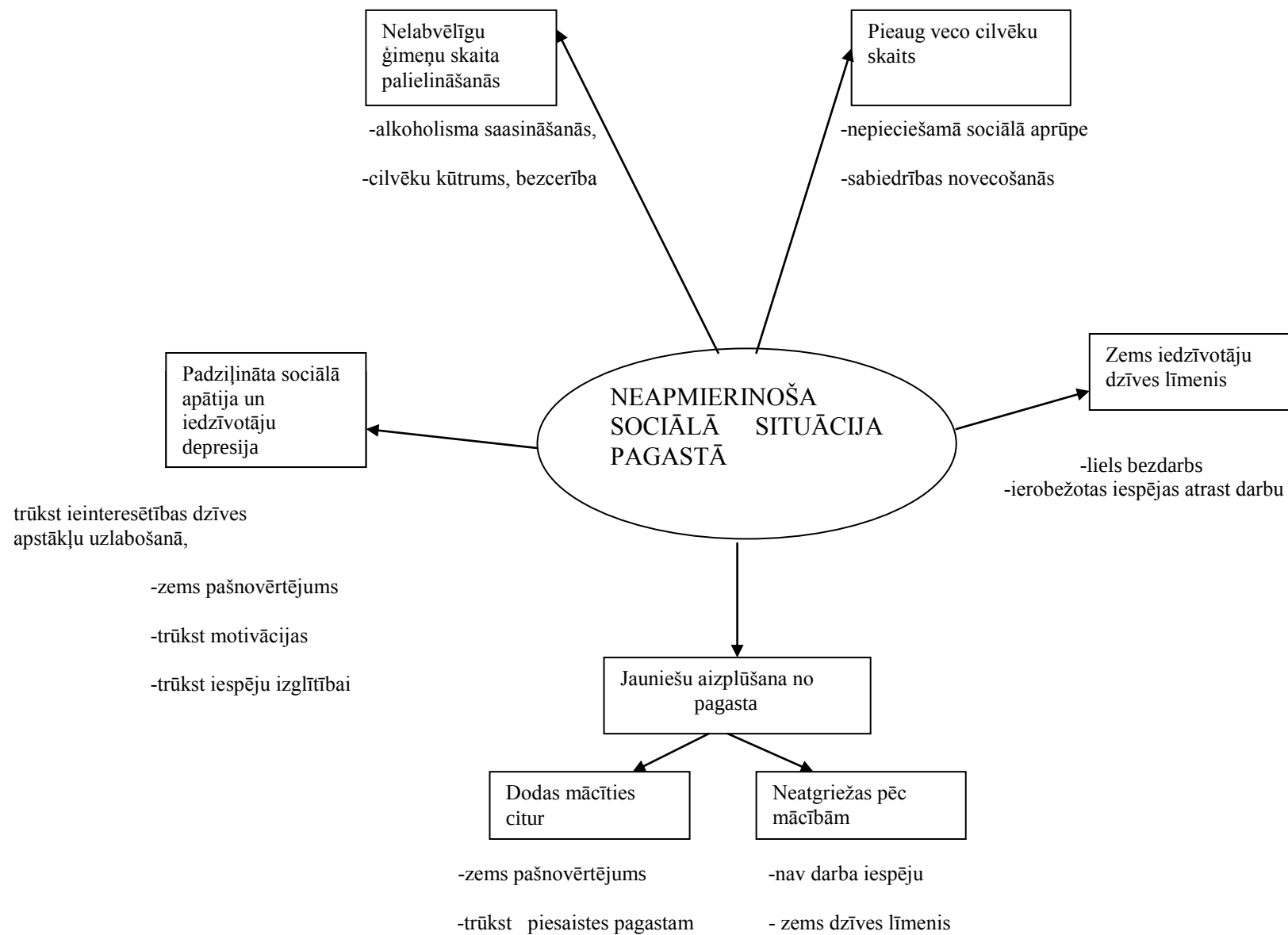
1. Labs vispārējs stāvoklis pagastā.
2. Attīstīta uzņēmējdarbība.
3. Apmierinoša sociālā situācija pagastā.

Lai sasniegtu prioritārajās attīstības jomās izvirzītos mērķus, ņemot vērā pagasta reālās iespējas to īstenošanā, tika veidoti darbības plāni. Šeit tika formulēti un prioritizēti realizējamie pasākumi mērķu sasniegšanai, noskaidroti nepieciešamie resursi, izpildes laiki un atbildīgās institūcijas.

Darba procesā izmantota ideju ģenerēšanas “Prāta vētras” (brainstorming) metode.

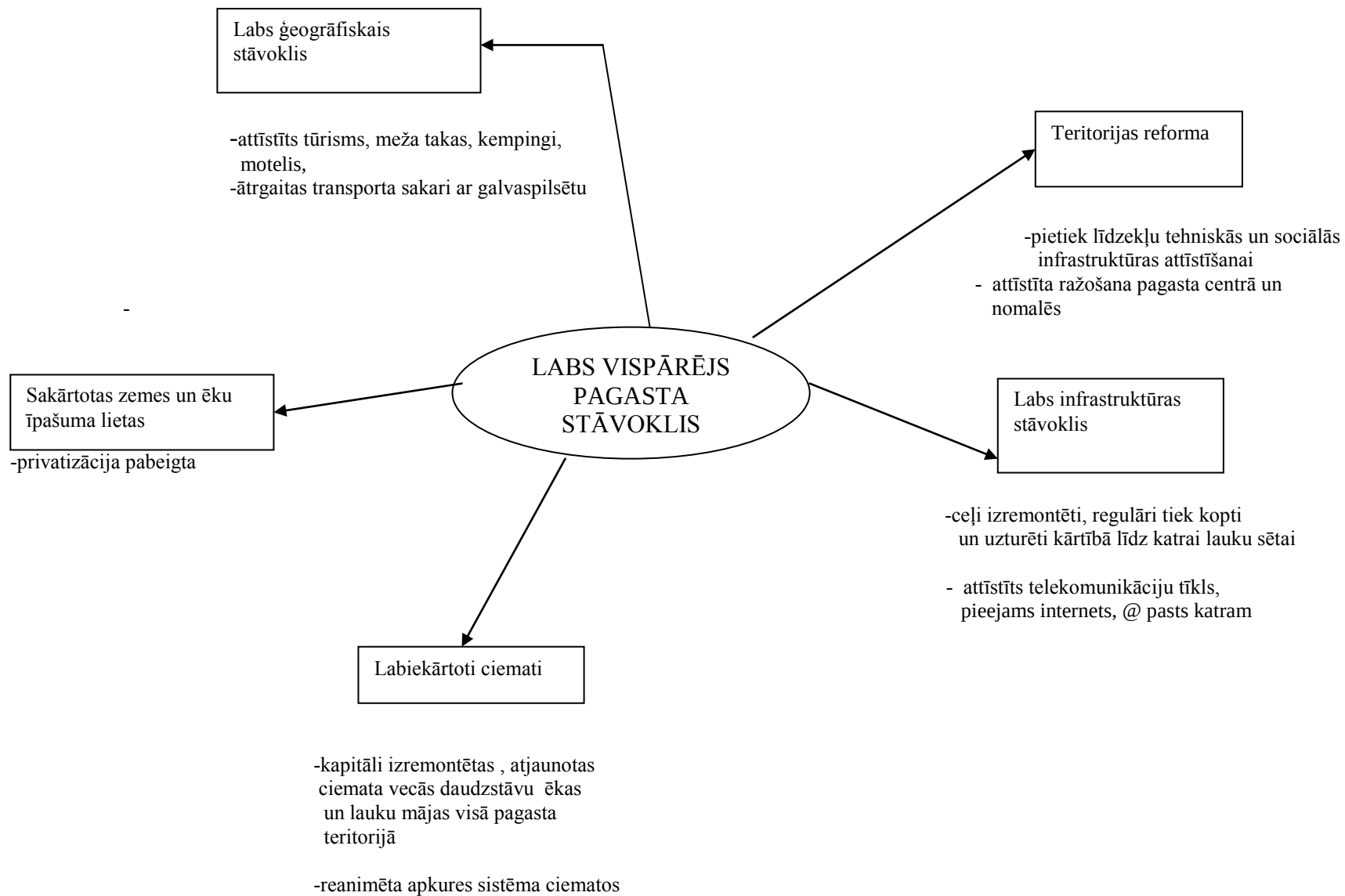
11.2. Viļānu pagasta attīstības vīzija

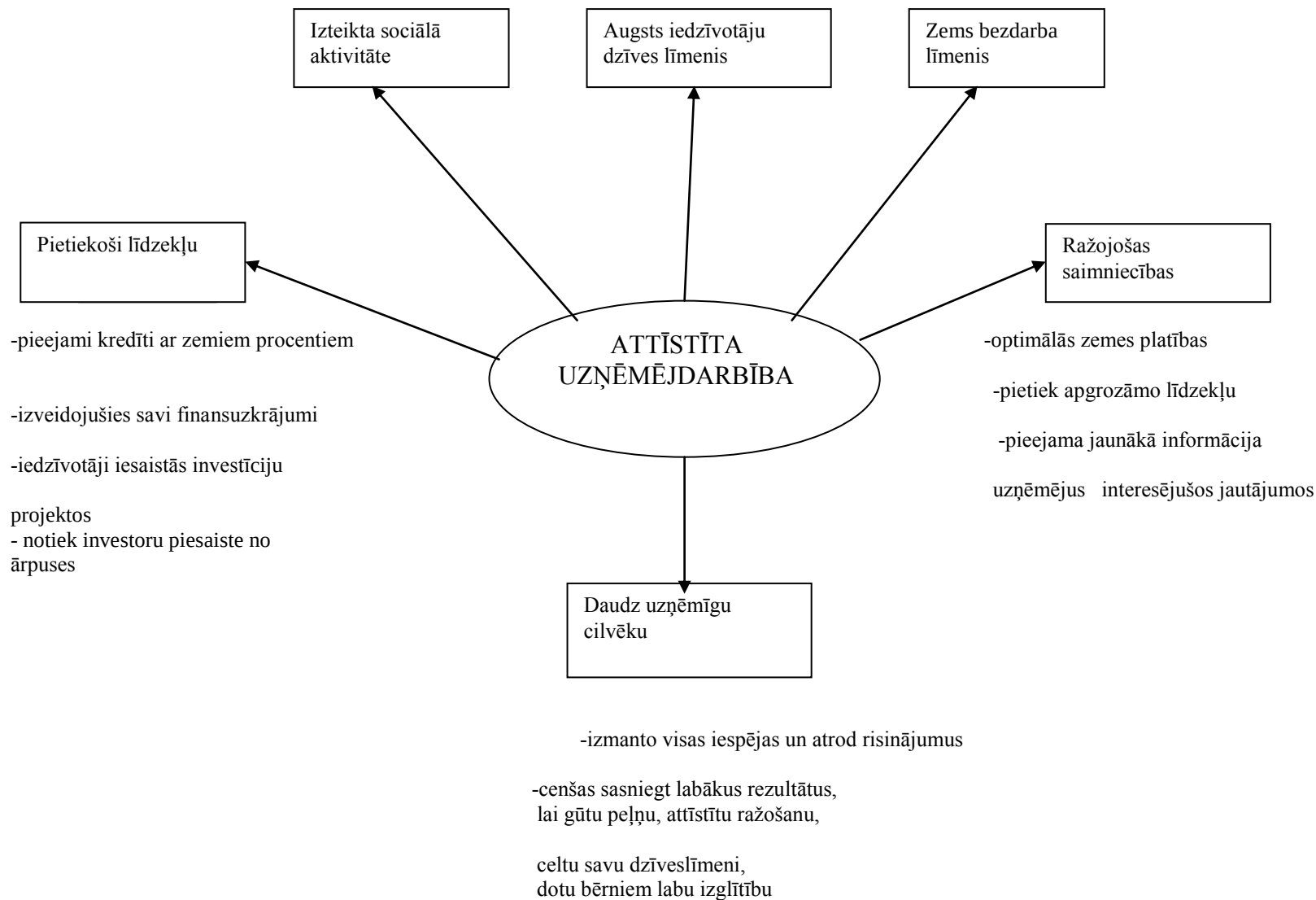
Vīzija ir iespējamie attīstības scenāriji (varianti) ,kas balstīti uz dažādām prognozēm, parāda ilgtermiņa attīstības vēlamo un kopīgo virzienu. Viļānu pagasta attīstības vīzijas tika izstrādātas “prāta vētras” (seminārs ar 10-12 dalībnieku skaitu) veidā, pamatojoties uz pašreizējās situācijas izpēti, prognozēm, priekšrocību un problēmu apzināšanu Viļānu pagastā. Tajā parādās ilgtermiņa attīstības vēlamā situācija.

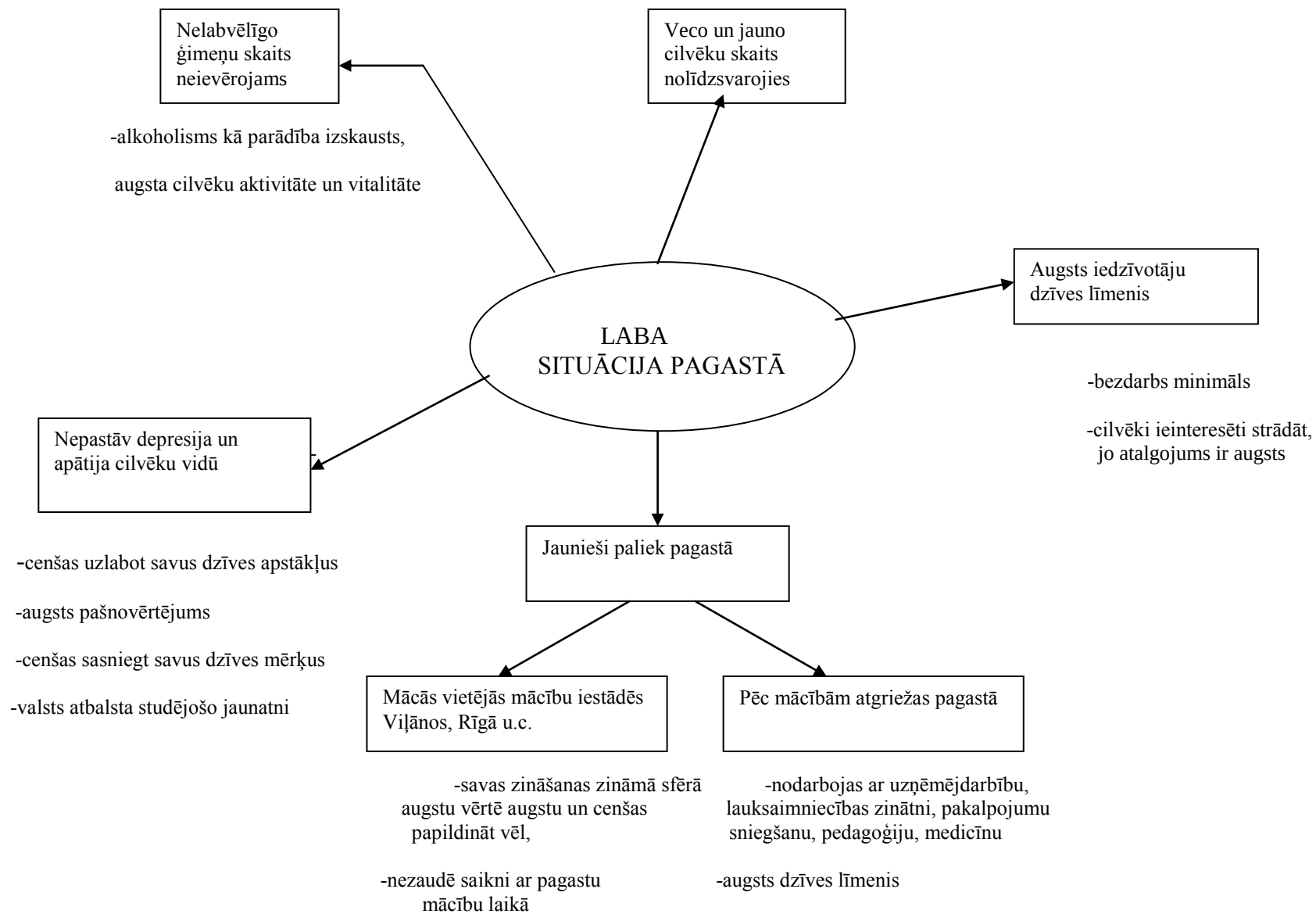
Vīzijas tika izveidotas vispirms atsevišķām tēmām (skatīt turpmāk “*Attīstīta uzņēmējdarbība*”, “*Situācija pagastā*”, “*Vispārējs pagasta stāvoklis*”).

Kopīgi akceptētā vīzija ir:

Viļānu pagasts ir teritorija ar attīstītu infrastruktūru un uzņēmējdarbību, ar sakārtotu komunālo un vides saimniecību.

11.3. Attīstības mērķi un rīcības programm

Mērķiem jābūt konkrētiem, sasniedzamiem, izmēramiem, reāliem, elastīgiem un izpildāmiem konkrētā laikā.

Viļānu pagasta plānošanas mērķi ir:

1. Attīstīta infrastruktūra ar labu ceļu kvalitāti, labu sabiedriskā transporta tīklu un tūrisma objektiem;
2. Labiekārtoti ciemati ar sociālo un komunālo saimniecību;
3. Sakārtotas īpašuma tiesības;
4. Uzņēmīgi cilvēki, kas spējīgi attīstīt ilgspējīgu uzņēmējdarbību kooperējoties;
5. Zemnieku saimniecības, kas iesaistās ražošanā;
6. Paaugstināt iedzīvotāju dzīves līmeni, ienākumus no zemnieku saimniecībām un darba algu;
7. Samazināt bezdarba līmeni līdz Latvijas vidējam līmenim (9%);
8. Jaunieši paliek pagastā;
9. Ir interese dzīves apstākļu uzlabošanā;
10. Uzlabojas demogrāfiskā situācija.

Rīcības programma ir stratēģijas un taktikas konkrētā un praktiskā daļa. Tajā nosauktas rīcības, atbildīgās personas vai institūcijas, īstenošanas resursi un termiņi. Rīcības programmu svarīgi plānot saskaņā ar pieejamajiem resursiem. Koncentrēšanās uz svarīgākajiem projektiem, apmācībām un izglītību var veicināt rezultāta sasniegšanu un nepārtrauktību.

Skatīt tabulu 11.3.1. tabulu

Rīcības programma

Pasākumi / aktivitātes	Laiks / termiņš	Atbildīgais	Resursi
Pagasta bērnu un jauniešu patriotisma jūtu audzināšana un piesaistīšana palikšanai pagastā			
1. Saglabāt bērnudārzu	Pastāvīgi	Pagasta padome	Ēkas, pedagogi, materiālie resursi
2. Jaunviļānu bērnudārza bijušajās telpās un Radopoles administratīvajā ēkā izveidot izglītības – kultūras centru, kur būtu pieejama : • informācijas apmaiņa (televizors, dators, jaunākā prese), • organizēta jauniešu brīvā laika pavadīšana (pulciņi, interešu klubi), • tematiskas nodarbības un lekcijas, • diskoteku organizēšana. • bibliotēkas darba atjaunošana	2004.gads	Pagasta padome, NVO, Rajona padome, A/S “SIS Viļāni”	izmantojama bijušā bērnudārza ēka
3. Jauniešu un bērnu iesaistīšana pagasta pasākumos (talkās, ciematu svētkos, ražas svētkos, sporta svētkos)	Pastāvīgi	Pagasta padome	
4. Mācītie gribošu jauniešu materiālā atbalstīšana, īpaši specialitātēs, kas nepieciešamas pagastam.	Pastāvīgi	Pagasta padome	Naudas līdzekļi

5. Jaunu darbavietu radīšana, attīstot uzņēmējdarbību pagastā.	Pastāvīgi	Pagasta padome	
6. Speciālista (jaunatnes konsultanta – datoru speciālista, tematisko nodarbību vadītāja) štata vietas ieviešana pagastā.	2004.gads	Pagasta padome	
Pagasta iedzīvotāju uzņēmējdarbības iemaņu attīstīšana un uzņēmējdarbības veicināšana pagastā			
1.Biznesa plānu sastādīšanas iemaņu un zināšanu apgūšana	Pēc vajadzības	Pagasta padome, UAC	
2.Ar uzņēmējdarbību saistītās informācijas piegādes regulāra nodrošināšana (semināri): • Jaunumi nodokļu likumdošanā, • Par naudas līdzekļu piesaistes iespējām zemniekiem un uzņēmējiem (kreditēšana, investīcijas, līzings, fondi), • Uzņēmumu reģistrācija un citi juridiskie jautājumi.	4x gadā	Pagasta padome, rajona padome,	
3. Sadarbības partneru meklēšana Latvijā un ārzemēs, piedalīšanās izstādēs “Rēzeknes rajona uzņēmējs”, Reģionālajā lauksaimniecības izstādē (Viļānu SIS).	Pastāvīgi	Pagasta padome, rajona padome	
4. Mazo un vidējo uzņēmumu vadītāju apmācību organizēšana pēc programmām (valodas, profesionālās zināšanas, mārketing, finanses, biznesa ētika),	2004.gads	Pagasta padome	

5. Informācijas apmaiņas sistēma izveidošana pagastā, ar uzņēmējdarbību saistītās literatūras un periodisko izdevumu pieejamība, Info centra organizēšana.	2003.gada	Pagasta padome	Pagasta bibliotēka
6.Veiksmīgu uzņēmēju apzināšana , koordināšu apkopošana	pastāvīgi	Pagasta padome	
Cilvēku brīvā laika organizēšana un audzināšana			
1.Darbs ar cilvēkiem grupās par konkrētiem jautājumiem, grupu apmācība(valodas, profesionālās zināšanas).	2004.gads	Pagasta padome	Vajadzīgs speciālists-koordinators
2.Pensionāru iesaistīšana aktīvā sabiedriskajā dzīvē, pieredzes apmaiņa, rokdarbu pulciņi, kora (ansambļa) dziedāšana.	pastāvīgi	Pagasta padome	speciālists
3.Pozitīvu piemēru apzināšana, pieredzes apmaiņa , sadarbība ar Nevalstiskām organizācijām.	pastāvīgi	Pagasta padome	
4. Radpoles ezera peldvietas un atpūtas zonas sakārtošana.	2003.gads	Pagasta padome Sadarbībā ar A/S”LIS Latgale”	
5.Pagasta avīzes (biļetena) izdošana, nodrošināšana ar materiāliem , cilvēku piesaistīšana šim darbam.	2003.gads	Pagasta padome	Speciālists, naudas līdzekļi, papīrs
Pakalpojumu sniegšana			
1.Sadzīves pakalpojumu organizēšana (pirts, veļas mazgāšana , apavu remonts) Jaunviļānos	2004.gads	Pagasta padome	Telpas(bij. bērnudārzs) darbinieki Pagasta padome

2.Palīdzība iedzīvotājiem mājokļu remontā	pastāvīgi	Pagasta padome	
Ceļu tīkla uzturēšana un attīstība			
1.Vietējās nozīmes ceļu stāvokļa apsekošana un steidzamāko neatliekamo remontdarbu grafika izstrāde	pastāvīgi	Pagasta padome	
2.Līdzekļu iegūšana no programmām un fondiem, izvērtēšana un piesaiste	pastāvīgi	Pagasta padome	

II.
VIĻĀNU PAGASTA
TERITORIJAS
PLĀNOJUMA
1.REDAKCIJA

1. Vispārīgs dabas apstākļu un resursu rakturojums

1.1. Reljefs

Viļānu pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenuma ziemeļaustrumu malā. Reljefs vidēji viļņots, ko veido lēzeni (virsas slīpums mazāks par 5°) flūtingu radīti pacēlumi un osveida formas vaļņi, kas stiepjas ziemeļaustrumu - dienvidrietumu virzienā. Augstākais zemes virsas punkts ar atzīmi 126 m v.j.l. atrodas Viļānu muižas apkārtnē.

Starpflūtingu ieplakās rodas ūdeņu sastrēgums un tur izveidojušies purvi. Dienvidu - ziemeļu virzienā pagasta teritoriju šķērso Maltas upes ieleja bez izteiktām terasēm. Tās dziļums 5 -15 m.

1.2. Klimats

Tāpat kā visa Latvijas teritorija, arī Viļānu pagasts atrodas mērenās joslas mēreni kontinentālā klimata apgabalā. Tā kā tas lokalizēts Austrumlatvijas zemienē, tad šeit konstatēta augstākā kontinentalitātes pakāpe Latvijā. Gada vidējā temperatūra svārstās ap + 5,8 °C. Janvāra vidējā temperatūra nav zemāka par -7 °C, jo ziemā bieži uznāk atkušņi. Sniega sega saglabājas vidēji 112 dienu gadā un tās biezums 25 - 28 cm. Augsnes sasalšanas dziļums sasniedz 50 - 70 cm. Jūlija vidējā temperatūra + 17,5 °C. Aktīvo temperatūru summa - 2000 - 2100 °C - ir viena no augstākajām Latvijā. Bez sala periods ilgst 130 - 141 dienas. Pēdējās pavasara salnas reizēm novērotas pat maija beigās. Aktīvās veģetācijas periods 133 - 140 dienas.

Nokrišņu summa līdz 620 mm gadā (siltajā periodā līdz 420 mm, aukstajā ap 200 mm). Pārsvarā dominē dienvidrietumu un rietumu vēji ar vidējo ātrumu 2 - 7 metri sekundē.

1.3 Augsnes.

Viļānu pagastā izplatītas vidēji iekultivētas, vāji un vidēji erodētas velēnu podzolaugsnes, ko ūdeņšķirtņu joslās nomaina velēnu glejaugsnes un purvu augsnes. Lēzenie flūtingu pacēlumi, kur dabiskie noteces apstākļi labāki, iekultivēti kopš vēlā neolīta. Augšņu resursu izmantošanas pieaugumu veicināja 20. gs. septiņdesmitajos gados plaši veiktā meliorācija. Kopā meliorēti 6282 ha zemju. Zemes vidējā kadastrālā vērtība ir 179 Ls/ha.

1.4. Dabas kompleksi.

Lielāko daļu no pagasta teritorijas (56 %) aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Meži sastāda 22 % no kopplatības. Pārsvarā tie ir egļu vāri vai priežu mētrāji, kurus mitrās ieplakās papildina slapjie damakšņi, dumbrāji un purvāji. Daudz ir arī sekundāro bērzu un apšu mežu.

1 % zemju aizņem krūmāji un 19 % purvi (pārsvarā augstie), no kuriem lielākais ir Knovu purvs (2045 ha). Tā kūdras krājumi tiek izmantoti rūpnieciskai ieguvei.

Ap 0,1 % teritorijas aizņem ūdeņi.

1.5. Hidroloģija

Malta – Rēzeknes kreisā pieteka, līdz 1966.gadam ietecēja Lubānas ezerā. Garums 105 km, agrāk 115 km. Sateces baseins 876 km², agrāk 733 km², gada notece 0,18 km³, agrāk 0,164 km³. Upes kopējais kritums 97 m (0,9 m/km), lielākais ir augštecē (>2 m/km) un posmā no Liskas līdz Viļāniem (0,8 m/km), mazākais – regulētajā posmā un lejtecē (<0,5 m/km). Veidojot Lubāna hidrotehnisko sistēmu, upe pa Maltas – Rēzeknes kanālu 1966.gadā novadīta uz Rēzeknes lejteci.

Viļānu ūdenskrātuves platība pie nulles ūdens līmeņa atzīmes (2,8 m) - 5,5 ha, lielākais garums 1,4 km, lielākais platums 0,15 km. Vidējais dziļums 1,5 m, maksimālais 2,8 m. Tajā ietek un iztek Maltas upe. Maksimālā ūdens līmeņa atzīme 3,3 m, minimālā – 2,8 m. Ūdenskrātuves dibens smilšains, akmeņains, maz dūņu. Aizaugšanas pakāpe 5%, ūdensaugi – kalmes, grīšļi, niedres. Dzīvo parastās upju zivis. Krasti lēzeni, vietām apauguši ar kokiem un krūmiem, atsevišķās vietās ļoti ērti pieejami peldēšanai. 1994.gadā atjaunota uz vecajiem pamatiem hidroelektrostacija. Regulējošā aizsprosta kopējais ailes platums 30 m, sliekšņu grīda betonēta, 15 m gara, koka aizvari, par balstiem izmantotas dzelzs sijas. Ir mehāniska aizvaru pacelšanas ierīce. Pāri upei ūdenskrātuves rietumu daļā dzelzsbetona tilts 48x7 m.

Pagasta teritorijā esošo ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas dotas tabulā.

1.5.tabula.

Pagasta teritorijā esošo ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas

Ūdenstece vai ūdenstilpe	To garums (km) vai platība (ha)	Noteiktā aizsargjosla (m)
Maltas upe	105*	300
Lauza	9	10

Liepupe	8**	10
Notras upe	4,5**	10
Sperga	9	10
Nātras (Notras) ezers	4,7	10
Radapoles ezers	4,2	10
Viļānu ūdenskrātuve	5,5 (3,2 ?)	10
Viļānu ezers	1,4	10

* - dati no "Latvijas daba", 1.-5. sējums

** - noteikts pēc kartes mērogā M:50 000

1.6. Īpaši aizsargājamās teritorijas

1972. gada 21. janvārī ar Rēzeknes rajona izpildkomitejas lēmumu Nr.10 tika izveidots vietējās nozīmes aizsargājamais dabas objekts 5,5 ha platībā - **Radapoles parks**, kas ir interesants ar slāvu alfabēta "P" burta veidā stādīto liepu aleju. Parks pēdējo gadu laikā nav kopts, saglabāties fragmentāri, jo ir izcirsti bojātie un vēja nolauztie koki. Inventarizācija nav veikta.

Ievērtības cienīgs objekts ir Viļānu mežniecības stādu audzētava, kas atrodas pie Viļānu pilsētas robežas. Aizsargājamā objekta statuss nav piešķirts.

Vēl pēc Rēzeknes RVP rīcībā esošās informācijas, Viļānu mežniecības 361.kvartāla 8.nogabalā (Knovu purvā) auga "Kņēvu purva priede", 50.kvartāla 1.nogabalā auga "Radapoles egle".

Savulaik (precīzi nav zināms – kad) pagasta teritorijā konstatētas šādas aizsargājamo augu atradnes:

Smaržīgā naktsvijole (*Plantathera Bifolia*) Maltas upes kreisajā krastā, 100 m augšpus Viļānu HES tilta. 3.kategorijas aizsargājamais augs.

Purva sūrene (*Nuphar pumila*) Viļānu ezera apkārtnē Viļānu kūdras purvā. Aizliegts pilnībā iznīcināt ūdens augāju ezera piekrastes joslā peldvietu ierīkošanai vai citos nolūkos. 2.kategorijas aizsargājamais augs.

Šais apvidos būtu nepieciešams veikt pilnīgu aizsargājamo augu inventarizāciju, jo, iespējams, daļa augu varētu būt izzuduši. Pagaidām ieteicams ierobežot aktīvu saimniecisko darbību, kura varētu kaitēt šīm varbūtējām atradnēm.

1.7. Ģeoloģiskā uzbūve

Viļānu pagasta ģeoloģiskais un derīgo izrakteņu raksturojums veikts, balstoties uz Valsts Ģeoloģijas dienesta ģeoloģisko fondu materiāliem (Alksnītis R. 1998. Pārskats par ezeru sapropeļa atradņu meklēšanas darbiem Rēzeknes, Preiļu un Jēkabpils rajonos. //SIA "Ģeokonsultants", Rīga., Pārskats par kūdras atradņu meklēšanas un revīzijas darbiem Rēzeknes rajonā. 1997. SIA "Ģeokonsultants", Gjlueherbq D.Y. b lh. Jnxtn j htpekmnfnf[utjkjuj-ublhjkjubxtcrjq c(tvrb vfinf,f 1 % 200 000 yf nthhbnjhbb kbcnf 0-35- {{{III !Ghtqkb@ 1969 - 1974 u.u.> njv 2> Hbuf> 1974. un citiem).

Veicot ģeoloģiskās kartēšanas darbus mērogā 1: 200 000 lapai 0-35-XXXIII (Preiļi), laikposmā no 1969. – 1974.gados ir izurbts urbums nr.11 (Viļāni). Tas atrodas aptuveni 2 km uz dienvidiem no Viļānu pilsētas. Urbuma atveres absolūtais augstums 116 m, dziļums 817,9 m. Kvartāra nogulumiežu slāņkopas biezums 10,8 m. Augšdevona D3 slāņkopas biezums 532 m, vidusdevona D2 slāņkopas biezums 226,4 m, apakšdevona D1 slāņkopas biezums 27 m. Urbuma pamatnē atsegti apakšsilūra nogulumi 21,7 m biezā slānī.

Teritorijas ģeoloģiskajā uzbūvē piedalās augšējā proterozoja, paleozoja un kainozoja nogulumieži. Tie ir sagūlušies uz arhaja metamorfiskajiem un intruzīvajiem iežiem. Nogulumiežu slāņkopas biezums ir aptuveni līdz 820 m.

Augšdevona sistēmas pamatiežus pārstāv brūni – pelēki, plaisaini, ļoti kavernozi Daugavas svītas (D3 dg) dolomīti, zaļganpelēki un gaiši pelēki Salaspils svītas (D3 slp) dolomīti, Pļaviņas svītas (D3 pl) dolomīti un apakšējā daļā dolomītmerģeļi, kā arī Amatas svītas (D3 am) smilšakmeņi. Pamatiežu virsu šeit veido augšdevona Daugavas svītas nogulumi, pārsvarā dolomīti.

Samērā līdzenai pamatiežu virsai uzguļ 0,5 līdz 15 m, atsevišķās vietās pat 35 m (Aleksandropole) biezs kvartāra sistēmas nogulumu komplekss. Tos pārstāv ledāja, ledāja kušanas ūdeņu (leduslaikmeta) un holocēna (pēcleuslaikmeta) nogulumi. No ledāja nogulumiem izplatīti tikai pēdējā ledāja nogulumi – sarkanbrūns akmeņains morēnmāls. Uz ziemeļiem no Viļāniem dažus pamatmorēnas laukumus sedz plāna bezakmens māla kārtā. Uz dienvidiem no Viļāniem neaugstus virsas izciļņus no virsas sedz 0,5 – 0,8 m bieža smilts kārtā. Ledāju kušanas ūdeņu nogulumi sastopami osos un kēmos. Tie ir smilts un smilts - grants. Mūsdienu (holocēna) nogulas pētāmajā teritorijā pārstāvētas ar ezeru (sapropelis), purvu (kūdra, saldūdens kaļķiezis) un aluviālajām (smilts) nogulām.

1.8. Eksodinamiskie procesi

Viļānu pagasta teritorijā vērojami vairāki eksodinamisko ģeoloģisko procesu (turpmāk “ģeoloģisko procesu”) izpausmes:

- pārpurvošanās,
- upju dziļuma un sānu erozija.

Visbiežāk sastopamais eksodinamiskais ģeoloģiskais process ir *pārpurvošanās*. Pārpurvotie iecirkņi aizņem starppauguru ieplakas un plašus pazeminājumus. Jāatzīmē, ka šobrīd, pateicoties tam, ka pienācīgā līmenī netiek koptas melioratīvās sistēmas, pārpurvošanās procesu intensitāte pieaug.

Dziļuma un sānu erozijas procesi vērojami Maltas upes un arī pārējo nelielo upju gultnēs. Mazajās upītēs tie ir nenožīmīgi, bet Maltas upē izteiktāki visā pagasta teritorijā.

1.9. Derīgie izrakteņi

Viļānu pagasts ir bagāts ar derīgajiem izrakteņiem gan krājumu apjoma, gan materiālu dažādības ziņā – ir aprēķināti gan smilts – grants, smilts, gan dolomīta, gan arī saldušais kaļķieža, mālu, sapropeļa un kūdras krājumi.

Viļānu pagasta dienvidu daļā atrodas **Aleksandropoles smilts-grants** atradne (VGD datu bāzē un kartē 1617). Izpētītā platība neliela, tikai 1,3 ha. Derīgo slāni veido smilts – grants maisījums, tā biezums ir no 1,2 līdz 4,8 m, vidēji 2,9 m. Virskārtu, vietām līdz pat 2,0 m biezumam (vidēji 0,75 m) veido augsne un mālsmilts slānis. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 38,19 t.m³ virs gruntsūdens līmeņa. Materiāls derīgs ceļu būvē. Atradne nav izmantota.

Uz rietumiem no Aleksandropoles atradnes savulaik projektēšanas institūts “Latgiprodortrans” tika izpētījis **Zeltiņu smilts** rezervi. Tās apsaimniekotāji bija Lopkopības izmēģinājumu stacija (LIS) “Latgale”. Tomēr nevienā no minētajiem uzņēmumiem nav saglabājušies materiāli par ģeoloģisko izpēti, nav iespējams precīzi veikt izpētītās platības piesaisti gan dabā, gan uz kartes. Pēc Rēzeknes RVP rīcībā esošiem datiem, tur patreiz atrodas Aleksandropoles smilts-grants karjers, kur bieži vien tiek veikta nelegāla ieguve. Ticamu ziņu par ieguves uzskaiti nav. Būtu vēlams šo karjeru legalizēt, sameklējot Zeltiņu smilts rezerves ģeoloģisko dokumentāciju un apvienot to ar Aleksandropoles smilts-grants atradni.

Viļānu smilts – grants atradne (VĢD datu bāzē un kartē 1613) saistīta ar Viļānu osu grēdu. Izpētītā platība ir 30,5 ha. Atradni veido 3 iecirkņi, no kuriem 1-ais atrodas uz dienvidiem no Viļāniem (iespējams, jau ir izstrādāts, veicot ceļa Viļāni – Preiļi rekonstrukciju). Otrais un trešais atrodas uz ziemeļiem no Viļāniem. Derīgo slāni veido smilšaini granšainie nogulumi ar retu laukakmeņu iekļāvumiem. Tā biezums ir no 0,5 līdz 3,9 m, vidēji 2,4 m. Virskārtu, veido augsne un mālsmilts slānis. Tās biezums ir 0,2 – 1,3 (vidēji 0,7) m. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 735,00 t.m³ virs gruntsūdens līmeņa. Materiāls derīgs ceļu būvē. Krājumu atlikums ir jāprecizē.

Viļānu pagasta ziemeļu daļā atrodas **Jušķu smilts-grants un smilts** atradne (VĢD datu bāzē un kartē 1615). Izpētītā platība neliela, tikai 1,4 ha. Derīgo slāni veido smilts – grants maisījums ar smilts starpkārtām. Tā kopējais biezums ir no 7,8 līdz 14,6 m, vidēji 8,5 m. Virskārtas biezums svārstās no 0,0 m līdz pat 5,0 m (vidēji 2,9 m). Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 85,8 t.m³ virs gruntsūdens līmeņa. Materiāls derīgs ceļu būvē. Atradne nav izmantota.

Pagasta dienvidu daļā atrodas Šautiņu –1 un Šautiņu –2 smilts-grants karjeri. Veicot ģeoloģisko izpēti tajos un tiem piegulošajā teritorijā, iespējams tos legalizēt un papildināt attiecīga derīgā izrakteņa krājumus.

Viļānu limnoglaciālā mālu atradne atrodas pagasta ziemeļu daļā, 2 km uz ziemeļaustrumiem no Viļāniem (VĢD datu bāzē un kartē Nr.8). 1953.gadā izpētītā platība ir 94,26 ha (3 izpētes laukumi). Derīgo slāņkopu veido 2 slāņi: apakšējais – 1,9 m biezs pelēkbrūna māla slānis, augšējais – 2,10 m biezs sarkanbrūna māla slānis. Virskārtu (vidēji 0, 5 m) veido augsne un smilts slānis. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 2477,22 t.m³ virs gruntsūdens līmeņa. Materiāls derīgs ķieģeļu ražošanai. Atradne nav izmantota.

Lauzinieku limnoglaciālā mālu atradne atrodas pagasta ziemeļu daļā (VĢD datu bāzē un kartē Nr.330), apmēram 0,5 km uz rietumiem no Viļānu malu atradnes. Izpētītā platība ir 7,0 ha. Derīgo slāņkopu veido 2,62 m biezs sarkanbrūna māla slānis ar kaļķu konkrēciju ieslēgumiem, kas vietām sasniedz līdz 2 cm diametrā. Virskārtu (vidēji 0, 18 m) veido augsne. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 273,10 t.m³ virs gruntsūdens līmeņa. Atradne tika izmantota. Krājumu atlikums uz 262,2 t.m³. Materiāls derīgs ķieģeļu ražošanai.

Lauzinieku smilts atradne atrodas pagasta ziemeļu daļā, aptuveni 1,5 km uz ziemeļiem no Viļāniem (VĢD datu bāzē un kartē Nr.647). Izpētītā platība ir neliela, tikai 4,9 ha. Derīgo slāņkopu veido limnoglaciāla smalka smilts, kuras biezums vidēji ir 1,30 m. Virskārtu (vidēji 0,

3 m) veido augsne. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 62,72 t.m³. Materiāls izmantojams kā liesinātājs ķieģeļu ražošanai. Atradne nav izmantota.

Viļānu saldūdens kaļķieža atradne atrodas aptuveni 1 km uz dienvidiem no Viļāniem (VĢD datu bāzē un kartē Nr. 795). Izpētītā platība ir 2,1 ha un sastāv no 4 nelieliem un viena lielāka laukuma un ir saistīta ar reljefa pazeminājumiem – pārpurvotām vietām. Derīgā slāņkopa ir nevienmērīga pēc sava biezuma, kas svārstās no 0,5 – 3,1 m, vidēji 1,68 m. Virskārtu veido augsne un kūdras slānis, tās biezums svārstās 0,25 – 3,1 m, vidēji 1,68 m. Aprēķinātie derīgā materiāla krājumi C_1 (tagad - A) kategorijā – 38,74 t.m³ zem gruntsūdens līmeņa. Augstais gruntsūdens līmenis, kā arī biežā segkārtā atradnē apgrūtinā saldūdens kaļķieža izmantošanu - atradne līdz šim nav izmantota Kaļķiezis derīgs augšņu kaļķošanai.

Pagasta ziemeļaustrumu daļā (uz austrumiem no ciemiem Privši un Lavrovka), atrodas pavisam neliela valsts nozīmes **dolomītu atradnes “Pertnieki” daļa**.

Visplašāk izplatītais derīgais izrakteis Viļānu pagastā ir **kūdra**. Ģeoloģiskie apstākļi ir veicinājuši purvu attīstību un kūdras uzkrāšanos šajā Austrumlatvijas zemienes daļā. Pagasta teritorijā ir apzinātas 9 kūdras atradnes vai to daļas (1.pielikums) un aprēķināti kopējie A+P kūdras krājumi 6833 tūkst.m³ vai 4974,5 tūkst.t.

Knovu (Kņavu, Kņāvu) purvs atrodas Rēzeknes rajona Viļānu pagastā, neliela daļa – 373 ha – Preiļu rajonā, ~ 5 km uz dienvidrietumiem no Viļāniem. Kopējā platība 2045 ha. Lielāko daļu aizņem augstais purvs, 465 ha aizņem zemais purvs, pārējo teritoriju – jauktais un pārejas purvs. Purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4216, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16237) izpēti 1963.gadā veica Ļeņingradas kūdras rūpnieciskās izmeklēšanas un projektēšanas institūts (KRPI). Noteiktais augstā purva kūdras slāņa vidējais dziļums 3,1 m, lielākais dziļums 5,2 m, zemā purva kūdras slāņa vidējais dziļums 2,6 m, lielākais dziļums 4,7 m. Kopējā kūdras atradnes platība “0” robežās ir 1594 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās – 1207 ha. Kopējie kūdras **A+P** kategorijas krājumi sastāda 4 841 tūkst.m³ vai 4241,5 tūkst.t., no tiem rūpnieciski izmantojami 35 300 tūkst.m³. Augstā purva kūdra līdz 2 m dziļumam maz sadalījusies, atsevišķās vietās, purva pamatnes pazeminājumos zem kūdras slāņa iegul sapropelis, slāņa biezums 1,2 m. Zemā purva kūdra vidēji un labi sadalījusies. Purvs izveidojies Jersikas līdzenuma ieplakā, aizaugot senai ūdenstilpei. Kņavu purva ūdeņi no austrumu daļas pa Sergu noplūst uz Maltu, no rietumu daļas uz Malmuti, no dienvidu daļas uz Ošu. Apmēram 226 ha apauguši ar mežu, 700 ha klaji. Nosusināti 213 ha, ko izmanto kā aramzemi, pļavas un ganības. Rūpnieciskai kūdras ieguvei nodalīti 1207 ha. Frēzlauki aizņem lielāko daļu no kūdras atradnes platības. Uz tiem no auto ceļa Viļāni – Preiļi ved asfaltēts ceļš. Pašu frēzlauku teritorijā, kūdras izvešanai, ierīkots šaursliežu dzelzceļš. Kūdras ieguves licences platība 846,6 ha. Kūdra

ieguvi no 1967.gada līdz 2001.gadam aptuveni 600 ha platībā veica a/s “Strūžānu kūdras fabrika”, bet 2002.gadā uz savstarpējā līguma un uz a/s “Strūžānu kūdras fabrika” licences Nr. 8/24 (05.01.1999. – 30.04.2018.), ko izsniedzis Valsts ģeoloģijas dienests, pamata – SIA “Gaišā kūdra”. Ieguves apjomi pēdējo gadu laikā pakāpeniski pieaug (1.3.3.2. tabula un attēls) un ir atkarīgi no pieprasījuma un laika apstākļiem vasarā.

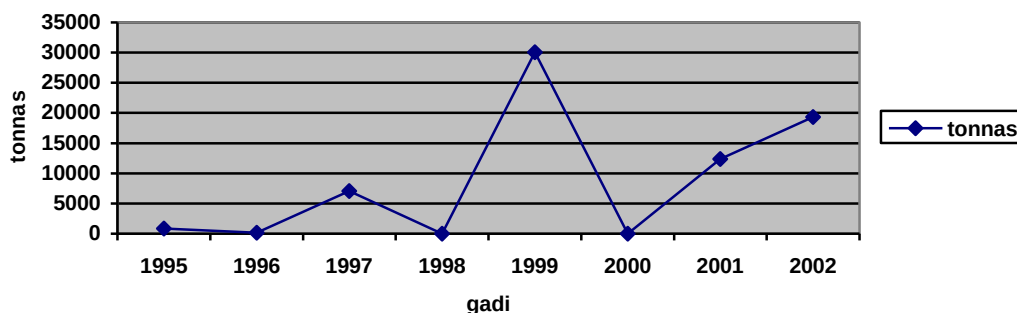
Pēc izpētes datiem augstā tipa purva kūdru ar sadalīšanās pakāpi mazāku par 20% iespējams izmantot lauksaimniecībā kā pakaišus. Organizējot kūdras ieguvu ar ekskavācijas paņēmieni, kā arī zemā tipa purva kūdru iespējams izmantot enerģētikā kā kurināmo. Pēdējos gados iegūto pakaišu kūdru fasē un eksportē uz Itāliju, Austriju un Spāniju, kur to izmanto lauksaimniecībā kā augsnes uzlabotāju. Noteiktais krājumu atlikums uz 01.01.2003. ir 3 497,15 tūkst.tonnas.

Kūdras ieguves laukus Knovu purva teritorijā vēl var paplašināt.

1.9.1. tabula

1 Kūdras ieguve Viļānu pagasta Kņavu purvā, tonnās (pie 40% mitruma)

Gads	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ieguve, t	871	152	7073	0	30 083	0	12400	19354

1.9.2.attēls. Kūdras ieguve Viļānu pagasta Kņavu purvā, tonnās.

Viļānu purva kūdras atradne (nr.Kūdras fondā 4185, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16238) atrodas aptuveni 0,5 km uz austrumiem no Viļāniem un 0,1 km uz austrumiem no Mežkotu mājām. Atradnes izpēti 1946.gadā veica Latvijas PSR kurināmā rūpniecības projektu kantoris (“Lattoprojekt”). Augstā tipa kūdras atradnes platība “0” robežās ir 240 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās – 192 ha. Kopējie kūdras A kategorijas krājumi sastāda 2574 tūkst.m³ vai 463 tūkst.t. Noteiktais kūdras slāņa vidējais dziļums 1,34 m, lielākais dziļums

4,0 m. Augstā purva kūdra maz, vidēji un labi sadalījusies. Purva teritorijā aug retas purva priedes, mežs, atrodas Viļānu ezers. Rietumos no kūdras atradnes tek Maltas upe. Atradnes izstrādi uzsāka 1947.gadā. Kūdras atradni izmantoja Stružānu kūdras fabrika. Frēzlauku, kuri ierīkoti atradnes centrālajā daļā, platība ir 72 ha. 80-to gadu beigās kūdras ieguves apjoms sasniedza 7-10 tūkst.t. To izmantoja lauksaimniecībā pakaišiem. Uz šodienu jau ir izstrādāti karjeri 120 ha platībā. Tagad tie jau daļēji ir aizauguši, bet krājumi šajā purva daļā vēl uz 01.01.2003. ir 108 tūkst.t.

Valsts ģeoloģijas dienests ir izsniedzis licenci Nr. 8/25 (05.01.1999. – 30.04.2018.) kūdras ieguvei uz a/s “Stružānu kūdras fabrika” vārda. Licences laukuma platība ir 63,5 ha. Kūdras ieguve nav notikusi pēdējo divdesmit gadu laikā (ziņas no a/s “Stružānu kūdras fabrika”), līdz ar to frēzlauku stāvoklis ir pasliktinājies – tie sāk aizaugt ar grīšļiem, kartu grāvji vietām ir aizbiruši un piesērējuši. Lai uzsāktu kūdras ieguvi, nosusināšanas sistēma ir jāatjauno.

Trupu purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4184, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16236) kopējā platība “0” robežās ir 10 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās – 9,0 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 4,5 m, vidējais – 3,1 m. P kategorijas pārejas tipa kūdras krājumi sastāda 279 tūkst.m³ vai 38 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu.

Nr.16235 purva kūdras atradnes (nr. VĢD datu bāzē un kartē 16235) kopējā platība “0” robežās ir 12 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās – 4,3 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 2,2 m, vidējais – 1,4 m. P kategorijas pārejas tipa kūdras krājumi sastāda 60 tūkst.m³ vai 14 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu. Zem kūdras slāņa iegul sapropelis, slāņa biezums 0,3 m.

Nr.16239 purva kūdras atradnes (nr. VĢD datu bāzē un kartē 16239) kopējā platība “0” robežās ir 26 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās – 18 ha. Augstā tipa kūdras slāņa maksimālais dziļums 3,2 m, vidējais – 2,0 m, zemā tipa kūdras slāņa maksimālais dziļums 3,0 m, vidējais – 1,75 m. P kategorijas kopējie kūdras krājumi sastāda 342 tūkst.m³ vai 60 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu. Zem kūdras slāņa iegul sapropelis, slāņa biezums 2,1 m.

Kukoju (Kukoi) purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4221, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16240) kopējā platība “0” robežās ir 219 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās –19,0 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 4,8 m, vidējais – 2,6 m. P kategorijas pārejas tipa kūdras krājumi sastāda 502 tūkst.m³ vai 82 tūkst.t. Iespējams izmantot

lauksaimniecībā kā mēslojumu. Zem kūdras slāņa iegul sapropelis, kura slāņa biezums sasniedz 2,2 m.

Radopoljes purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4220, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16241) platība “0” robežās ir 14 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās –7,0 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 2,6 m, vidējais – 1,5 m. P kategorijas augstā tipa kūdras krājumi sastāda 105 tūkst.m³ vai 19 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu. Zem kūdras slāņa iegul sapropelis, slāņa biezums 0,9 m.

Lagūnu purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4222, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16242) platība “0” robežās ir 14 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās –2,1 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 1,7 m, vidējais – 1,3 m. P kategorijas pārejas tipa kūdras krājumi sastāda 27 tūkst.m³ vai 7 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu.

Lagūnu purva kūdras atradnes (nr.Kūdras fondā 4221, nr. VĢD datu bāzē un kartē 16244) platība “0” robežās ir 23 ha, rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās –11,8 ha. Kūdras slāņa maksimālais dziļums 5,5 m, vidējais – 2,1 m. P kategorijas pārejas tipa kūdras krājumi sastāda 248 tūkst.m³ vai 50 tūkst.t. Iespējams izmantot lauksaimniecībā kā mēslojumu.

Sapropelis ir organogēni ezera nogulumi, kas veidojas no ūdensaugu un ūdensdzīvnieku atliekām, kurām piejauktas minerāldaļiņas (māls, smilts, kalcija karbonāts un citi savienojumi). Tā ir brūngana, melna, pelēka, zaļgana vai dzeltenīga receklaina vai želejveidīga koloidālas struktūras masa, kas sastopama lielākajā daļā Latvijas ezeru un vairāk kā trešdaļā purvu.

Saprobeļa atradnes Viļānu pagastā konstatētas 2 ezeros – Nātras, Radapoles. Aprēķināti kopējie P kategorijas krājumi 291 tūkst.m³ vai 73 tūkst.t. Sapropelis konstatēts arī 5 Viļānu pagastā esošajās kūdras atradnēs zem kūdras slāņa, krājumi nav aprēķināti. Saprobeļa atradņu raksturojums apkopojums dots arī 2.pielikumā.

Nātras (Notras) ezera saprobeļa iegula (Nr. 1663 VĢD kadastrā) aizņem 4,7 ha (visa ezera platība). Maksimālais slāņa biezums sasniedz 7,0 m, vidējais slāņa biezums 4,7 m. Aprēķināti 221 tūkst.m³ vai 60 tūkst. t P kategorijas saprobeļa krājumi. Organogēnais silikātu sapropelis izmantojams kā mēslojums un ārstniecībā.

Radapoles (Notras) ezera saprobeļa iegula (Nr. 1662 VĢD kadastrā) aizņem 2,2 ha no ezera platības. Maksimālais slāņa biezums sasniedz 5,0 m, vidējais slāņa biezums 3,2 m. Aprēķināti 70 tūkst.m³ vai 13 tūkst. t P kategorijas saprobeļa krājumi. Organogēnais silikātu sapropelis izmantojams kā mēslojums.

Derīgo izrakteņu izstrāde jāveic saskaņā MK “Zemes dziļu izmantošanas noteikumiem” Nr. 239 un “Valsts nozīmes derīgo izrakteņu un atradņu, kā arī valsts nozīmes zemes dziļu nogabalu izmantošanas kārtība” (MK noteikumi Nr.307).

1. 10. Virszemes ūdeņi

Virszemes ūdeņu kvalitāti ietekmē piesārņojošo vielu iekļūšana ūdenstilpēs un ūdenstecēs no punktveida avotiem - Radapoles ciema, Viļānu pilsētas, piensaimnieku kooperatīvās sabiedrības “Viļāni” bioloģiskajām un a/s “Stružānu kūdras fabrika” Kņavas iecirkņa mehāniskajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām (NAIe), no septiņiem un fermu krājbedrēm - un no difūzajiem avotiem (notece no lauksaimniecības zemēm, fermām, viensētām, kas nav pieslēgtas kanalizācijas sistēmai).

Pēc 1998.gada mazo upju sinoptiskā monitoringa datiem, Viļānu pagasta teritorijā esošie Maltas upes posmi augšpus un lejpus Viļānu pilsētas atbilst oligo-β- mezosaprobajai pakāpei, tas ir – tie ir tāli līdz vāji piesārņoti.

Maltas upe Viļānu pilsētas teritorijā, kā arī tās pietekas Sperga un Lauza ir β- mezosaprobības, tas ir, vāji piesārņotas.

Paraugi tika ņemti augšpus Viļānu pilsētas un lejpus tiltam Ornicānos (lejpus PKS “Viļāni” attīrīšanas iekārtu izplūdes Maltas upē). Saprobītātes indekss (SI) attiecīgi 2,08 un 1,55.

Lauza apsekota 1999.gadā lejtecē ~0,2 km augšpus ietekas Maltā, saprobītātes indekss 2,11.

Spergā paraugi ņemti 2 vietās – augštecē pie pagrieziena uz Radopoli no autoceļa Viļāni –Preiļi (SI = 2,02) un lejtecē, ~ 3,6 km no grīvas (SI = 2,03).

Visi pagastā esošie upju posmi, kuros tika veikts monitorings, pēc piesārņojuma pakāpes atbilst dabiskajam fona līmenim. Pārējām ūdenstecēm ūdeņu kvalitātes izvērtējums vēl nav veikts.

Atbilstoši MK noteikumiem Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”(12.03.2002.) un tajos veiktajiem grozījumiem, Maltas upes ūdeņi posmā no Viļāniem līdz grīvai ir noteikti ka prioritārie zivju ūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus. Par monitoringa veikšanu atbilstoši šo noteikumu prasībām ir atbildīga Latvijas Vides aģentūra.

Atbilstoši MK noteikumiem Nr.155 Rēzeknes un Maltas upes ūdens kvalitāte atbilst karpveidīgo zivju audzēšanai un peldēšanai. Spergas un Lauzas upju ūdeņi atbilst karpveidīgo zivju audzēšanai.

1.11. Pazemes ūdeņi

Viļānu pagasta teritorija ietilpst Baltijas artēziskajā baseinā, kurā pārsvarā ir izplatīti spiedienūdeņi, kas atrodas nogulumiežos. Tie satur slāņveidīgi izvietotus ūdens horizontus ar dažādu biezumu, ūdens daudzumu, kā arī dažādu ūdens kvalitāti. **Pazemes ūdeņi** ir viens no ūdensapgādes avotiem Viļānu pagastā. Decentralizētās ūdensapgādes vajadzībām tiek izmantoti aktīvās ūdens apmaiņas zonas horizonti - ar Augšdevona terīgēnajiem nogulumiem, dažādas ģenēzes kvartāra smilšainajiem un granšainajiem nogulumiem saistītie horizonti.

Pēc Rēzeknes RVP datiem pagasta teritorijā izurbti 29 ūdensapgādes urbumi, kas izmanto Augšdevona Pļaviņu-Daugavas (D₃pl-dg) horizonta ūdeni. Urbumi, lielākoties, izurbti sešdesmitajos - septiņdesmitajos - astoņdesmitajos gados apdzīvoto vietu ūdensapgādei, lauksaimniecības (vairāk fermu un tuvumā esošo dzīvojamo māju) un citu ražošanas objektu ūdens apgādei. Urbumu dziļumi mainās no 25,5 m līdz 50,0 m. To debiti parasti ir 1,0 līdz 3,0 l/sec, reizēm līdz 5,0 l/sec. Ūdensapgādei izmantojamā horizonta ūdens pēc ķīmiskā sastāva atbilst **hidrokarbonāta-kalcija** tipa ūdenim.

Dziļāku horizontu par D₃pl-dg ūdeņus ūdensapgādei neizmanto.

Visi zināmie, pagasta teritorijā izurbtie urbumi uzskaitīti 5.tabulā.

1.11.1.tabula

Ūdens apgādes urbumi Viļānu pagasta teritorijā

Nr. p.k.	Adrese, īpašnieks/lietotājs	Identifikācijas numurs VGD/koordinātes	Urb. atveres augst.atz., m/ Q* , m	Urbšanas gads, dziļums, m	Debits l/sec.	Piezīmes
1.	Ciems Radapole, Viļānu pagasts	13978/ 56°31'10`` 26°54'45``	123/ 8,4	1973 30.0	1,5	Izmanto, ir ŪLA**
2.	Ciems Radapole, Viļānu pagasts			1990	1.0	Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
3.	Ciems Jaunviļāni, VSIS	56°34'10`` 26°56'10``	115/ 10	1965 45.0	2,5	Urbumu neizmanto, demontēta, uzlikts metāla vāks
4.	Ciems Jaunviļāni, VSIS	13987 56°34'10`` 26°56'10``		1991 45.0		
5.	Līvānu māju ciemats (Lauzinieki),	19122 56°34'53`` 26°56'30``		1989 40.0		Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA

	VSIS					
6.	Komplekss "Maltupe", putni-vecais urbums LIS "Latgale"	56°31'48`` 26°55'40``		1965 30.0	2.0	jākonservē
7.	Komplekss "Maltupe", putni-vecais urbums LIS "Latgale"	14005 56°31'45`` 26°55'40``		1975 (1991- pārurbts) 35.0		Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
8.	Ferma "Rimši", LIS "Latgale"	56°32'53`` 26°52'40``			1.0	Nav ierīkota, uzlikts koka korķis
9.	Ferma "Rimši", LIS "Latgale"	56°32'53`` 26°52'40``		1982 30.0		Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
10.	Ferma "Druvas", LIS "Latgale"	56°31'05`` 26°55'20``		1973 30.0		Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
11.	Mehāniskās darbnīcas "Viļāni", LIS "Latgale"	13979/ 56°32'25`` 26°55'15``		1971 30.0	1.2	Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
12.	Ciems Malta, VSIS	7049 56°34'10`` 26°54'50``	115/ 15	1962 34.0	1,5	Nedarbojas
13.	Ciems Malta, VSIS	14131 56°34'10`` 26°56'10``?		1996 25,5		Darbojas, ir ŪLA
14.	Komplekss "Piziči" (liellopu), VSIS	19121 56°34'55`` 26°55'05``	115/ 18	1983 30.0	1,0	Rezervē
15.	Komplekss "Piziči" (liellopu), VSIS	7050 56°34'55`` 26°55'05``	115/ 18,8	1974 35.0	3,9	Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
16.	Cūkkopības ferma "Piziči", VSIS	56°35'40`` 26°55'35``		1976 35.0		Izmanto, ūdenstornis,
17.	Jaunlopu ferma "Privši", VSIS	7051 56°35'16`` 27°00'06``	113/ 17	1963 50.0	2,5	Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
18.	Ornicāni, pienotava PKS "Viļāni"	19106 56°35'25`` 26°57'15``	108/ 9,2	1973 40.0	3,2	Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
19.	Ornicāni, pienotava	19102		1955 47.0		Jākonservē vai jāveic tamponāža

20.	SIA "Gaišā kūdra"	6781 56 ⁰ 31'48`` 26 <sup>0</sup> 52'26``	/ 25,5	1968 41.0	5,0	Izmanto, ir ŪLA
21.	"Kņavas", bīstamo atkritumu novietne, BAO	14271	/ 8,0	1999 21,0	1,5	Darbojas, ir ŪLA
22.	Ferma "Kristceļi" (lielopu), VSIS Boļšakovs	56 ⁰ 35'30`` 26 <sup>0</sup> 52'05``	111/ 14	1966 35.0m	1,5	jākonservē
23.	Ferma "Kristceļi", Nav īpašnieka	56 ⁰ 35'20`` 26 <sup>0</sup> 53'40``	115/ 15	1969 35.0m	2,2	Jākonservē vai jāveic tamponāža
25.	Ferma "Salaskungi", LIS "Latgale"	56 ⁰ 29'58`` 26 <sup>0</sup> 52'12``		1971 35.0	3,3	jākonservē
26.	Ferma "Notra", LIS "Latgale"	19098 56 ⁰ 31'08`` 26 <sup>0</sup> 56'50``		1975 35.0	3,0	jākonservē
27.	Ferma "Aleksandropol e" LIS "Latgale"	56 ⁰ 29'36`` 26 <sup>0</sup> 54'50``		1969 35.0	3,0	Jākonservē vai jāveic tamponāža
28.	Ferma "Aleksandropol e", kontrolbarošana s stacija A.Ceļapīters	56 ⁰ 29'27`` 26 <sup>0</sup> 56'00``		1981 50.0		Izmanto, ūdenstornis, ir ŪLA
29.	Ciems Ornicāni (bij."Ludzas metālists"), nav īpašn.	19107/ 56 ⁰ 35'36`` 26 <sup>0</sup> 57'30``		1969 (1974?) 30.0	2.5	Jākonservē vai jāveic tamponāža

*Q – kvartāra nogulumu slānis, m

**ŪLA – ūdens lietošanas atļauja

Pagasta teritorijā esošos pazemes ūdens patērētājus var uzskatīt par labi nodrošinātiem ar dzeramo ūdeni. Aktuāla problēma ir paaugstināta duļķainība un amonija jonu masa (koncentrācija pārsniedz normu līdz 3x), augstā dzelzs koncentrācija pazemes ūdeņos (dzelzs koncentrācija ūdensapgādei izmantojamajos urbumos pārsniedz dzeramajam ūdenim noteiktos normatīvus līdz 28 reizes), kā arī zema fluora koncentrācija (pēc Sabiedrības veselības aģentūras datiem). Ir rekomendēts iedzīvotāju ūdens apgādei paredzēto ūdeni atdzelžot.

Pazemes ūdeņus Viļānu pagastā var uzskatīt par relatīvi un labi aizsargātiem, jo tos klāj 7,6 – 19,0 m biezs kvartāra nogulumu slānis. Tas ir gan aizsargslānis, gan dabisks iespējamā piesārņojuma filtrs. Taču, pastāvot morēnas slāņa neviendabīgumam, pilnībā izslēgt piesārņojuma iespējas nedrīkst. Pamatojoties uz MK noteikumiem nr.8 (05.01.1999.) “Aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietā noteikšanas metodika”, visiem urbumiem ir jānosaka stingrā režīma aizsargjosla: relatīvi aizsargātiem – 30 -50 m rādiusā un labi aizsargātiem – 10-30 m rādiusā ap ūdens ņemšanas vietu.

Gruntsūdeņi pagasta teritorijā, tāpat kā citviet Latvijā, nav aizsargāti no piesārņojuma. Īpaši bīstamas ir smilšaino un kūdrāju nogulumu izplatības teritorijas, jo to aerācijas zona ir mazāka par 2 m un piesārņojums izplatās samērā ātri. Grodu akas pie viensētām nereti tiek ierīkotas kūts vai mēslu krātuves tuvumā, līdz ar to gruntsūdeņi pakļauti piesārņojuma iespējam. Dzeramais ūdens no grodu akām, iespējams, neatbilst prasībām pēc organoleptiskajiem rādītājiem (krāsainība, duļķainība, garša, smarža). Te gan jāpiebilst, ka dzeramā ūdens kvalitāte grodu akās tiek kontrolēta maz (tikai ja ir sūdzības).

Atbilstoši MK 1997.gada 22.aprīļa noteikumiem Nr.155 “Noteikumi par ūdens lietošanas atļaujām” dzeramā ūdens ieguvei no urbuma, kura dziļums pārsniedz 20m un ieguves daudzums ir lielāks par 10m³/diennaktī, nepieciešama ūdens lietošanas atļauja. Līdz ar to pagasta teritorijā esošo apdzīvoto vietu, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedz 50 cilvēku un kuru ūdensapgādei izmanto urbumus, ūdensapgāde notiek atbilstoši ūdens lietošanas atļaujā noteiktajiem ūdens ieguves nosacījumiem. Atsevišķu ūdensapgādes urbumu raksturojums dots nodaļā “Ūdensapgāde”.

1.12. Informācija par potenciāli piesārņotām vietām

Saskaņā ar Viļānu pagasta padomes lēmumu Nr.10 20.08.1994. , Valsts Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale” (VLIS “Latgale”) pie Radopoles ciema 0,2 ha platībā izveidoja lopu kapsētu. Tā darbojas arī patreiz.

Visas darbojošās ķīmikāliju novietnes (“Kņava”, “Jaunviļāni”, “Radopole”) un bijusī ķīmikāliju novietne “Radopole” un teritorijas ap to ir uzskatāma par potenciāli piesārņotu vietu.

Par potenciāli piesārņotām vietām ir jāuzskata visas NAI teritorijas – pilsētas Jaunviļānos, pagasta - Radopolē, piensaimnieku Ornicānos, kā arī filtrācijas lauki SIA “Gaišā kūdra”, SIA “BAO” (skatīt “Notekūdeņu savākšana un attīrīšana”), lopu kapsētas teritoriju pie Radopoles ciema(0,2 ha) un esošo mehānisko darbnīcu teritorija Maltas ciemā.

1.13. Meža resursu analīze

Meža zemes kopējā platība Viļānu pagastā ir 4003,3ha, t.i, 33 % no kopējās pagasta platības.

Mežu apsaimniekotāju veidi

Pēc apsaimniekotāju veida Viļānu pagasta meži iedalās:

Valsts meži

Kopējā meža zemju platība 1600,3ha- 40% no kopējās Viļānu pagasta meža zemju platības. Meža īpašnieka funkcijas valsts meža apsaimniekošanā veic valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecība.

Pārējie meži

Kopējā meža zemju platība 2403,0ha- 60% no kopējās Viļānu pagasta meža zemju platības. Pārējo mežu apsaimniekošanu veic dažādas fiziskas un juridiskas personas. Privāto meža īpašnieku\ tiesisko valdītāju skaits 653. Vidēji uz vienu meža īpašnieku\ tiesisko valdītāju ir 3,7ha meža.

Mežu inventarizācija Viļānu pagastā

Laika posmā no 1994.gada līdz 2002.gada beigām ir veikta mežu inventarizācija un ir sastādīti mežu apsaimniekošanas projekti (MAP) 283 privāto meža īpašnieku un valdītāju mežos, kas sastāda 43%. 2001.gadā tika uzsākta un 2002.gadā pabeigta valsts mežu inventarizācija. Jauna mežu inventarizācija nepieciešama 370 Viļānu pagasta saimniecībās.

Pēc meža zemju kategorijām meža zemes iedalās :

- Mežaudze – 2581,7ha, t.i. 64% no kopējās meža zemju platības
- Purvs – 1386,2ha, t.i. 35%
- Lauce - 12,8ha
- Zeme zem meža infrastruktūras objektiem - 22,6ha, t.i. 1%

1.13.1. tabula

Meža zemju kategorijas Viļānu pagastā

Meža zemju kategorija		Patība, ha
10 Mežaudze	10 Mežs	2446,2
	11 Degums	0
	12 Iznīkusi audze	0,6
	13 Vējgāze	0
	14 Izcirtums	134,9

20 Purvs		21 Sūnu	1376,4
		22 Zāļu	1,6
		23 Pārejas	8,2
30 Lauce		31 Lauce	8,1
		32 Barošanās lauce	4,7
		33 Virsājs	0
		34 Smiltājs	0
40 Pārplūstošs klajums			0
50 Zeme zem meža infrastruktūras objektiem	51Ceļš		2,4
	52 Stiga	521 Kvartālstiga	4,6
		522 Mineralizēta josla	0
	53 Grāvis	531 Kanāls	0
		532 Grāvju trase, grāvis	15,6
	54 Citi meža infrastruktūras objekti	541 Sēklu plantācija	0
		542 Rekultivēta zeme	0
		543 Ūdenskrātuve	0
		544 Atpūtas vieta	0
Kopā			4003,3

Pēc apsaimniekošanas režīma meža zemes iedalās :

- Saimnieciskie meži- 3831,2 ha (96%);
- Aizsargājamās teritorijas- 172,1 ha (4%).

1.13.2. tabula

Īpaši aizsargājamie iecirkņu platību sadalījums Viļānu pagastā

ĪAI nosaukums	Platība ha.
AIZSARGJOSLAS AP PILSĒTĀM	141,5
ZINĀTNISKIE PĒTĪJUMI	2,9
ĢEOL. UN ĢEOMORF. LIEGUMS	22,5
MEŽA BIOTOPI	5,2
Kopā	172,1

Aizsargājamajās teritorijās ir sekojoši saimnieciskās darbības aizliegumi:

- Aizliegta kailcirte- aizsargjosās ap pilsētām, kopā 141,5ha (82% no kopējās aizsargājamo teritoriju platības);
- aizliegta galvenā cirte- dabas liegumu mežos, kopā 22,5ha (13%);

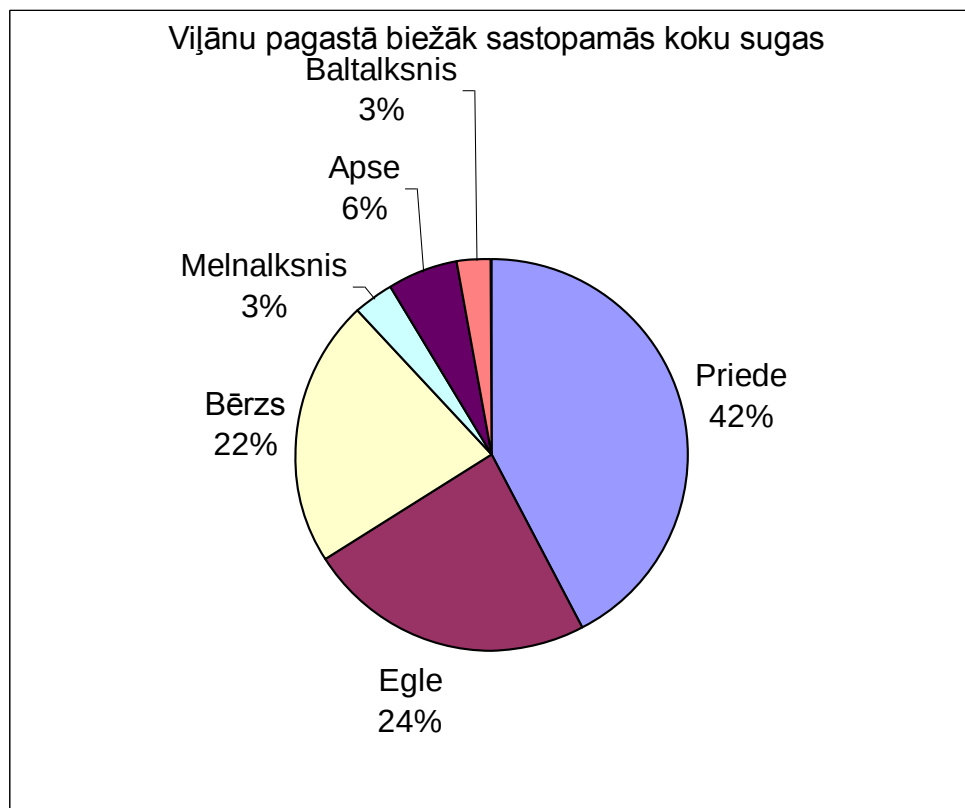
- aizliegta jebkāda mežsaimnieciskā darbība- īpaši aizsargājamās iecirkņos un meža biotopos 8,1ha (5% no kopējās aizsargājamo teritoriju platības).

No bioloģiskās daudzveidības viedokļa visvērtīgākās ir sekojošās aizsargājamās teritorijas-

- Meža biotopi- sastopami nelielās platībās valsts mežos visā Rēzeknes rajona teritorijā tai skaitā arī Viļānu pagasta teritorijā. Meža biotopi ir tādas bioloģiski sevišķi vērtīgas vietas mežā, kas nodrošina izdzīvošanas iespējas biotopu speciālajām sugām- retajām un apdraudētajām, kurām nepieciešamas specifiskas dzīvotnes. Rēzeknes rajona meža biotopos sastopamas tādas retas sugas Latvijā kā tūbainā bārkstlape, smaržīgā zemessomenīte, Hellera ķīllape, trejvārpu plakanstaipeknis, parastais plaušķērpis, asribu vārpstiņgliemezis, kastaņbrūnā kātiņpiepe, u.c. Visbiežāk sastopami ir tādi meža biotopu tipi kā Priežu un bērzu slapjais mežs, Slapjš melnalkšņu mežs, Gravas mežs, Krastmalas mežs, Apšu mežs.

Lai tiktu nodrošināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, ir nepieciešams

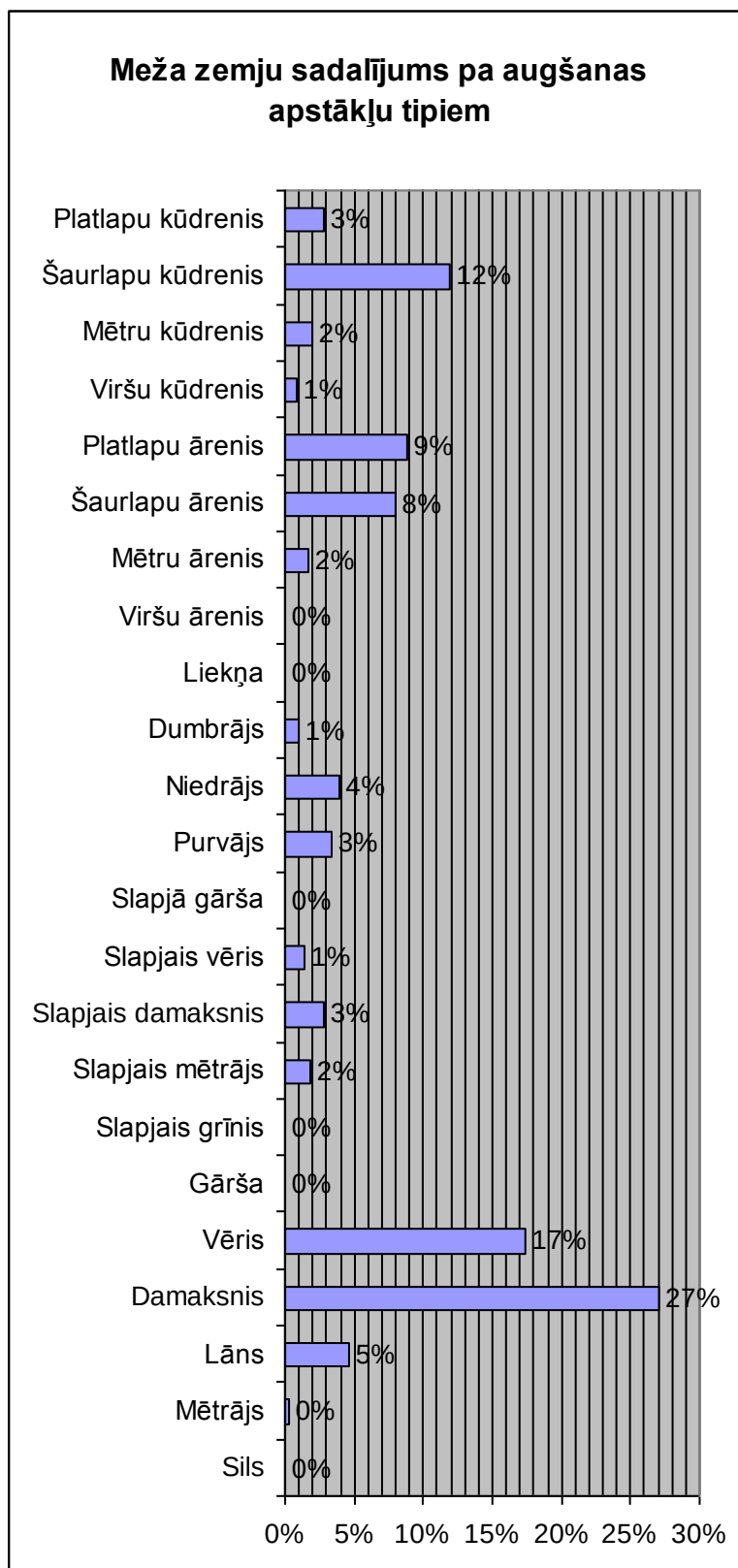
- veikt pastāvošo īpaši aizsargājamo iecirkņu inventarizāciju;
- apzināt un izdalīt jaunus mikroliegumus.

1.13.3. attēls Meža zemju sadalījums pa valdošajām sugām

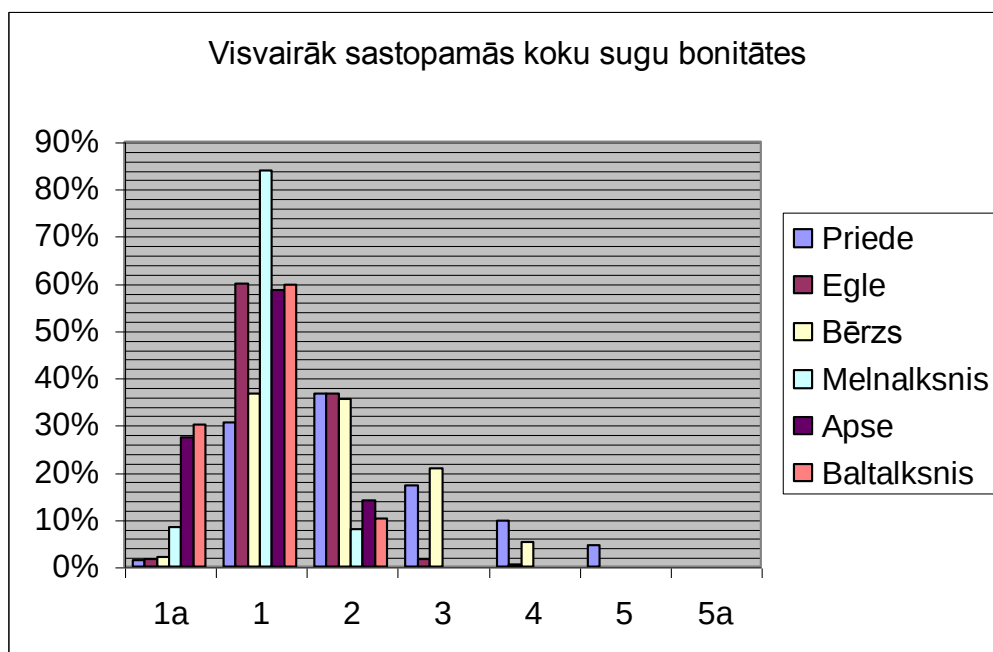
66 % no kopējās platības aizņem skuju koki, 34 % mīkstie lapu koki. Visbiežāk sastopamā koku suga priede- 42%, tad seko egļe-24% un bērzs –22%. Cieto lapu koku sugu (ozols, osis, goba, vīksna, kļava), kā tas ir raksturīgi Latgalei, Viļānu pagastā ir maz un tās nav valdošas.

Mežu zemju sadalījums pa augšanas apstākļu tipiem

Dažādie augsnes un hidroloģiskie apstākļi radījuši Viļānu pagastā 23 dažādus augšanas apstākļu tipus.

Sadalījumā pa augšanas apstākļu tipu grupām visvairāk pārstāvēti ir SAUSIENI-49 % no kopējās meža zemju platības, tad seko nosusinātie ĀRENI-19% un KŪDRENI-18%, PURVAIŅI- 8%, aptuveni 6% SLAPJAIŅI. Sadalījumā pa atsevišķiem augšanas apstākļu tipiem visvairāk sastopams **damaksnis (27%)**- kokaudzi veido I-I^a bonitātes priežu audzes, piemestrojumā egles un parasti ir iegūstama augsta labas kvalitātes koksnes raža, tālāk seko **vēris (17%)**- kokaudzi veido I-I^a bonitātes egļu audzes un līdz ar to tiek iegūta laba koksnes raža, trešais visbiežāk sastopamais augšanas apstākļu tips ir **šaurlapu kūdrenis- 12%**- kokaudzi veido mazāk ražīgas III-IV bonitātes priežu, bērzu audzes arī jauktas priežu-bērzu audzes (skatīt 1.13.4..attēls).

1.13.4. attēls Mežu aplāto zemju sadalījums pa bonitātēm

Bonitāte, robežās no 1A-5A, norāda uz potenciālo sugas augšanas iespēju realizācijas mēru konkrētā vietā - jo mazāks skaitlis, jo izcilāka audze. Viļānu pagastā visvairāk sastopamas ir t.i. 42 % no kopējās mežu platības, audzes ar augstu bonitāti I, tālāk seko audzes ar II bonitāti - 34% un III bonitātes audzes – 13%. Visvairāk ir I bonitātes melnalkšņu audzes, tālāk seko egļu, apšu un baltalkšņu audzes. Visaugstākā I^a bonitāte sastopama ir apšu un baltalkšņu audzēs.

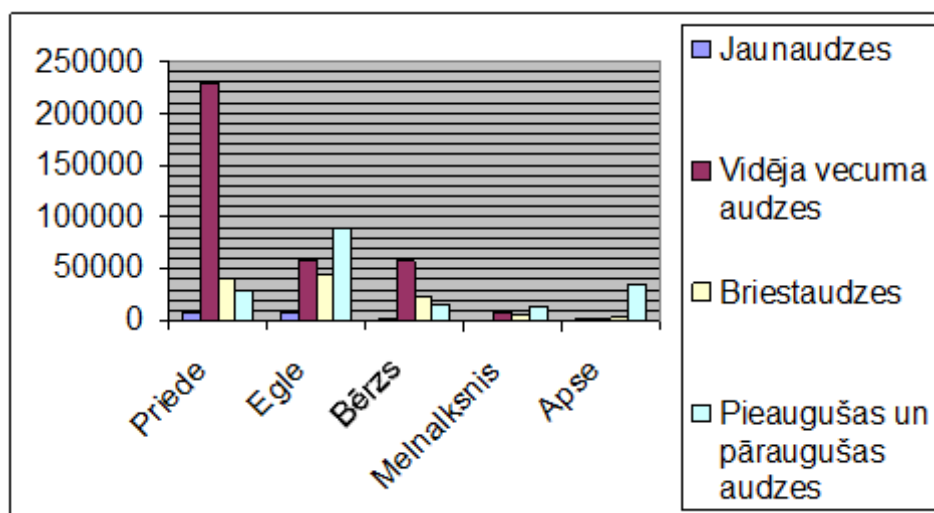
Salīdzinot vidējo bonitāti pa visvairāk pārstāvētajām koku sugām, var secināt, ka augstākā vidējā bonitāte (mežaudzes, kas vislabāk aug konkrētajos augšanas apstākļos) visvairāk

sastopamas apsēm, baltalkšņiem un eglēm. Zemāka vidējā bonitāte visvairāk sastopama priežu un bērzu audzēm (skatīt 1.13.4. attēls).

Ar mežu aplāto zemju krāju un platību sadalījums pa vecuma klasēm

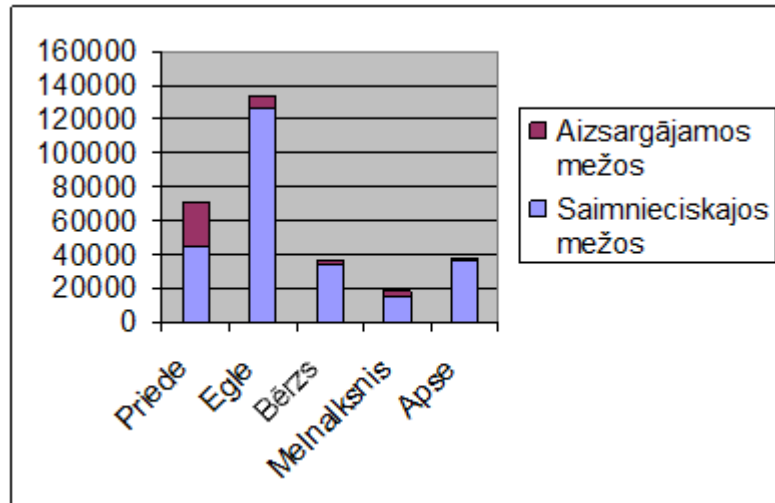
Vidējais audžu vecums gados ir 71 gads. Izvērtējot audžu krāju sadalījumu pa vecuma klasēm katrai no visvairāk pārstāvētajām sugām atsevišķi, var secināt, ka šobrīd vislielākā pieaugušu un pāraugušu audžu krāja (audzes, kas ir cērtamā vecumā) ir eglei $\sim 88458 \text{ m}^3$, tālāk seko apšu krāja $\sim 34605 \text{ m}^3$ un priežu krāja $\sim 29581 \text{ m}^3$. Savādāks stāvoklis ir ar briestaudzēm (1 vecumklase pirms cirtmeta) - vislielākā audžu krāja ir eglēm $\sim 45379 \text{ m}^3$, nedaudz mazāka priežu krāja $\sim 41211 \text{ m}^3$ un uz pusi mazāka ir bērzu krāja 22712 m^3 . Vidēja vecuma audzēs dominē priede (ar 228415 m^3), tad seko egle $\sim 58698 \text{ m}^3$ un bērzs $\sim 57525 \text{ m}^3$. (1.13.4. attēls)

Ņemot vērā augstāk minēto, var secināt, ka tuvāko divdesmit gadu laikā visvairāk tiks izstrādātas egļu audzes un līdz ar to egles īpatsvars tirgū būs vislielākais. Tad pakāpeniski egli nomainīs priede un apse.

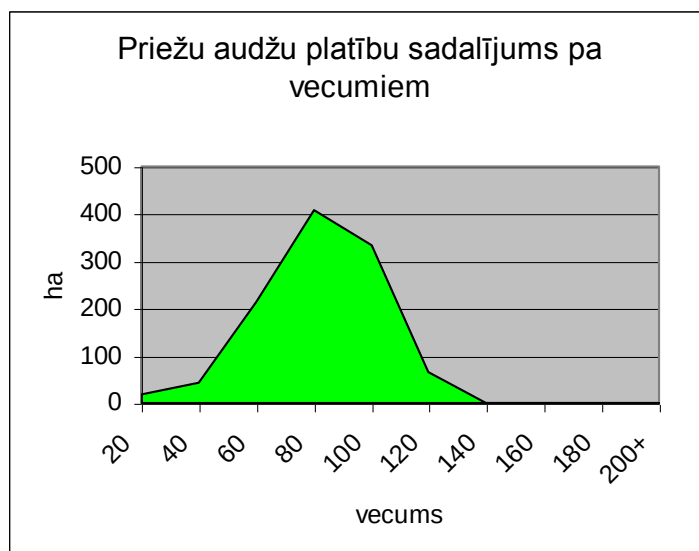
1.13.4. attēls

Salīdzinot pieaugušu, pāraugušu un briestaudžu īpatsvaru aizsargājamajos mežos un saimnieciskajos mežos, var secināt, ka no visas veco priežu audžu krājas 37% atrodas aizsargājamajos mežos, no visas melnalkšņu audžu krājas- 19%, no bērza- 10%, no egļu- 5% un apses 1% .

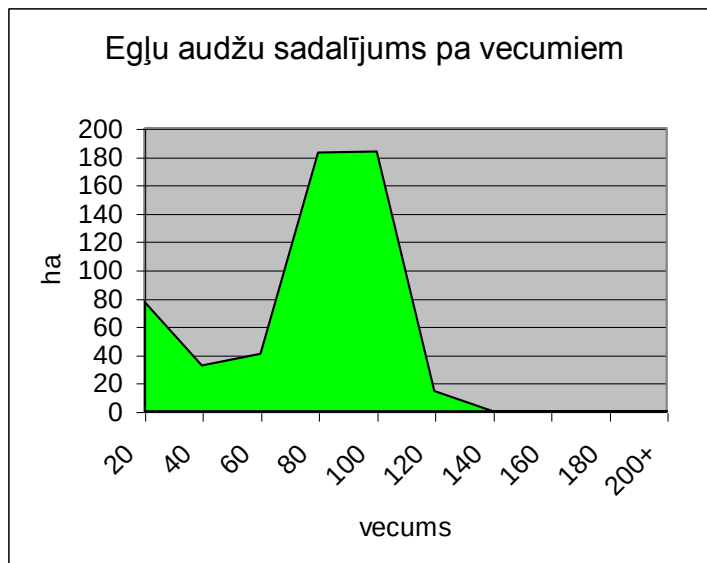

1.13.5. attēls Visvairāk sastopamo koku sugu krāju sadalījums pa mežu kategorijām

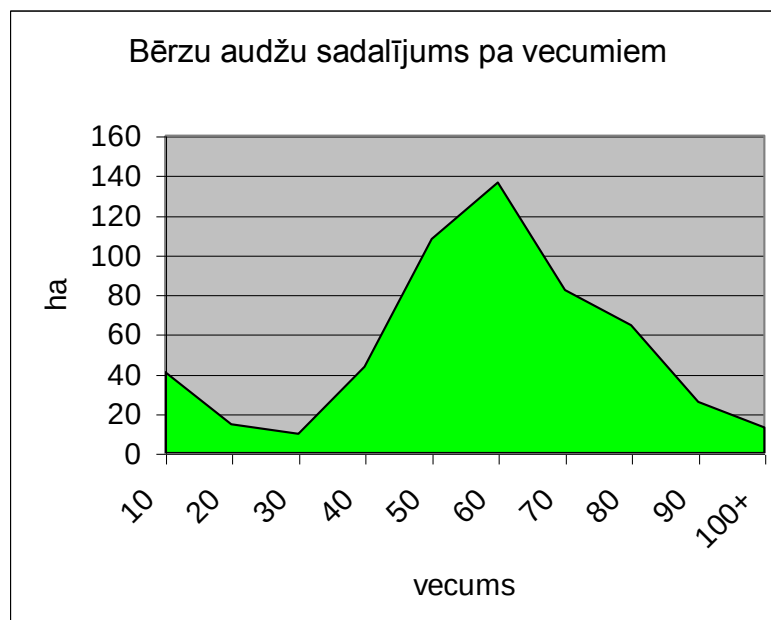
Izvērtējot audžu vecuma struktūru no bioloģiskās daudzveidības viedokļa var secināt, ka praktiski visām sugām bioloģiski visbagātākās un daudzveidīgākās **vecās** audzes saglabājušās ļoti mazās platībās, kas turpina sarukt, izņemot baltalkšņus un apses. Arī jaunaudžu platība neatbilst optimālai vecuma struktūrai. Bioloģiski visnelabvēlīgākās vecuma struktūras ir rūpnieciski visvairāk izmantojamajām sugām- Priedei, Eglei un Bērzam.

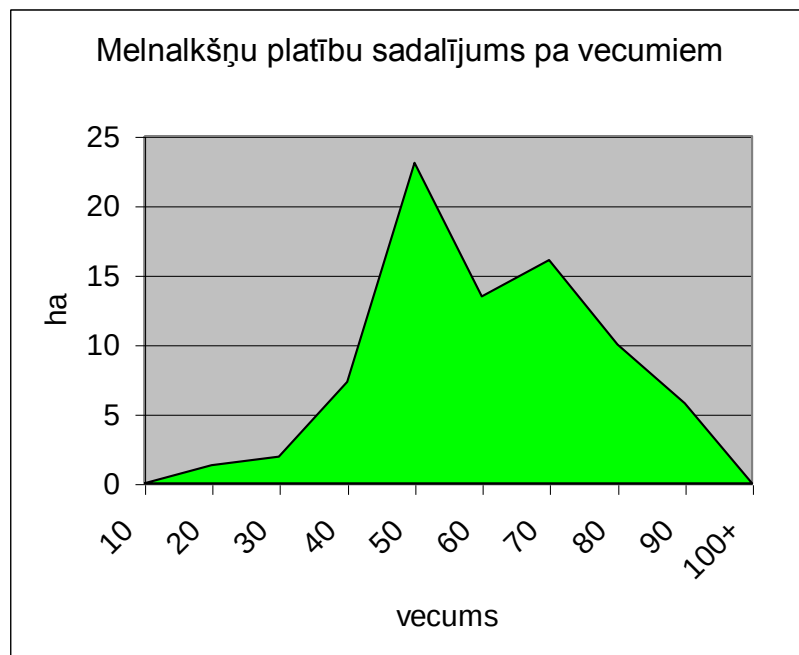
1.13.5 attēls

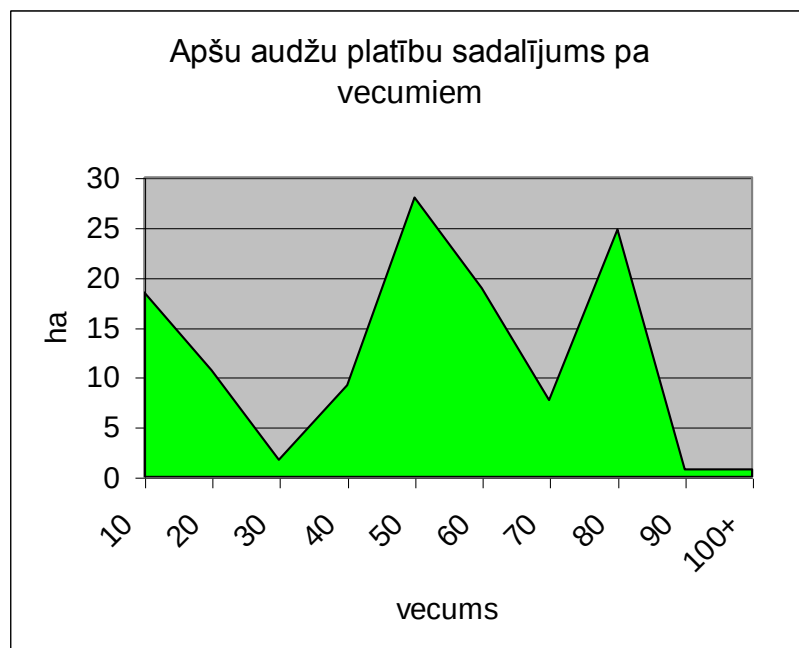
1.13.6. attēls

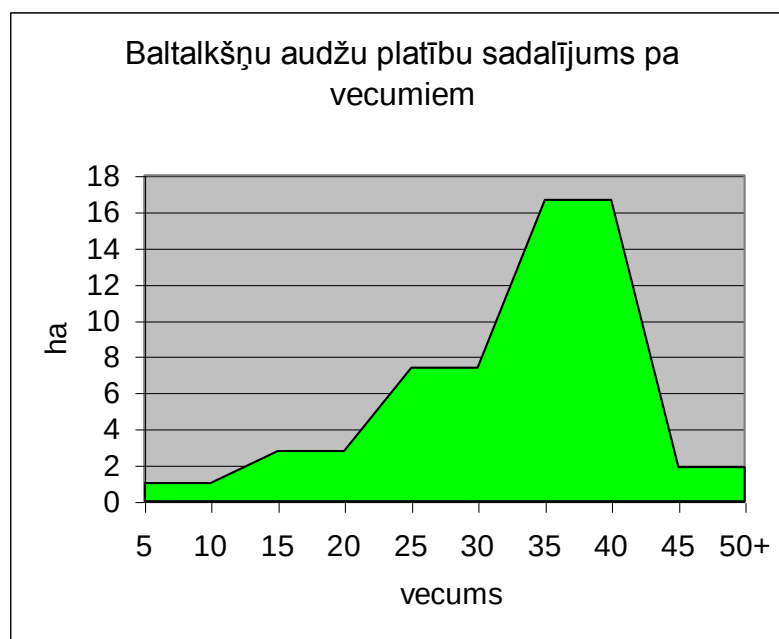
1.13.7. attēls

1.13.8. attēls

1.13.9. attēls

1.13.10. attēls

1.13.11.tabula

Meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas stāvoklis
Meža mākslīgā atjaunošana laika posmā no 2000.g.-2002.g.

Meža apsaimniekotājs	2000	2001	2002
Valsts meži	6,8	1,6	0,5
Pārējie meži	0,0	1,5	0,0
Kopā	6,8	3,1	0,5

Šobrīd Viļānu pagastā ir 135,5ha atjaunojamu platību, kas ir aptuveni 3% no kopējās mežu platības, tai skaitā izcirtumi, degumi, vējgāzes, iznīkušas audzes. Gada laikā tiek mākslīgi atjaunoti vidēji 3,4ha, salīdzināšanai- tiek izcirsti kailcirtēs ik gadu vidēji 15,0ha. Valsts mežos izcirtumi tiek atjaunoti 3 gadu laikā, pārsvarā mākslīgi, izņemot slapjos mežu augšanas apstākļu tipus. Pārējos mežos meža mākslīgā atjaunošana praktiski nenotiek. Pārējos mežos pārsvarā notiek mežu dabiskā atjaunošanās ar mīksto lapu koku sugām, tikai retos gadījumos pie labvēlīgiem apstākļiem atjaunojas ar skuju kokiem.

Nepabeigto apmežojumu kopējā platība ir 109,2ha, kas ir aptuveni 2% no kopējās mežu platības un tās ir platības, kur nepieciešama nekavējoša jaunaudžu kopšana, papildināšana un sastāva veidošana. Katru gadu valsts mežos vidēji tiek izkopti 6,0ha jaunaudžu, savukārt pārējos mežos tiek izkopti vidēji tikai 0,1ha jaunaudžu, kas liecina par to, ka pārējos mežos samazinās

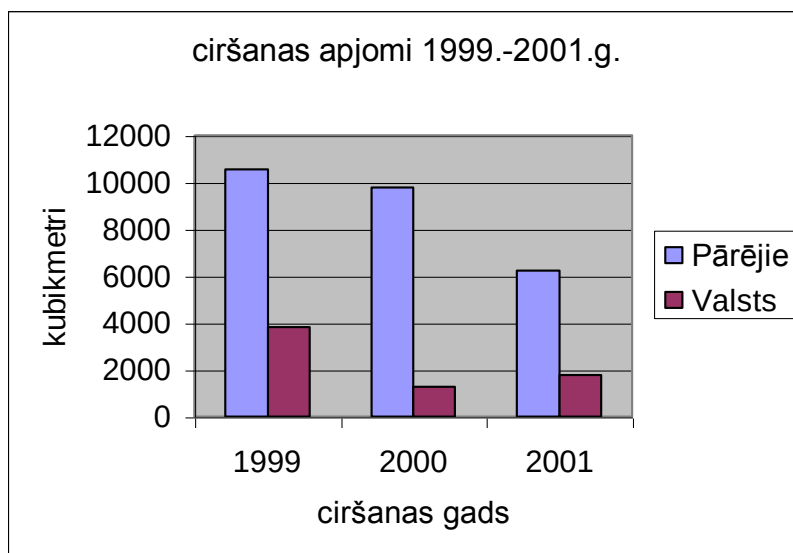
jaunā meža ražība, palielinās meža audzēšanas cikla ilgums un pasliktinās iegūstamo kokmateriālu preces vērtība.

1.13.12. tabula

Mežu izmantošanas stāvoklis

Ciršanas apjomi, m³ 1999.-2001.g.

Apsaimniekotājs	1999.	2000.	2001.
Pārējie	10538	9779	6239
Valsts	3813	1262	1780
Kopā	14351	11041	8019

1.13.13. attēls

Izvērtējot meža izmantošanas stāvokli, var secināt, ka, ciršanas apjoms laika posmā no 1999.-2001.gadam ir robežās no 8 tūkst.m³ līdz 14 tūkst.m³.

Laika posmā no 1999.-2001.g. ciršanas apjoms pārējos mežos ir krasi samazinājies, kas, galvenokārt, ir saistīts ar īpašumu neierakstīšanu zemesgrāmatā (bieži vien līdzekļu trūkuma dēļ).

2000.-2001.g. ciršanas apjomam valsts mežos ir tendence samazināties, kas daļēji ir saistīts ar to, ka valsts mežos vairs netiek izsniegtas sanitārās cirtes sociālām vajadzībām.

Tā kā krājas pieaugums gadā ir aptuveni 11200 m³, tad var secināt, ka pēdējo triju gadu laikā krājas pieaugums nav pārcirsts, izņemot 1999.g., kad tika izcirsti 14351m³. Tas saistīts ar to, ka 1999. gadā saimnieciskais gads tika pielīdzināts kalendārajam gadam (iepriekš bija no oktobra līdz nākamā gada oktobrim), līdz ar to saimnieciskais gads iznāca 15 mēnešu garumā.

1.14. Vides kvalitāte

Gaiss

Viļānu pagasta teritorija iekļauj Viļānu pilsētu ar tās stacionārajiem atmosfēras piesārņotājiem, kā arī to šķērso intensīvas kustības automaģistrāle un dzelzceļa līnija Rēzekne - Rīga. Tas ietekmē atmosfēras gaisa kvalitāti pagasta teritorijā.

Pēc Rēzeknes RVP datiem, Viļānu pagasta teritorijā atrodas pieci uzņēmumi, kas no 1997.gada līdz 2002.gadam ir atskaitījušies pēc statistikas formas “2 – Gaiss” (3.tabula). Tie ir: Viļānu pagasta katlu māja Radapolē, Valsts uzņēmums Viļānu izmēģinājumu selekcijas stacija (“Viļānu ISS”), A/S Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale”, a/s “Strūžānu kūdras fabrika” iecirknis “Kņavas” (no 2002.gada – SIA “Gaišā kūdra”) un Piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība “Viļāni”.

1.14.1.tabula

Viļānu pagastā esošās organizācijas, kas iesniedz valsts statistikas pārskatu “2-Gaiss”.

Objekta nosaukums un adrese	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Viļānu pagasta katlu māja Radapolē Radapole, Viļānu pagasts, Rēzeknes rajons	X	X	X	-	X
“Valsts uzņēmums Viļānu ISS” Jaunviļāni, Viļānu pagasts, Rēzeknes rajons	X	-	-	-	-
A/S Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale”, Radapole, Viļānu pagasts, Rēzeknes rajons	X	-	-	-	-
Piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība “Viļāni” Viļānu pagasts, Rēzeknes rajons	-	-	-	-	X
A/S “Strūžānu kūdras fabrika” iecirknis “Kņavas”, Kņavas, Viļānu pagasts, Rēzeknes rajons	-	-	-	X	-

X – atzīmēts gads, par kuru iesniegts pārskats “2-Gaiss”1.attēls.

No kurināmā veida un apjoma ir atkarīgs atmosfēras gaisā novadītais piesārņojuma sastāvs un apjoms. Tas tiek aprēķināts empīriskā ceļā. Tā kā Viļānu pilsēta ar tur esošajiem stacionārajiem gaisa piesārņojošiem avotiem atrodas Viļānu pagasta centrā, tad, pūšot jebkura virziena vējiem, to radītais piesārņojums izklidējas virs pagasta teritorijas. Tāpēc tabulā norādīts gan no rajona, gan no pilsētas administratīvajā teritorijā esošajiem uzņēmumiem atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums pa vielām.

No pagasta administratīvajā teritorijā esošajiem uzņēmumiem atmosfēras gaisā vislielākais novadītā piesārņojuma apjoms ir putekļiem un oglekļa oksīdam (4.tabula, 2.attēls), jo kā kurināmais tiek izmantots, galvenokārt, koksne, arī kūdra un akmeņogles. Piesārņojums ar sēra dioksīdu (liels īpatsvars Viļānu pilsētā) rodas sadedzinot akmeņogles un mazutu (4.tabula, 3.attēls)

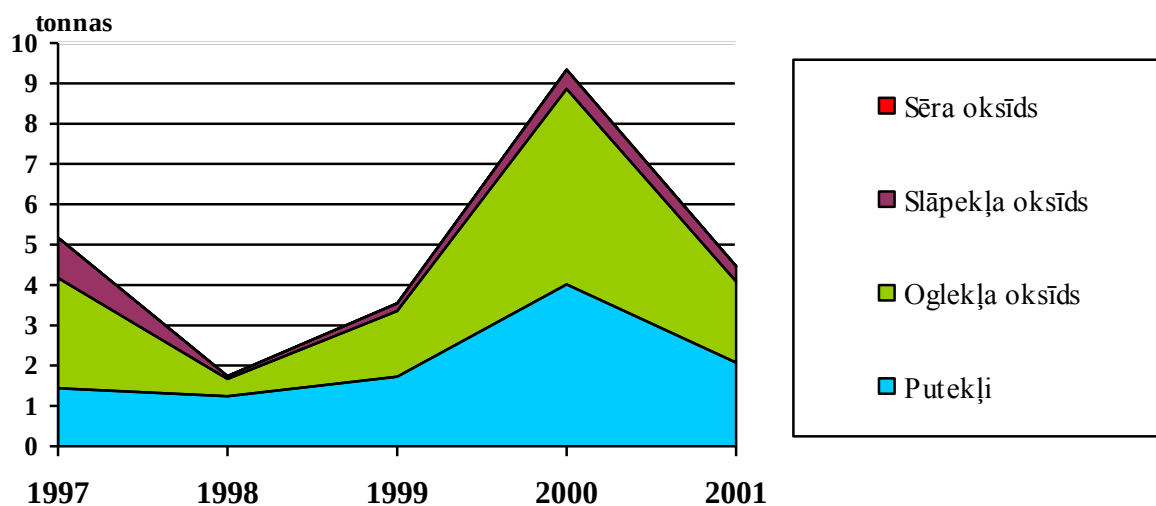
1.14.2.tabula

No pagasta administratīvajā teritorijā esošajiem uzņēmumiem atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums, tonnas/gadā

Gads Vielas nosaukums		997	1998	1999	2000	2001
Putekļi	pagasts	1.441	1.241	1.728	4.013	2.0748
	pilsēta	2.251	3.211	7.3	8.83	16.297
	kopā	3.692	4.452	9.028	12.843	18.3718
Oglekļa oksīds	pagasts	2.729	0.427	1.628	4.847	2.0115
	pilsēta	17.256	20.64	30.423	28.384	53.064
	kopā	19.985	21.067	32.051	33.231	55.0755
Slāpekļa oksīds	pagasts	1.007	0.072	0.188	0.481	0.3786
	pilsēta	4.295	4.695	4.352	3.232	4.349
	kopā	5.302	4.767	4.54	3.713	4.7276
Sēra dioksīds	Tikai pilsēta	36.119	43.451	30.3	15.374	0.118
Ogļūdeņraži	Tikai pilsēta	0.001	0.001	0.5	0.3587	0.7566
Benzīns	Tikai pilsēta	0.134	0.581			
Visas vielas kopā	pagasts	5,177	1,74	3,544	9,341	4,4649
	pilsēta	60,056	72,597	72,875	56,1787	74,5846

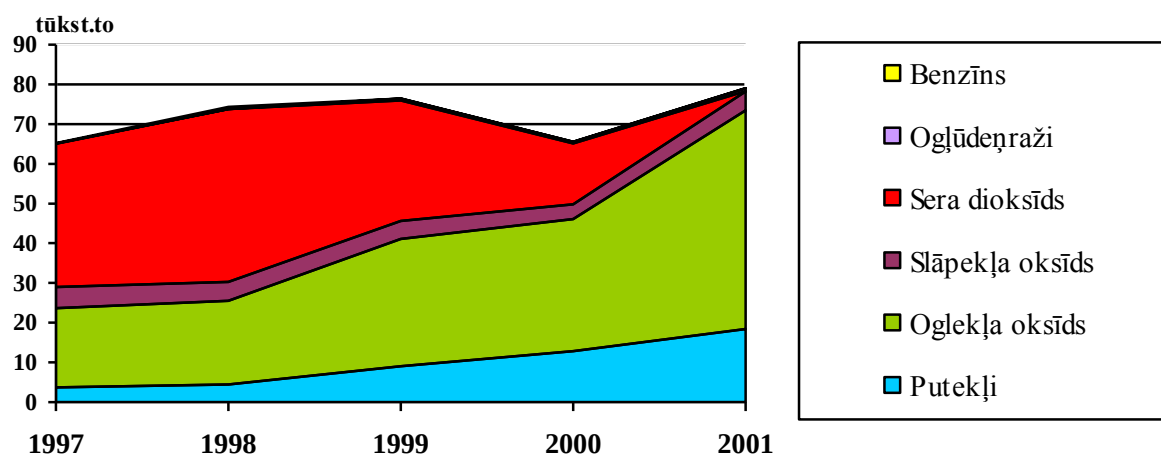
	kopā	65,233	74,337	76,419	65,5197	79,0495
Pagasta radītais piesārņojums % no kopējā		7,94	2,34	4,64	14,26	5,65

Bez jau augstākminētajiem piesārņojuma avotiem, pagasta teritorijā atrodas dažas nelielas kokzāģētavas, kas, pēc Rēzeknes RVP datiem, neatskaitās pēc statistikas pārskata formas “2-Gaiss” un tiem nav būtiska ietekme uz atmosfēras gaisa kvalitāti.

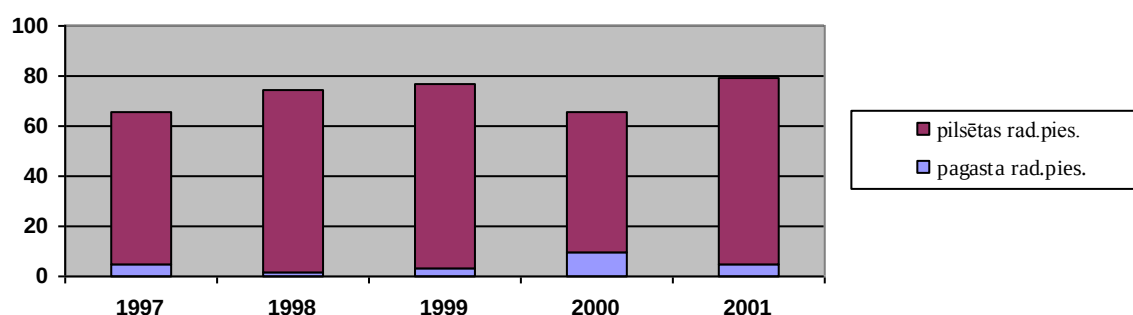
1.14.2.attēls. Atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums pa vielām no stacionāriem avotiem Viļānu pagastā, tonnas/gadā

1.14.3. attēlā, kur norādīts kopējais no pagasta un pilsētas administratīvajā teritorijā esošajiem uzņēmumiem atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums, redzams, ka tam tomēr ir neliela tendence palielināties.

1.14. 3.attēls. Atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums pa vielām no stacionāriem avotiem Viļānu pilsētā un pagastā kopā, tūkst.tonnas.

Atmosfēras gaisā novadītā piesārņojuma, kas izklīdējas virs Viļānu pagasta teritorijas, avoti koncentrējas, galvenokārt, Viļānu pilsētā (4.attēls) un sastāda aptuveni 85 – 97% no kopējā piesārņojuma.

1.14.4.attēls. Atmosfēras gaisā novadītais piesārņojums(kopējais) no stacionāriem avotiem attiecīgi Viļānu pilsētā un pagastā, tūkst.tonnas.

Analizējot kopējo piesārņojumu atsevišķi pa uzņēmumiem, tad lielāko daļu no atmosfēras gaisā novadītā kopējā piesārņojuma rada Viļānu Siltumtīkla uzņēmuma abas katlu mājas (aptuveni 58 % no kopējā piesārņojuma 1997.gadā līdz 94 % 1999.gadā).

Atmosfēras gaisa piesārņojums automaģistrāļu un dzelzceļa līniju apkārtnē Rēzeknes reģionā nav pētīts.

2. Pagasta struktūra un tās elementi

2.1. Iedzīvotāji un apdzīvojuma struktūra

Viļānu pagasta platība ir 120.55 km³, uz 2002.gada 1.janvāri pagastā dzīvoja 2086 pastāvīgie iedzīvotāji. Iedzīvotāju blīvums vidēji 17.3cilvēki uz 1km², bet pēdējo gadu laikā tam ir tendence nedaudz samazināties.

Apdzīvojuma struktūru Viļānu pagastā veido ciemi, sādžas un viensētas. Dominējošā apdzīvotības forma pagastā ir ciemi un sādžas – vēsturiski izveidojusies apdzīvojuma forma Latgalē, ko veido viensētu grupas ar vienotu nosaukumu. Pavisam pagasta teritorijā ir 27 apdzīvotas vietas.

Lielākie ciemati (bijušo valsts saimniecību centri):

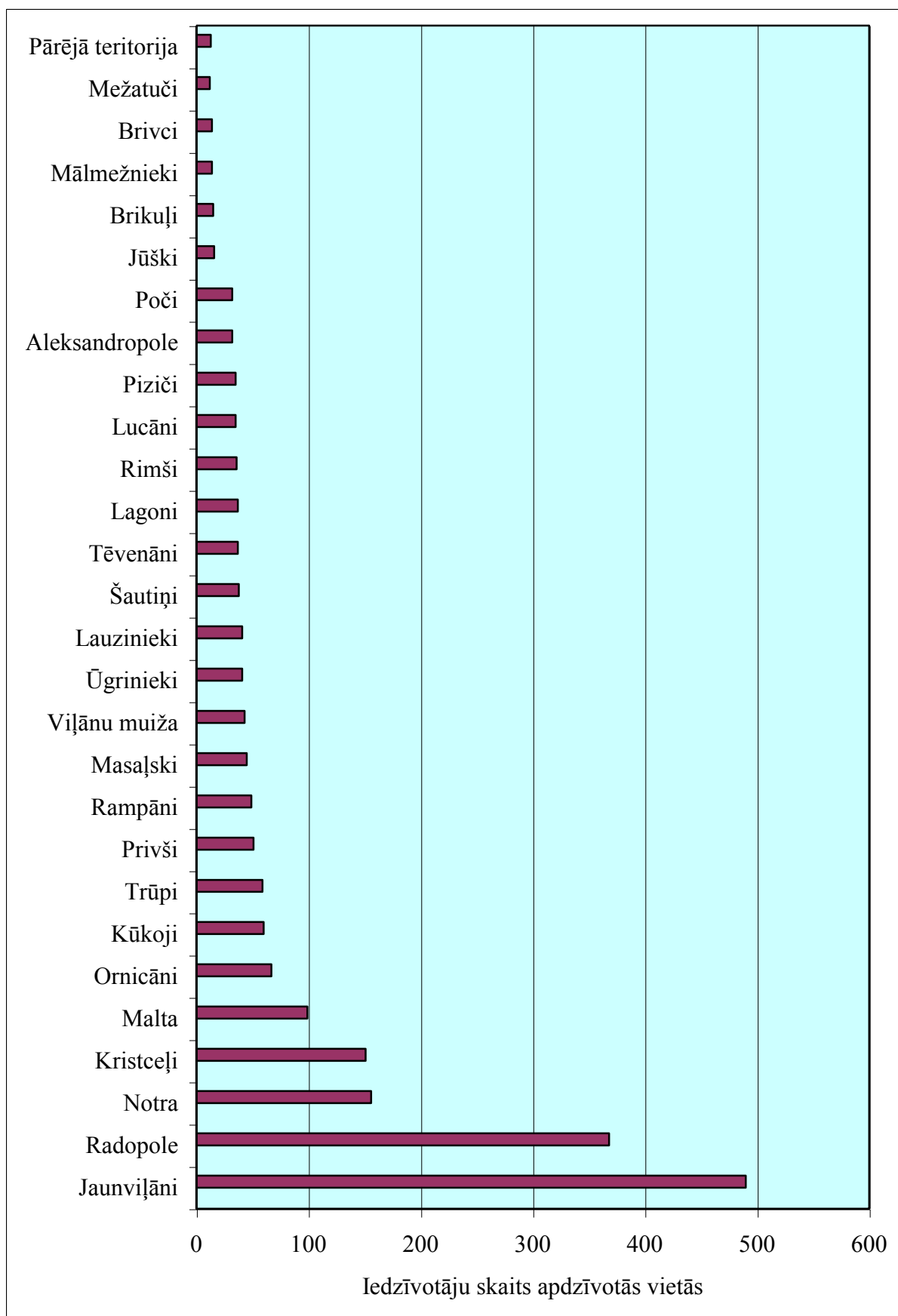
- Jaunviļāni - ar iedzīvotāju skaitu 490, veidojies 20.gs. 60-80-tajos gados pilnīgi no jauna, raksturīga padomju laika apbūve;
- Radopole - ar iedzīvotāju skaitu 368, ciemats veidojies vēsturiskā vietā (apbūve apkārt Radopoles muižai) 60-80-tajos gados.

Pagastam nav viena administratīvā centra, pagasta padome, kultūras nams, poliklīnika, vidusskola atrodas Viļānu pilsētā.

Lielākās sādžas:

- Notra – 156,
- Kristceļi – 151,
- Malta – 99,
- Ornicāni – 67,
- Kūkoji – 60,
- Trūpi – 59,
- Privši – 51.

Pārējās sādžās iedzīvotāju skaits nepārsniedz 50 cilvēkus.

2.2. Inženierinfrastruktūra

2.2.1. Ūdensapgāde

Viļānu pagasta padome Rēzeknes RVP ir saņēmusi Ūdens lietošanas atļauju RET – 19-399 (03.06.1998. – 03.06.2004.), kur ir iekļauti *Radapoles ciema*, *Jaunviļānu ciema* un *Lauzinieku ciema (līvānu māju)* centralizētai ūdensapgādei izmantojamie urbumi.

Radapoles ciema centralizētai ūdensapgādei izmanto 1973.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 30 m, debits 1,5 l/sekundē. Ūdensnesošais pļaviņu-daugavas horizonts iegulst zem 8,4 m bieza kvartāra nogulumu slāņa. Stingrā režīma aizsargjosla (30x30 m) iekārtota. 1990.gadā izurbts rezerves urbums, bet to pagaidām neizmanto, jo nav aprīkots. Ūdens kvalitātes uzlabošanai bija uzbūvēta atdzelžošanas stacija, bet tā nedarbojas. Centralizētai ūdensapgādei pieslēgtas dzīvojamās mājas, a/s LIS “Latgale” administratīvās ēkas. Ūdensvada tīkla pievadu kopējais garums sasniedz 1,287 km, ielu tīklu kopējais garums sasniedz 2,396 km. Ūdens lietošanas atļaujā norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 68,5 m³/diennaktī vai 25009 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. Faktiskais 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums (pēc statistikas pārskata “2-ūdens” datiem, šis informācijas avots arī turpmāk) ir 34,321 tūkst.m³/gadā (2000.g - 35.835 tūkst.m³/gadā).

Jaunviļānu ciema centralizētai ūdensapgādei izmanto 1965.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 45 m, debits 2,5 l/sekundē. Urbums ierīkots dzīvojamo māju ūdensapgādei. Ūdensnesošais pļaviņu-daugavas horizonts iegulst zem 10,0 m bieza kvartāra nogulumu slāņa. 1991.gadā izurbts rezerves urbums arī 45 m dziļš, bet to pagaidām neizmanto. Ir uzstādīts Rožnovkas tipa ūdenstornis. Ūdensvada tīkla pievadu kopējais garums sasniedz 0,269 km, ielu tīkli – 0,319 km. Ūdens lietošanas atļaujā norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 191,78 m³/diennaktī vai 70000 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 25,283 tūkst.m³/gadā, tai skaitā 10,483 m³ ražošanas vajadzībām (2000.g - 3,784 tūkst.m³/gadā).

Lauzinieku ciema (līvānu māju) ūdensapgādei izmanto 1989.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 40 m. Ūdensnesošais pļaviņu-daugavas horizonts. Stingrā režīma aizsargjosla (40x40 m) iekārtota. Ir uzstādīts ūdenstornis. Ūdens lietošanas atļaujā norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 13,7 m³/diennaktī vai 5000 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 0,558 tūkst.m³/gadā (2000.g - 0,349 tūkst.m³/gadā).

A/s LIS “Latgale” izsniegtajā Ūdens lietošanas atļaujā RET – 19-473 (Rēzeknes RVP, 08.03.1999. – 12.03.2005.) ir iekļautas mehāniskās darbnīcas, liellopu komplekss “Maltupe”, cūku ferma “Druvas” un liellopu ferma “Rimši”.

Mehānisko darbnīcu ūdensapgādei izmanto 1971.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 30 m, debits 1,2 l/sekundē. Stingrā režīma aizsargjosla (30x30 m) iekārtota. Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 3,288 m³/diennaktī vai 1200 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 0,4 tūkst.m³/gadā, tai skaitā 0,4 m³ ražošanas vajadzībām (2000.g - 0,6 tūkst.m³/gadā).

Liellopu komplekss “Maltupe” ūdensapgādei izmanto 1975.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 35m. Stingrā režīma aizsargjosla (30x30 m) iekārtota. Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 38,356 m³/diennaktī vai 1400 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 11,2 tūkst.m³/gadā (2000.g - 11,2 tūkst.m³/gadā).

Cūku fermas “Druvas” ūdensapgādei izmanto 1973.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 30,0 m. Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 10,959 m³/diennaktī vai 4000 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 2,0 tūkst.m³/gadā (2000.g - 4,4 tūkst.m³/gadā).

Liellopu fermas “Rimši” ūdensapgādei izmanto 1982.gadā izurbto artēzisko aku, kuras dziļums 30,0 m. Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 5,479 m³/diennaktī vai 2000 m³/gadā. Ūdens daudzuma patēriņš vēl joprojām tiek aprēķināts pēc patērētās elektroenerģijas. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 0,5 tūkst.m³/gadā (2000.g - 5,0 tūkst.m³/gadā).

A/s “Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” izsniegtajā Ūdens lietošanas atļaujā RET – 19-447 (Rēzeknes RVP, 02.11.1998. – 25.10.2004.) ir iekļautas Maltas ciema dzīvojamās mājas, liellopu komplekss “Piziči”, ciems “Privši”.

No 1962.gadā izurbtās artēziskās akas dzeramo ūdeni izmanto *Maltas ciema dzīvojamo māju* ūdensapgādei. Urbuma dziļums 34,0 m, debits 1,5 l/sekundē. Ūdensnesošais horizonts pārklāts ar 15 m biezu kvartāra nogulumu slāni. Ir uzstādīts ūdenstornis. Rezerves urbums ierīkots 1996.gadā, tā dziļums 25,5 m (pagaidām nav aprīkots). Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 5,0 m³/diennaktī vai 1825 m³/gadā. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 1,673 tūkst.m³/gadā (2000.g - 0,79 tūkst.m³/gadā).

Liellopu komplekss “Piziči” ūdensapgādei izmanto pazemes ūdeņus no 1974.gadā izurbtās artēziskās akas, kuras dziļums 35,0 m, debits 3,9 l/sekundē. Ūdensnesošais horizonts pārklāts ar 18,8 m biezu kvartāra nogulumu slāni. *Rezerves urbums* ierīkots 1983.gadā, tā dziļums 30,0 m (pagaidām nav aprīkots). Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 46,0

m³/diennaktī vai 16790 m³/gadā. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 9,106 tūkst.m³/gadā (2000.g - 7,43 tūkst.m³/gadā).

Jaunlopu fermas “Privši” un dzīvojamo māju ūdensapgādei izmanto pazemes ūdeņus no 1963.gadā izurbtās artēziskās akas, kuras dziļums 50,0 m, debits 2,5 l/sekundē. Ūdensnesošais horizonts pārklāts ar 17,0 m biezu kvartāra nogulumu slāni. Norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 6,09 m³/diennaktī vai 1926,0 m³/gadā. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 1,983 tūkst.m³/gadā (2000.g - 7,76 tūkst.m³/gadā).

Piensaimnieku kooperatīvās sabiedrības (PKS) “Viļāni” ražošanas un komunālajām vajadzībām Ornicānu ciemā 1973.gadā ierīkots urbums, kura dziļums 40,0 m, debits 3,2 l/sekundē. Ūdensnesošais horizonts pārklāts ar 9,2 m biezu kvartāra nogulumu slāni. Ir uzstādīts ūdenstornis. Rēzeknes RVP izsniegtajā Ūdens lietošanas atļaujā RET – 19-516 (02.09.1999. – 22.10.2005.) norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 82,192 m³/diennaktī vai 30000,0 m³/gadā. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 14,073 tūkst.m³/gadā (2000.gadā - ir 13,391 tūkst.m³/gadā).

SIA “Gaišā kūdra” (bijusī akciju sabiedrība “Stružānu kūdras fabrika” iecirknis “Kņavas”) ražošanas un komunālajām vajadzībām Kņavās 1968.gadā ierīkots urbums, kura dziļums 41,0 m, debits 5 l/s, darba horizonts 25,5 – 41,0 m. Rēzeknes RVP izsniegtajā Ūdens lietošanas atļaujā RET – 19-564 (17.06.2002. – 17.06.2005.) norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 5,952 m³/diennaktī vai 1500,0 m³/gadā. 2001.gadā izmantotā ūdens daudzums ir 0,2 tūkst.m³/gadā (2000.gadā - 0,422 tūkst.m³/gadā).

Akciju sabiedrības “BAO” Kņavu nelikvīdo ķīmikāliju novietnes ražošanas un komunālajām vajadzībām Kņavās 1999.gadā ierīkots urbums, kura dziļums 21,0 m, debits 1,5 l/s, darba horizonts 8,0 – 21,0 m. Rēzeknes RVP izsniegtajā Ūdens lietošanas atļaujā RET – 19-567 (31.10.2002. – 31.10.2006.) norādītais pazemes ūdeņu ieguves limits – 0,274 m³/diennaktī vai 100,0 m³/gadā.

Pazemes ūdens ieguves apjomi Viļānu pagasta teritorijā, pēc statistikas atskaites “2-Ūdens” datiem, nedaudz palielinājušies. Ņemot atsevišķi pa objektiem, patēriņš ir ļoti svārstīgs.

Pazemes ūdens ieguve Viļānu pagasta teritorijā

~~ŪLA turētājs~~ Gads	Viļānu pag.pad.	LIS “Latgale”	A/s “Viļānu SIS”	PKS “Viļāni”	SIA “Gaišā kūdra”	Kopā pagastā
2000	36.184	21.2	32.78	13.391	0.422	103.977
2001	60.162	14.1	12.762	14.073	0.2	101.297

Pēc v/a Sabiedrības veselības aģentūra” Rēzeknes filiāles rīcībā esošās informācijas, dzeramā ūdens paraugi pēc mikrobioloģiskajiem rādītājiem, krāsas, mangāna, arsēna, vara satura, elektrovadītspējas un oksidejamības atbilst MK noteikumu Nr. 63 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma prasības” prasībām. Dzeramā ūdens ķīmiskais sastāvs pēc duļķainības, amonija jonu masas (koncentrācija 3x pārsniedz normu), dzelzs satura (koncentrācija 28x pārsniedz normu) neatbilst nekaitīguma prasībām.

Līdztekus minētajiem urbumiem pagasta teritorijā atrodas daži urbumi, kas šobrīd netiek izmantoti - fermās “Kristceļi”, “Aleksandropole”, fermas “Salaskungi”, “Notra”, bijušā “Ludzas metālista” cehā.

Urbumu tehniskais stāvoklis ir apmierinošs, lai gan ne vienmēr pilnībā ir nodrošinātas ūdens lietošanas atļaujā noteiktās prasības. Ūdens ieguves vietās nav nodrošināta instrumentālā uzskaitē (nav uzstādīti ūdens skaitītāji), nav nodrošināts urbuma hermētiskums (vadu ievadu vietās), īpaši tas raksturīgs bezsaimnieka urbumiem.

Lai nodrošinātu urbumu un pazemes ūdeņu horizonta aizsardzību, zemes īpašniekam (lietotājam), uz kura zemes atrodas urbums, jānodrošina urbuma aizsargjoslas uzturēšana un urbuma atveres hermētiskums. Privatizētie urbumi ir salīdzinoši labākā stāvoklī nekā bezsaimnieka, tomēr pašvaldībai sadarbībā ar urbumu īpašniekiem, gadījumā, ja urbums netiek lietots, ir jānodrošina urbumu konservācija vai tamponāža.

Neizmantojamo bezsaimnieka urbumu konservācijas vai tamponāžas izdevumi ir jāiekļauj pašvaldības budžeta izdevumos ne vēlāk kā 2003.-2004.gados.

Pagasta teritorijā esošo viensētu un nelielu apdzīvotu vietu individuālajai ūdensapgādei nereti izmanto **gruntsūdeņus** - pirmo, augšējo pastāvīgo ūdens horizontu, kas izveidojies virs ūdens necaurlaidīgā slāņa. To režīms ir atkarīgs no klimatiskajiem apstākļiem, jo ūdens pieplūdi nosaka atmosfēras nokrišņi un virszemes ūdeņu filtrācija. Viensētu ūdensapgādei pārsvarā izmanto grodu akas, retāk atsevišķus urbumus. Šāda veida ūdens ieguve netiek reģistrēta un uzskaitīta, izņemot MK 1997.gada 22.aprīļa noteikumos Nr.155 “Noteikumi par ūdens lietošanas

atļaujām” paredzētajos gadījumos, līdz ar to noteikt izlietotā ūdens kopējo apjomu ir visai problemātiski.

2.2.2. Notekūdeņu savākšana un attīrīšana

Viļānu pagasta **Radopoles** ciemā saimnieciski-fekālo notekūdeņu savākšanai no komunālām un sabiedriskām ēkām ir izveidota slēgtā kanalizācijas sistēma. Pa kanalizācijas tīkliem, kuru garums ap 3,372 km notekūdeņi tiek novadīti uz tipveida notekūdeņu attīrīšanas iekārtām BIO - 100, kuras nodotas ekspluatācijā 1983.gadā, ieregulēšanas darbi veikti 1984.gadā.

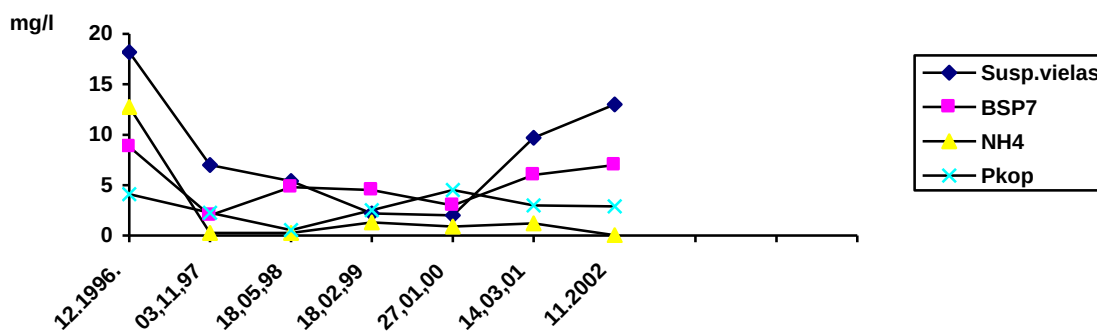
Attīrītie notekūdeņi tiek novadīti meliorācijas grāvī, kurš ietek Spergas upītē. Notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas iekārtu projektētā jauda 100 m³/dienn., Ūdens lietošanas atļautā noteiktais notekūdeņu novadīšanas limits – 61,6 m³/diennaktī vai 22,508 tūkst.m³/gadā, faktiskā noslodze 2001.gadā – 34,321 tūkst.m³ (2000.g - 35,835 tūkst.m³/gadā). Uzskaitē tiek veikta aprēķinu ceļā, izejot no iegūtā ūdens daudzuma. Precīzai notekūdeņu uzskaitē būtu nepieciešama notekūdeņu plūsmas mērīšana. Līdz 1997.gada 01.aprīlim attīrīšanas iekārtas apsaimniekoja a/s LIS “Latgale”.

Būtiskāko piesārņojošo vielu koncentrācija izplūdē no biodīķiem vairāku gadu garumā atspoguļo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbību. Pēdējo gadu laikā notekūdeņu attīrīšana tiek nodrošināta ūdens lietošanas atļaujā noteikto normatīvo rādītāju robežās (2.2.2.tabula).

2.2.2. tabula

Piesārņojošo vielu koncentrācijas Radopoles ciema NAI izplūdē

Dat.,mēn., gads	Suspendētās vielas, mg/l	BSP ₇ , mg/l	NH ₄ , mg/l	Pkop., mg/l
03.11.1997.	7,0	2,0	0,25	2,27
18.05.1998.	5,4	4,8	0,25	0,55
18.02.1999.	2,2	4,5	1,3	2,5
27.01.2000.	<2	3,0	0,9	4,5
14.03.2001.	9,7	6	1,2	4,1
28.11.2002.	13	7,0	0,03	2,9

2.2.3 .attēls. Piesārņojošo vielu koncentrācijas Radpoles ciema NAI izplūdē

Paliekošais piesārņojums, kas novadīts vidē, (pēc pārskata “Nr.2 - Ūdens” datiem) 2001.gadā bija sekojošs: suspendētās vielas – 3,8512 tonnas/gadā, BSP₅ – 0,00166 tonnas/gadā, ŪSP – 6,966 tonnas/gadā, naftas prod.- 0,009 tonnas/gadā, P_{kop} – 0,0455 tonnas/gadā, P/PO₄ – 0,0672 tonnas/gadā, N/NH₄ – 0,0016 tonnas/gadā, N/NO₃ – 0,4186 tonnas/gadā, N_{kop} - 1,697 tonnas/gadā. Salīdzinājumā ar 2000.gadu piesārņojumam ir tendence palielināties (2000.gadā attiecīgi: suspendētās vielas – 2,2 tonnas/gadā, BSP₅ – 0,371 tonnas/gadā, ŪSP – 4,4 tonnas/gadā, naftas prod.- 0,0063 tonnas/gadā, P_{kop} – 0,008 tonnas/gadā, P/PO₄ – 0,006 tonnas/gadā, N_{kop} – 0,2 tonnas/gadā, NNH₄ – 0,006 tonnas/gadā, NNO₃ – 0,507 tonnas/gadā).

Bez minētajām Radpoles ciema notekūdeņu attīrīšanas iekārtām pagasta teritorijā, **Ornicānos** atrodas PKS “Viļāni” iekārtas, kuras 1987. gadā būvētas kā bioloģiskās attīrīšanas iekārtas ar projektēto jaudu 100 m³/diennaktī. Kopš 1996.gada iekārtas nedarbojas bioloģiskās attīrīšanas režīmā. Notekūdeņus novada uz aerotenkiem (COK-iem), savukārt biodīķi darbojas kā filtrējošie lauki. Ūdens lietošanas atļautā noteiktais notekūdeņu novadīšanas limits – 82,192 m³/diennaktī vai 30,0 tūkst.m³/gadā, faktiskais 2001.gadā – 14,073 tūkst.m³/gadā (2000.gadā – 13,391 tūkst.m³/gadā). Notekūdeņu uzskaite tiek veikta aprēķinu ceļā, izejot no iegūtā ūdens daudzuma. Izplūdes no biodīķiem 2000.gadā vispār nebija.

Paliekošais piesārņojums, kas novadīts vidē, (pēc pārskata “Nr.2 - ūdens” datiem) 2001.gadā bija sekojošs: suspendētās vielas - 0.8437 tonnas/gadā, ŪSP – 2,22832 tonnas/gadā, , P_{kop} - 0,0008208 tonnas/gadā NNH₄ – 0,0015 tonnas/gadā, NNO₃ – 0,0003 tonnas/gadā, N_{kop} - 0,010556 tonnas/gadā (2000.g. – nebija).

A/s Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale” no mehāniskajām attīrīšanas iekārtām un fermām savāktos notekūdeņus novada vidē (novadgrāvī). Ūdens lietošanas atļautā noteiktais notekūdeņu novadīšanas limits – 3,288 m³/diennaktī vai 12,0 tūkst.m³/gadā, faktiskais 2001.gadā

– 5,6 tūkst.m³/gadā (2000.g - 10,35 tūkst.m³/gadā). Notekūdeņu uzskaitē tiek veikta aprēķinu ceļā, izejot no iegūtā ūdens daudzuma.

No SIA “Gaišā kūdra” mehāniskajām attīrīšanas iekārtām savāktos notekūdeņus novada vidē (novadgrāvis – Spergas upe). Ūdens lietošanas atļautā noteiktais notekūdeņu novadīšanas limits – 1,98 m³/diennaktī vai 0,5 tūkst.m³/gadā, faktiskais 2001.gadā – 0,2 tūkst.m³/gadā (2000.g - 0,422 tūkst.m³/gadā). Ir netiešā notekūdeņu uzskaitē, izejot no iegūtā ūdens daudzuma.

Viļānu pagasts (no Lauzinieku ciema un Jaunviļāniem), Latgales ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija un Viļānu SIS ir noslēgušas līgumu par savu notekūdeņu novadīšanu (vai atsūkņēšanu no krājbedrēm un izvešanu) uz Viļānu pilsētas attīrīšanas iekārtām. Katra, attiecīgi 2001.gadā novadīja 14,8; 0,9 un 1,673 tūkst.m³ notekūdeņu gadā (2000.g attiecīgi - 3,0 ; neatskaitījās; 8,38 tūkst.m³/gadā).

Lielu paliekošo piesārņojumu pagasta teritorijā dod Viļānu pilsētas attīrīšanas iekārtas (8.tabula).

2.2.4. .tabula

Paliekošais piesārņojums, kas novadīts vidē Viļānu pagasta teritorijā, tonnas gadā.

Piesārņojums, t/gadā		Susp. Vielas	BSP ₅	ĶSP	Naftas prod.	P _{kop}	P/PO ₄	N _{kop}	N/NH ₄	N/NO ₃
2000.g	X*	20.659	21.887	54.328	0.013	0.0329	0.029	0.417	4.547	0.356
	Y**	2.2	0.371	4.4	0.0063	0.008	0.006	0.2	0.006	0.507
Pavisam 2000.gadā		22.859	22.258	58.728	0.0193	0.0409	0.035	0.617	4.553	0.863
2001.g	X	24.61	29.3771	69.8563	0.0123	0.0238	0.0276	0.1923	3.4039	0.2187
	Y	4.6949	0.00166	9.19432	0.009	0.04632	0.0672	1.707556	0.00166	0.4189
Pavisam 2001.gadā		29.3049	29.37876	79.0506	0.0213	0.07012	0.0948	1.899856	3.40556	0.6376

*X - Paliekošais piesārņojums, kas novadīts vidē no Viļānu pilsētas attīrīšanas iekārtām

**Y - Paliekošā piesārņojuma, kas novadīts vidē no Viļānu pagasta attīrīšanas iekārtām un PKS"Viļāni", summa

2.2.3. Atkritumu saimniecība

Sadzīves atkritumu apsaimniekošana. Līdz 1998.gadam sadzīves atkritumus (SA) no Viļānu pagasta Radapoles ciema teritorijas izveda uz Viļānu pilsētas SAI “Skujaunieki”, kas atradās Rikavas pagastā. 1999.gadā pagasta padome noslēdza līgumu ar “Hoetika – ATU”, kas savāc (Rēzeknes RVP Atļauja Nr.2-46) un izved (Rēzeknes RVP Atļauja Nr.1-46) SA uz

Rēzeknes pilsētas SAI "Ritiņi" Ozolaines pagastā. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas saistošie noteikumi pagastā nav izstrādāti. Līdz ar to visa pagasta teritorija, it īpaši – viensētas, nav iesaistītas centralizētā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā.

Bīstamo atkritumu apsaimniekošana. Pamatojoties uz Latvijas PSR Lauksaimniecības Ministrijas pavēli no 1969.gada līdz 1975. gadam visu veidu aizliegtie, lietošanai nederīgie un neidentificējamie pesticīdi no visiem republikas rajoniem tika savesti un novietoti Valsts uzņēmuma "Agroķīmija" noliktavā Nr.1 Rēzeknes rajonā, Viļānu pilsētā, Alejas ielā 1a. Šī noliktava atradās Viļānu dzelzceļa stacijas teritorijā pie Rīgas - Zilupes sliežu ceļa, 300 – 350 m attālumā no pilsētas dzīvojamām mājām un akciju sabiedrības Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacijas ciemata, 400 m no Viļānu slimnīcas un 500 m no Maltas upes.

Noliktavā pesticīdu atkritumu nokraušana tika veikta bez jebkādas prasību ievērošanas, rupji pārkāpjot "Indīgo ķīmikāliju transportēšanas un uzglabāšanas noteikumus". Pesticīdi tika nokrauti metāla mucās, papīra maisos, vai vienkārši tika izgāzti no mašīnas, kā rezultātā ar laiku metāla korozijas un papīra iesaiņojumam sairstot, tika sajaukti apmēram 200 tonnas vairāk kā 100 nosaukumu dažādu pesticīdu atkritumu.

1987.gada 3.maijā pesticīdu atkritumu noliktavā Nr.1 izcēlās ugunsgrēks (pašaizdegšanās), kuru likvidējot ar putu dzēšamajiem līdzekļiem un ūdeni, vēl vairāk tika sajaukti pesticīdu atkritumi un tika piesārņota apkārtējā teritorija.

Pamatojoties uz Vissavienības zinātniski pētnieciskā institūta "Agrohim" laboratorijas 13.05.87. slēdzienu, Latvijas PSR Agrorūpnieciskā komiteja 17.06.87.gadā izdeva pavēli Nr.337 "Par ugunsgrēka Viļānu nederīgo pesticīdu noliktavā seku likvidēšanu". Ar šo pavēli tika noteikts no jauna sašķirot un ar polietilēna plēvi izklātās metāla mucās sabērt nederīgos pesticīdus, kā arī risināt jautājumu par noliktavas izvākšanu no Viļānu pilsētas.

1988. aprīlī Latvijas PSR Agrorūpnieciskā komiteja un Latvijas PSR Atmosfēras gaisa aizsardzības Valsts inspekcija griezās republikas Ministru Padomē ar konkrētiem priekšlikumiem par noliktavas Nr.1 izvākšanu no Viļānu pilsētas un lūgumu izdalīt vietu pesticīdu atkritumu noglabāšanai. 1990.gadā ar analogisku lūgumu risināt šo jautājumu Latvijas Republikas Ministru Padomē bija griezusies arī Rēzeknes rajona Tautas deputātu padome.

Veicot nederīgo pesticīdu sabēršanu mucās 1988.gada 23.martā notika jauna eksplozija un aizdegšanās.

1989.gada augustā, lai novērstu turpmākas avārijas un pašaizdegšanos, pēc LVU ķīmijas speciālistu ieteikuma tika veikta (ar studentu vienības spēkiem) pesticīdu dezaktivācija – sajaucot pesticīdus betona maisītājā ar cementu un ievietojot metāla tarā.

Kaut arī pēc deaktivācijas ķīmikāliju aizdegšanās un eksplozijas vairāk nebija, tomēr, sevišķi vasaras siltajās dienās un nelabvēlīga vēja laikā, ar atmosfēras gaisu ķīmikāliju izgarojumi turpināja izplatīties pilsētā un tās apkārtnē, par ko liecināja iedzīvotāju un slimnieku sūdzības, pesticīdu klātbūtne bija konstatēta arī tuvējās individuālās mājas dīķa ūdenī un novadgrāvī.

1991.gada beigās pēc vietējo pašvaldību un Rēzeknes Vides aizsardzības komitejas iniciatīvas un Republikāniskās zinātniskās ražošanas apvienības “Ražība” lūguma par jaunu tika uzsākti bīstamo ķīmikāliju atkritumu glabātuves vietas izvēles meklējumi, jo iepriekšējie netika atbalstīti. Tika nolemts meklēt piemērotu vietu pašā Viļānu pagasta teritorijā. Izskatot vairākus piedāvātos variantus un Vides aizsardzības komitejas rīcībā esošos ģeoloģiskos griezumus, par vispiemērotāko tika rekomendēta vieta uz valsts meža fonda zemes “Kņavu” kūdras purva malā (5 km gaisa līnija no Viļāniem) starp šaursliežu ceļu uzbērumiem. Tika izgatavota un saskaņota projekta tāmju dokumentācija. Indīgo ķīmikāliju - nelikvīdu glabātuve “Kņava” uzprojektēta pēc V.U. “Agroķīmija” pasūtījuma 1992.gadā, ievērojot celtniecības normu un noteikumu (SNIP) 11-108-78 II daļa noteikumus sauso minerālmēsļu un ķīmikāliju noliktavu projektēšanai, celtniecība pabeigta 1994.gada 30.decembrī.

Patreiz bijusī V.U. “Agroķīmija” noliktava Nr.1 ir nojaukta, nekāda saimnieciskā darbība nenotiek. Tā kā ilgu laika posmu (apmēram 25 gadus) aizliegtie, neidentificējamie un izmantošanai nederīgie pesticīdi glabājās neievērojot prasības, noliktavas Nr.1 teritorija un apkārtējā teritorija ir uzskatāma par potenciāli piesārņoto vietu.

1995.gadā tika uzsākta nelikvīdu – pesticīdu atkritumu pārvietošana no Viļānu dzelzceļa stacijas V.U. “Agroķīmija” noliktavas Nr.1 uz jaunuzcelto glabātuvi “Kņava”, pārvietojot ķīmikālijas tās netika uzskaitītas un pārsvērtas. 1995.gadā V.U. “Agroķīmija” nelikvīdu glabātuvi “Kņava” nodeva apsaimniekošanā Rēzeknes rajona Valsts apgādes bāzei ar tajā izvietotajām ķīmikālijām, bez jebkādas dokumentācijas un ziņas par iepriekšējām darbībām ar ķīmikālijām. Kopējais bīstamo atkritumu daudzums bija noteikts pēc tajā ievietoto bīstamo atkritumu krājuma kubatūras un sastādīja apmēram 700 tonnas. Tas tika norādīts arī 1998.gada valsts statistikas pārskatā.

Kopš 1999.gada marta nelikvīdo ķīmikāliju novietne “Kņava” ar tajā esošajām ķīmikālijām ir nodota Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) valdījumā. No 1991.gada 1.aprīļa glabātuvi “Kņava” apsaimnieko A/S “BAO”. Bīstamo atkritumu stratēģijā bija paredzēts 1999.gadā uzsākt “Kņavas” nelikvīdo pesticīdu novietnes sakārtošanu. Veicot bīstamo atkritumu pārtarēšanu un svēršanu, A/S “BAO” konstatēja, ka patiesais bīstamo atkritumu glabātuvē ir mazāks un sastādīja 389,445 tonnas. 1999.gadā A/S

“BAO” no glabātuves “Kņava” pārvietoja 161.817 tonnas nelikvīdu uz pagaidu novietni “Gardenē”.

Patreiz glabātvē “Kņava” uzglabā 227.628 tonnas ķīmisko vielu – nelikvīdu. Saskaņā ar 2001.gada 19.jūnija MK noteikumiem Nr.258 “ Noteikumi par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus”, tie pieder pie bīstamajiem atkritumiem. Uzņēmumam saskaņā ar 2001.gada 9.oktobra MK noteikumiem Nr. 432 “ Atkritumu apsaimniekošanas atļauju izsniegšanas, pagarināšanas un anulēšanas kārtība”, Rēzeknes reģionālā Vides pārvalde ir izsniegusi Atkritumu savākšanas, uzglabāšanas un pārkraušanas atļauju Nr.20 – 46, tā ir derīga līdz 31.12.2006.gadam.

Bīstamie atkritumi glabātvē izvietoti atbilstoši LR un ES vides prasībām. Bīstamie atkritumi tiek uzglabāti metāla mucās (V =200 l), kas izvietoti atbilstoši to ķīmiskajam sastāvam un bīstamībai. Atkarībā no uzglabājamā atkritumu veida pie katras mucas ļoti uzskatāmi uzstādīta bīstamības zīmju uzlīme. Tiek nodrošināta nepārtraukta bīstamo atkritumu uzraudzība un veikts ikgadējs vides monitorings. A/S “ BAO” ir noslēgusi līgumu Nr.7 par vides monitoringa (virszemes, gruntsūdeņu, drenāžas ūdeņu un augsnes) veikšanu ar Valsts aģentūru “ Sabiedrības veselības aģentūra” Rēzeknes filiāles laboratoriju. Vides kvalitātes rezultāti atrodami a/s “BAO”. Kņavas nelikvīdu ķīmikāliju novietnē uzglabāto bīstamo atkritumu daudzums pakāpeniski tiks samazināts, līdzko radīsies to utilizācijas iespēja, t. i. darbību uzsāks speciālā atkritumu sadedzināšanas krāsns Olainē. , bet “Kņavas” glabātava varētu kalpot kā reģionāls savākšanas punkts. Punktā varētu izvietot avārijas gadījumā radušos bīstamos atkritumus, farmaceitiskos un infekciozos slimnīcas atkritumus, veterināros un citus atkritumus.

Viļānu pagasta teritorijā darbojas divas saimniecības a/s “Viļānu selekcijas un izmēģinājuma stacija” un a/s Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale”, kuras ražošanas procesā izmanto ķīmiskās vielas un ķīmiskos produktus. Augstāk minētās saimniecības ķīmisko vielu un ķīmisko produktu uzglabāšanai izmanto noliktavas.

Darbības laika posmā uzkrātās lietošanai nederīgās ķīmiskās vielas (aizliegtie pesticīdi, preparāti ar iztecējušo derīguma termiņu) 1998.gada 11.augustā pēc valsts pasūtījuma a/s “ BAO” pārvietoja uz bīstamo atkritumu pagaidu glabātuvi “Gardene” (Dobeles raj.). No noliktavas “Jaunviļānos”, kuru apsaimnieko a/s Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” aiztransportēja 3.669 tonnas nederīgās lauksaimniecības ķīmijas (fentiurāms, cinebs, magnija hlorāts, simazīns u.c.). No noliktavas “Radopole”, kuru apsaimnieko a/s Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale” 1998.gadā aiztransportēja 1.820 tonnas nederīgās

lauksaimniecības ķīmikālijas, bet 2002.gada 14.novembrī izveda 4.850 tonnas (Vitatiurāms, granozāns, nātrijs trihloracetāts, cinebs un citus pesticīdus).

Patreiz saimniecības indīgo ķīmikāliju noliktavas apsaimnieko ievērojot prasības. Vienreiz gadā saimniecības ziņo par iepirkām un izlietotām ķīmiskām vielām Rēzeknes reģionālai Vides pārvaldei un Valsts aģentūrai “Sabiedrības veselības aģentūrai”.

2.2.4.Siltumapgāde.

Nodrošinājumu ar siltumu iedzīvotāji veic katrs individuāli, ierīkojot apkures krāsnis vai centrālapkuri .Saimniecību mehāniskām darbnīcām, dispečerēkai , kafejnīcai “Pie Kaupra”, bērnu dārzam un pienotavai ir sava katlumāja, kur kurināmais pārsvarā ir malka.

2.2.5.Elektroapgāde.

Viļānu pagastu ar elektroenerģiju apgādā A/S “Latvenergo” Austrumu elektrisko tīklu (AES) Viļānu elektrisko tīklu rajons.

Pagasta teritoriju šķērso elektrolīnijas:

- 20KV gaisvadu elektropārvades līnijas 77.572km;
- 0.4KV gaisvadu elektropārvades līnijas 140.938km, t.sk.
  - 128.029km – uz koka balstiem,
  - 2.853km – AMKA,
  - 10056km – dzelzbetona balsti;
- 0.4KV kabeļu līnijas 4.357km;

Pagasta teritorijā atrodas 38 transformatoru apakšstacijas , tai skaitā 16 - slēgta tipa, 9 – mastveida un 13 – kompleksās apakšstacijas. Praktiski visās viensētās ir ievilkta elektrība . Elektroapgāde pagasta teritorijā ir laba, patreiz jaunu apakšstaciju un elektropārvades līniju būvniecība nav paredzēta.

2.2.6.Sakaru komunikācijas.

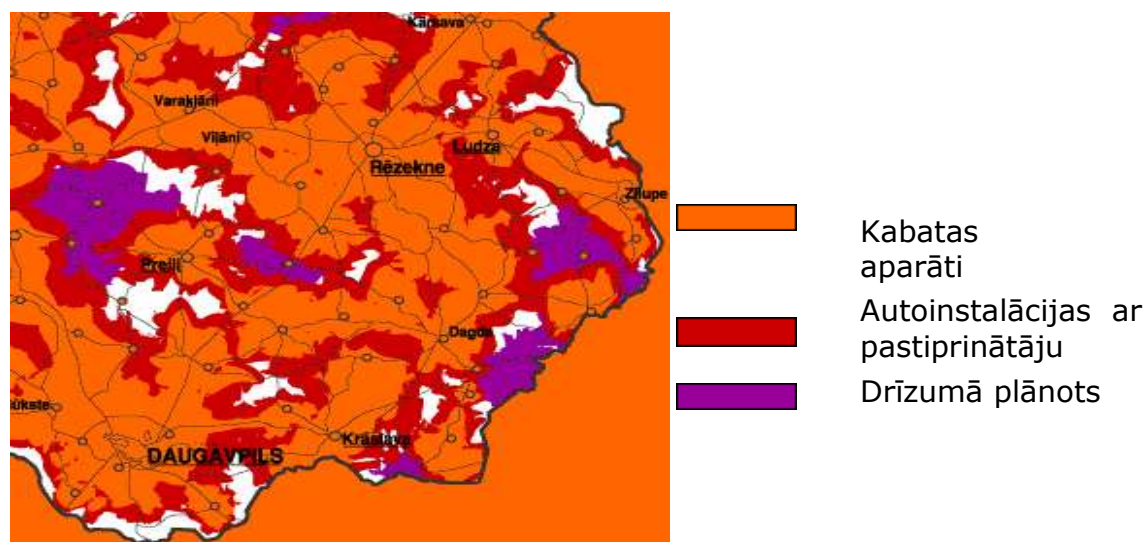
Efektīva sakaru komunikācijas sistēma ir svarīgs priekšnoteikums pagasta attīstības nodrošināšanai.

Viļānu pagastā sakaru sistēmu nodrošina SIA “Lattelekom”, SIA “latvijas Mobilais telefons” (turpmāk LMT), SIA TELE-2 un A/S “Latvijas pasts”.

Lattelekom SIA galvenā nodarbošanās ir publiskā telekomunikāciju tīkla izveidošana, attīstība un pakalpojumu sniegšana.SIA “Lattelekom” nodrošinātie telekomunikāciju sakari darbojas analogajā sistēmā un ciparu sistēmā. Viļānu pagastā pēc SIA “Lattelekom” Biznesa

informācijas un analīzes daļas datiem uz 2003.gada 1.janvāri ir 1120 abonentu, tas ir uz 100 iedzīvotājiem 53 tālruni.

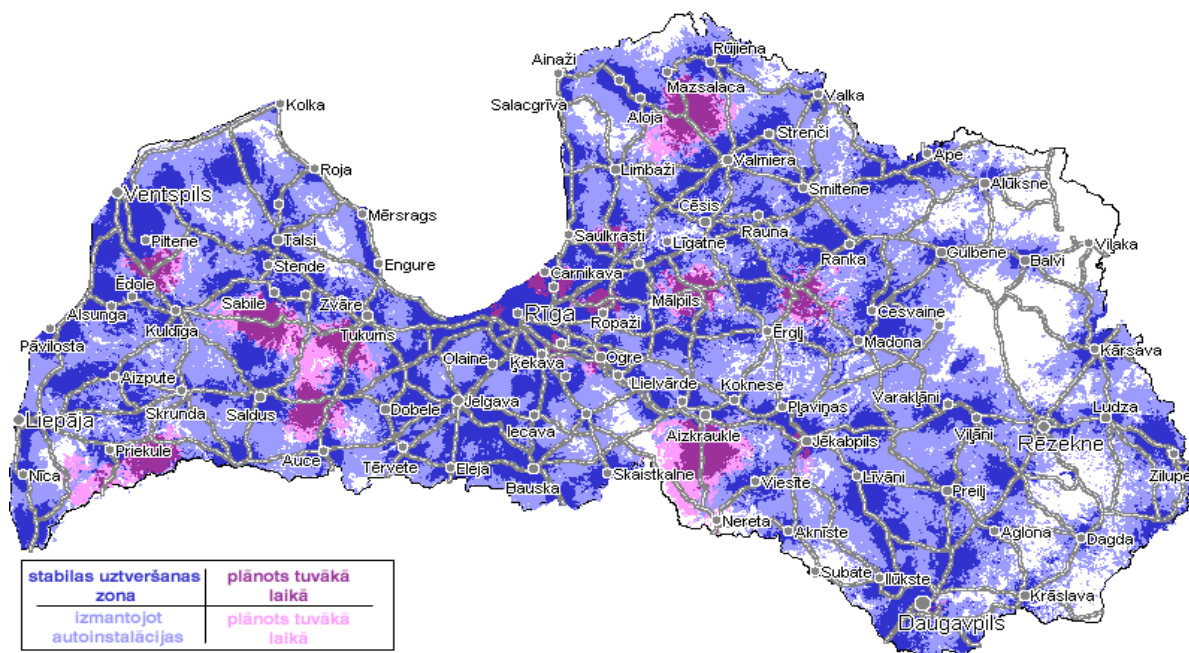
Pagasta iedzīvotājiem ir iespējas izmantot arī mobilos sakarus, pagasta teritorijā ir labs pārklājums LMT – gan GSM, gan NMT sistēmā, kā arī (Viļānu pilsētas tuvumā) TELE 2 mobilo telefonsakaru tīkla pārklājums, *skatīt attēlus 2.2.4. un 2.2.5..*

2.2.4. attēls. LMT mobilo telefonsakaru tīkla pārklājums
(www.lmt.lv.)

Ņemot vērā labo pārklājumu teritorijā, tarifu samazināšanos un citas mobilā telefona priekšrocības, mobilo telefonsakaru loma pagastā pieaug, kā arī palielinās to lietotāju skaits.

Pagastu apkalpo divas A/S “Latvijas pasts” sakaru nodaļas, kas atrodas ārpus Viļānu pagasta teritorijas, tās ir Viļānu un Atspukas pasta nodaļa. Iedzīvotāji ar pasta pakalpojumiem ir apmierināti

2.2.5. *attēls.* Mobilo telefonsakaru tīkla pārklājums Latvijas teritorijā, ko nodrošina TELE2 (www.tele2.lv)

Rēzeknes rajonā ir sava reģionālā televīzija -“Rēzeknes televīzija”, kuru var uztvert visā pagasta teritorijā. Vietējā televīzija darbojas arī Viļānos.

2.3. Ceļu un transporta struktūra

Autoceļi.

Koplietošanas ceļus pagastā apsaimnieko pašvaldība un valsts. Viļānu pagasta teritoriju šķērso seši valsts nozīmes ceļi, kas kalpo arī kā pagasta koplietošanas ceļi, tie ir:

- Valsts autoceļš A12 – Jēkabpils- Rēzekne- Ludza-Krievijas rob. – ar asfalta segumu;
- Valsts autoceļš P58 – Viļāni – Preiļi – Špoģi, ar asfalta segumu;
- Valsts autoceļš V6 596 – Viļāni –Pilskalns –Nagļi - 1.5ha asfalta segums;
- Valsts autoceļš V6 561 – Gaigalava – Viļāni, 1.0ha asfalta segums;
- Valsts autoceļš V6 594 – Viļāni- Guriliški –Mortiški, bez asfalta seguma;
- Valsts autoceļš V6 595 – Viļāni – Maltas Trūpi- Lomi, bez asfalta seguma;

Valsts pārraudzībā esošo ceļu stāvoklis ir apmierinošs. Autoceļu asfalta segums tiek remontēts, grants segums – regulāri līdzināts un ziemas mēnešos bez kavēšanās tiek tīrīts sniegs.

Pašvaldības ceļu kopējais garums 93.1km , no tiem 6.6ha ir ar asfalta segumu, 79.8km ar grants segumu, 6.7km – bez seguma.

Daudzos ceļu posmos ir nepieciešama grants un asfalta seguma atjaunošana, tas ir sliktā tehniskā stāvoklī. Problēmas rada nepietiekamais finansējums un tas, ka trūkst tehnikas ceļu remontam un uzturēšanai.

Kopumā ceļu tīkls pagastā ir pietiekoši plašs un teritoriju aptverošs.

Dzelzceļš.

Viļānu pagastu šķērsojošā dzelzceļa līnija Rīga – Maskava nodrošina labu satiksmi pa dzelzceļu rietumu un austrumu virzienā. Dzelzceļa stacija atrodas Viļānu pilsētā.

Autoceļu un dzelzceļa shēmu skatīt kartē pielikumā

Transports.

2002.gada sākumā uz 100 Viļānu pagasta iedzīvotājiem bija 19.0 vieglās automašīnas, kas nedaudz atpaliek no vidējā rādītāja republikā – 21.7.

Degvielas uzpildes stacijas atrodas Viļānos pie automaģistrāles Rīga – Rēzekne un pilsētas centrā, kas autovadītājus apmierina.

Par sabiedrisko transportu skatīt nodaļu “Autotransports un pasažieru pārvadājumi”(Teritorijas attīstības programmā).

2.4. Saimnieciskā darbība

Viļānu pagasta LR Uzņēmumu reģistrā ir reģistrējušās 19 juridiskas personas uzņēmējdarbības veikšanai un 49 zemnieku saimniecības.

Viļānu pagasta iestādes un uzņēmumi uz 2003.gada maiju (www.zl.lv)

Nr. p.k.	Nosaukums	Adrese	Produkts, pakalpojums
1.	“BAO”, AS, Kņavas nelikvīdo ķīmikāliju novietne	Viļānu pagasts	Atkritumu uzglabāšana
2.	“Kņava”, ražotne	Radopole	Kurināmais
3.	“Latgales lauksaimn. zinātnes centrs”, firma	Jaunviļāni	Lauksaimniecības pakalpojumi
4.	“Lazdiņi” veikals	Radopole	Pārtikas tirdzniecība
5.	“Lopkopības izmēģinājumu stacija	Kūkoji	Lopkopība

	Latgale”,AS, Cūku nobarošanas stacija		
6.	“Lopkopības izmēģinājumu stacija Latgale”,AS, Graudu pārstrādes ceļš	Radopole	Graudu pārstrāde
7.	“Maltupe”, komplekss	Viļānu muiža	Lopkopība
8.	“Pie Kaupra”, motelis	Jaunviļāni	Viesnīcas
9.	Pinka Ē., veterinārārsts	Jaunviļāni	Veterinārija
10.	Radopoles bibliotēka	Radopole	Bibliotēka
11.	Radopoles pirmskolas izglītības iestāde	Radopole	Bērnudārzi
12.	Reine I., veterinārārste	Jaunviļāni	Veterinārija
13.	“Rimši”, ferma	Rimši	Lopkopība
14.	Sprūdžs A., veterinārārsts	Radopole	Veterinārija
15.	Valsts augu aizsardzības dienests, Latgales reģionālā nodaļa, augu aizsardzības un karantīnas departaments, Rēzeknes sektors, Inspektori Viļānos	Jaunviļāni	Kontroles dienesti
16.	”Viļāni” , piensaimnieku kooperatīvā biedrība	Ornicāni	Piena pārstrāde, pārtika
17.	Viļānu pilsētas dzīvokļu komunālās saimniecības uzņēmums, Attīrīšanas iekārtas	Jaunviļāni	Ūdensapgāde un kanalizācija
18.	“Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija”,akciju sabiedrība	Jaunviļāni	Sēklas un stādi
19.	”Vītoli”, veikals	Jaunviļāni	Pārtikas tirdzniecība

Lauksaimnieciskā ražošana un pakalpojumi.

Viļānu pagasta reljefs ,augšnes un klimatiskie apstākļi kopumā ir piemēroti lauksaimniecības nozares attīstībai . Starp zemes lietošanas veidiem dominējošās ir lauksaimniecībā izmantojamās zemes, no kurām meliorētās zemes ir 92.6%.

Jau ar 1945.gadu Viļānu pagastā sāka veidoties selekcijas - izmēģinājumu stacija “Viļāni”, nedaudz vēlāk arī lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale”, kuru darbības laikā lauksaimnieciskā ražošana bija labi attīstīta un rentabla. Tika izveidota spēcīga un tā laika prasībām atbilstoša materiāli tehniskā bāze, zeme intensīvi izmantota , ieviestas jaunas tehnoloģijas un metodes augstu ražu un produkcijas ieguvei. Pēc Valsts saimniecību privatizācijas lielāko daļu tehniskās bāzes , lopkopības un laukkopības selekcijas zinātnes potenciālu, materiālos resursus pārņēma jaunizveidotās akciju sabiedrības ”Lopkopības izmēģinājumu stacija Latgale” , “Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” un “Latgales mākslīgās apsēklošanas stacija”. Šīs saimniecības arī pašlaik ir lielākās lauksaimnieciskās produkcijas ražotājas, sēklas materiāla ieguvējas un pavairotājas, šķirnes lopu realizētājas un pakalpojumu sniedzējas ne tikai Viļānu pagastā , bet arī republikā.

Lopkopības produkcijas – piena un gaļas ražošana saimniecībās notiek stingri ievērojot “Pārtikas aprites uzraudzības likumu”, “Dzīvnieku aizsardzības likumu” un saskaņā ar izejošiem “Piena, apstrādāta piena un piena produktu aprites noteikumiem”, “Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasībām” un citiem saistošiem Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem.

A/S “Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” ir republikas “Linu asociācijas” centrs.

No ZM ”2003.gada lauksaimniecības attīstības programmas” izriet, ka linkopības nozares galvenais mērķis ir nodrošināt linu audzēšanas un linu pirmapstrādes attīstību un kvalitatīvas linšķiedras ražošanu.

Lai to panāktu, nepieciešams:

- stabilizēt sējumu platības 2000ha līmenī (republikā),
- palielināt linu ražošanas efektivitāti, samazinot izmaksas uz hektāru, modernizējot tehnoloģiju un palielinot stiebriņu ražību un kvalitāti,
- sākot ar 2003.gadu, nodrošināt efektīvu pāreju uz Eiropas Savienības subsīdiu mehānismu, kur linu audzētājs saņem hektāru maksājumus par apsētajām platībām, bet linu pirmapstrādātājs saņem subsīdijas par saražoto šķiedru.

2002.gadā linu nozarei atvēlētā tiešo maksājumu kopējā summa bija Ls 220 tūkst., kas ir ievērojams atbalsts un stimuls ražošanas attīstībai. Tiešā atbalsta maksājumi ir 40Ls/ha. Galvenais pasākums ir subsīdiu mehānisma harmonizēšana ar Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem un subsīdiu apjoma efektīva sadale starp linu audzētājiem un pirmapstrādātājiem, kā arī ārējā tirgus izpēte.

Saimniecības apsaimnieko 2694.2ha zemes, liela daļa no tās, kā arī ēkas, ir akciju sabiedrību īpašums. Pateicoties tam, ka saimniecības labprāt produkcijas ražošanai izmanto papildus zemes platības un slēdz nomas līgumus ar zemes īpašniekiem, pagastā ir maz neapstrādātu lauku.

2.3.1.tabula

2003.gada pavasarī tika iesētas sekojošas kultūras(hektāros) :

Lauksaimniecības kultūras	A/S “Lopkopības izmēģinājumu stacija LATGALE”	A/S “VIĻĀNU selekcijas un izmēģinājumu stacija”
Rudzi	21.0	34
Kvieši (ziemas)	207.2	192.0
Kvieši (vasaras)	-	10.0
Mieži	138.3	159.0
Rapsis	22.0	—
Kukurūza	60.0	17.0
Kartupeļi	-	14.7
Lini	-	114.5
Auzas	140.5	113.0
Tritikāle	9.5	—
Daudzgadīgie zālāji	528.0	40.0

2.3.2. tabula

Tehniskā bāze.

Lauksaimniecības tehnika un iekārtas	A/S “Lopkopības izmēģinājumu stacija LATGALE”	A/S “VIĻĀNU selekcijas un izmēģinājumu stacija”
Traktori:		
MTZ	13	16
T-150	5	4
Pārējie	17	7
Automašīnas:		
kravas	9	4
vieglās	4	5
Lauksaimniecības mašīnas un iekārtas	50	47
Kombaini	5	4
Kaltes un noliktavas	3	11

2.3.3. tabula

Lopu novietnes un lopu skaits

	A/S “Lopkopības izmēģinājumu stacija LATGALE”	A/S “VIĻĀNU selekcijas un izmēģinājumu stacija”
<i>Liellopi:</i>		
Fermas	3	2
Lopu skaits	932	431
t.sk. slaucamas govīs	525	199
<i>Cūkas:</i>		
Fermas	1	-
Lopu skaits	1172	-
t.sk. sivēnmātes	183	-

Viļānu pagastā darbojas 66 zemnieku saimniecības, no tām 49 saimniecības reģistrētas LR Uzņēmumu reģistrā. Tās galvenokārt nodarbojas ar piena – gaļas ražošanu un graudkopību, kā arī pakalpojumu sniegšanu.

2.3.5. tabula

Veiksmīgākās zemnieku saimniecības

Nr.p.k.	Saimniecības nosaukums	Saimniekošanas virziens	Apsaimniekojamā zemes platība(ha)
1.	Akmentiņi	Piena-gaļas lopkopība	36.8
2.	Stirnas	graudkopība	19.2
3.	Ziediņi	Cūkgāļas ražošana	13.7
4.	Ceriņi	Piena – gaļas ražošana	41.4
5.	Dadži	Piena lopkopība	39.8
6.	Veģi	Piena lopkopība	16.9
7.	Virši	Graudkopība	22.7
8.	Lozdas	Cūkgāļas ražošana	13.9
9.	Jaunvirši	Piena lopkopība	18.9

No 972 piemājas saimniecībām tikai neliela daļa nodarbojas ar preču produkcijas ražošanu, galvenokārt lauksaimniecības produkcija domāta pašpatēriņam.

Kopumā pagastā ir ļoti labs potenciāls lauksaimniecības attīstībai:

- lielas meliorēto zemju platības,
- piemēroti dabas apstākļi,
- daļēji saglabājusies infrastruktūra,
- cilvēku resursi.

Kā lauksaimniecisko ražošanu bremzējoši faktori ir jāmin:

- ļoti zema lauksaimniecības produkcijas rentabilitāte,
- nolietojusies lauksaimniecības tehniskā bāze,
- nepietiekams valsts atbalsts lauksaimniecības nozarē,
- jaunāko tehnoloģiju trūkums lauksaimnieciskajā ražošanā,

- zemais ienākumu līmenis lauksaimniecībā nodarbinātajiem,
- nesakārtotās zemes īpašuma attiecības.

Šo visu faktoru rezultātā veidojas finanšu līdzekļu trūkums turpmākai lauksaimniecības nozares attīstībai.

Tā kā pēdējos 12 gados minerālmēsli un pesticīdi tika pielietoti ļoti nelielos daudzumos, un teritorijā nav arī nozīmīgu lokālu atmosfēras piesārņotāju, tajā pašlaik ir relatīvi tīra vide – nepiesārņotas augsnes un zems atmosfēras piesārņojums. Tas rada labus priekšnoteikumus ekoloģiski tīras lauksaimniecības produkcijas ražošanai pagastā. Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, pagasta zemnieki arī varētu saņemt finansiālu palīdzību par videi draudzīgu lauksaimnieciskās ražošanas metožu pielietojumu un tīras lauku ainavas saglabāšanu.

Perspektīvā:

- jāizmanto intensīvi vērtīgās meliorētās zemes, nepieļaujot to aizaugšanu ar nezālēm un krūmiem, kopjot meliorācijas sistēmas ,
- jāveic mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošana,
- jāattīsta netradicionālās lauksaimniecības nozares, īpašu vērību piešķirot bioloģiski dinamiskās lauksaimniecības attīstībai (ekoloģiski tīru lauksaimniecības produktu ražošanai).

2.5. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums un tūrisma potenciāls

Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums ir viens no nozīmīgākajiem tūrisma attīstībai nepieciešamajiem resursiem.

Dabas mantojums.

Viļānu pagastā nav īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti. Pašvaldība ir izteikti lauksaimnieciskās darbības teritorija. Kaut arī tā nevar lepoties ar lielu ainavu un dabas daudzveidību, tajā ir saglabājusies samērā neskarta un nepiesārņota vide.

Caur pagasta teritoriju tek nelielas upes – Malta , Liepupīte, Lauza un Sperga. Ainaviski skaistākās vietas ir Maltas upes aizaugušie līči (Rampānos), nolaidenie tīrumi pagasta dienvidu daļā (Bečos), ziemeļu daļā - mainoties reljefam krasti kļūst stāvāki un gleznaināki (Ornicānos, Brokos). Pie Viļānu pilsētas robežas ir izveidots aizsprosts un ūdenskrātuve. Upe ir piemērota atpūtai un tūrismam (peldēšana, sauļošanās, makšķerēšana u.c. iespējas) . Ir iecienītas Maltas upes peldvietas, lielākās var minēt Rampānos, Viļānu muižā, Jaunviļānos un Brokos.

Pagasts nav bagāts ar ezeriem, tomēr tiem ir sava katram sava pievilcība. Ja Notras ezers krūmainā ieplakā pagaidām interesē tikai vietējos iadzīvotājus, tad Radopoles ezers Viļānu-

Preiļu ceļa malā iepriecina gan caurbraucējus, gan ciemata iedzīvotājus un piedāvā tiem atpūtas iespējas pie ūdens. Te nākotnē var izveidotie atpūtas bāze, jo blakus ir neizmantota bijusī administrācijas ēka un kafejnīca.

Pagasta mežos un purvos aug ogas un sēnes, tie ir dzīvotne daudziem savvaļas dzīvniekiem un putniem. Viļānu mežniecības teritorijā ir dendroloģiskais dārzs apmēram 2ha platībā, kā arī izveidota meža taka mežu īpašniekiem un speciālistiem. Tas viss veidojas pateicoties mežniecības darbinieku iniciatīvai un pūlēm. Ir iecere izveidot meža taku, kas ietvertu interesantus dabas veidojumus un reti sastopamus augus un būtu interesanta skolniekiem un ekskursantiem.

Par ārēji it kā necilo Viļānu apkārtnes ainavu un vēsturi interesanti un aizraujoši ir rakstījuši S.Rusmanis un I.Vīks grāmatā “Viļāni”, kas vienlaicīgi kalpo gan kā izziņas līdzeklis, gan kā tūrisma ceļvedis (5 maršruti, kas aptver Viļānu pilsētu, pagastu un tuvāko apkārtni). Ir saglabājušās interesantas mūra un koka ēkas, kas nes sevī informāciju par zināmu vēstures posmu Viļānu apkārtņē. Interessants fakts ir poļu izcelsmes cilvēku apmešanās Masaļsku (Bobogajevkas) ciemā 19.gs. vidū, kam par pamatu ir lielais tipisku poļu uzvārdu īpatsvars pagastā.

Tomēr pašu neizdarības dēļ tūrisma un atpūtas maršrutos Viļānu pagasts nav iekļauts.

Kultūrvēsturiskais mantojums.

Kā valsts aizsargājamais kultūras piemineklis pagastā ir Kaupra kalns – mākslīgi veidots zemes valnis, kas stiepjas 3km garumā ziemeļu virzienā no Viļāniem. Te ir saglabājusies Piziču pilsētas apmetne vieta, Trūpu akmens – kulta vieta un Trūpu viduslaiku kapsēta, kur 1960-tajos gados veikti arheoloģiskie izrakumi.

Kultūrvēsturisks objekts ir arī bijusī Radopoles kpliča un Radopoles muižas parks.

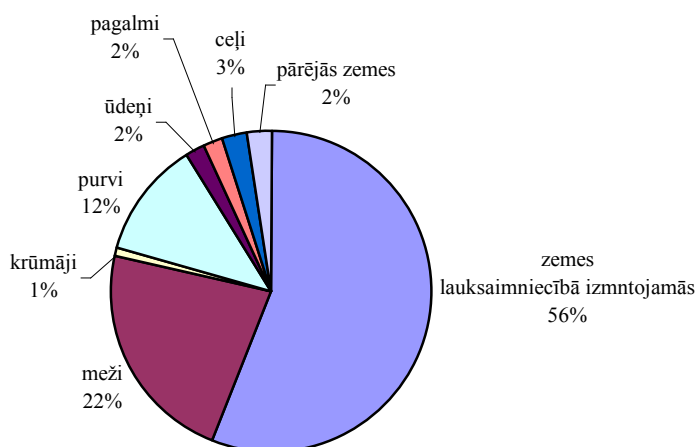
Savā laikā uz Maltas upes ir bijušas piecas ūdensdzirnavas: Trumānu, Viļānu, Ornicānu, Brikuļu un Medinsku, no tām Viļānu dzirnavu vietā tagad darbojas privātā H.Janovska hidroelektrostacija.

3. Zemes izmantošanas un īpašuma struktūra

3.1. Zemes izmantošanas struktūra

Viļānu pagasta teritorijas kopplatība ir trešā lielākā Rēzeknes rajonā, tā ir 12054.6ha, no tās lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir 6796.4ha vai 56%, meži –2736.3ha vai 22%, krūmāji – 95.7ha vai 1%, purvi – 1383.9ha vai 12%, ūdeņi - 207.5ha vai 2%, pagalmi – 227.3ha vai 2%, ceļi - 322.8ha vai 3%, pārējās zemes – 284.3ha vai 2%.

Viļānu pagasta zemes bilances dati uz 2003.gada 1.janvāri.

3.1.1.attēls. Zemju īpatsvars pēc izmantošanas veida .

No tabulas redzams, ka Viļānu pagastā lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars 56% ir starp augstākajiem rādītājiem (50-60 %) republikā, Latvijā vidējais rādītājs ir 42.9%. Tik intensīvu zemes izmantošanu panāca savā laikā trīs ekonomiski spēcīgas valsts saimniecības (tagad A/S ”Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale”, A/S Viļānu selekcijas izmēģinājumu stacija un A/S Mākslīgās apsēklošanas stacija “Latgale”).

Meliorēto zemju platība 6282.0ha vai 92.6% no lauksaimniecībā izmantojamajām zemēm.

Zemes sadalījums pa nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupām Viļānu pagastā ir sekojošs:

lauksaimniecība – 9779.3ha,

mežsaimniecība – 1826.0ha,

ūdenssaimniecība – 103.6ha,

ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde – 17.9ha,
vienģimenes un divģimeņu dzīvojamo māju apbūve – 11.5ha,
daudzdzīvokļu māju apbūve – 7.0ha,
darījuma iestāžu un komerciāla rakstura apbūve – 0.1ha,
sabiedriskas nozīmes objekti – 13.2ha,
rūpniecības objekti – 2.3ha,
satiksmes infrastruktūras objekti – 287.5ha,
inženiertehniskās apgādes tīkli un objekti – 5.1ha,
pārējie objekti – 1.1ha.

3.2. Meliorācija un zemes vērtība

Meliorācijas rezultātā uzlabojas augsnes mitruma režīms un līdz ar to augsnes fizikālās īpašības. Meliorēto lauksaimniecībā izmantojamo zemju kooplatība ir viens no priekšnoteikumiem sekmīgai lauksaimniecības, īpaši augkopības, attīstībai teritorijā.

Viļānu pagastā meliorēta ir lielākā daļa - 6282ha, jeb 92.6% no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm.

Teritorijā dominē meliorācijas sistēmas ar slēgto drenāžu. Kopējā meliorēto zemju platība ar slēgto drenāžu ir 6030.7ha, bet ar vaļējo grāvju drenāžu – 251.3ha. pagastā nav polderētās zemes.

Aktuāls jautājums ir meliorācijas sistēmu saglabāšana un atjaunošana. Pašlaik liela daļa no meliorācijas drenām un grāvjiem pakāpeniski “aizaug” ar humusvielām un dzelzi, jo netiek pienācīgi kopti. Šim procesam turpinoties, var notikt augsnes degradācija – glejošanās un pārpurvošanās un līdz ar to strauja augsnes auglības krišanās.

Pagasta teritorijā ir ierīkotas sekojošas meliorācijas būves:

- novadgrāvji –132.7km,
- kontūrgrāvji – 61.8km,
- susinātājgrāvji – 37.0ha,
- drenāžas akas – 445gab.,
- iztekas – 1495gab.,
- liela izmēra kolektori –2.3km,
- caurtekas – 194gab.,

Meliorācijas sistēmu remontu un uzturēšanu zemes īpašniekiem pagaidām jāveic par saviem līdzekļiem, tāpēc tas notiek minimālos apmēros. Valsts subsīdijas sistēmu sakārtošanai

nav piešķirtas. Regulāri sistēmu kopšanu veic A/S “ Viļānu SIS”, bet A/S “ LIS Latgale” – arī nedaudz remontē.

Meliorācija veicina mēslošanas līdzekļu ātrāku nonākšanu gruntsūdeņos un atklātos baseinos. Sevišķi aktuāla minētā problēma ir upju un ezeru baseiniem pieguļošajās lauksaimniecībā izmantojamajās zemēs. Meliorēto zemju tuvumā nedrīkst ierīkot minerālmēsļu un augu aizsardzības līdzekļu glabātuves un atkritumu izgāztuves.

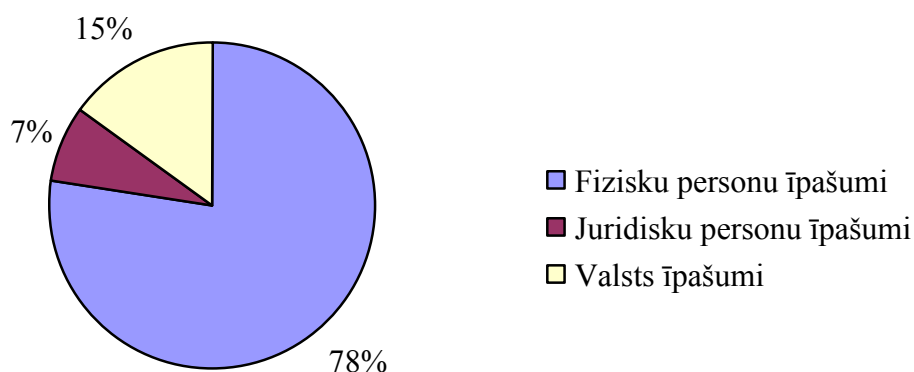
Viļānu pagastā vidējā lauksaimniecībā izmantojamās zemes vērtība ir 42.3 balles uz hektāru, kas ir augstāks ne tikai par Rēzeknes rajona (35 balles) , bet arī par republikas vidējo rādītāju (41 balle). Augsto zemes vērtību, Latgales reģiona kontekstā , ir noteicis samērā līdzenais reljefs, meliorēto zemju īpatsvars, pareiza agrotehnika un mēslošana u. c. faktori.

Arī zemes vidējā kadastrālā vērtība ir augsta 179Ls/ha.

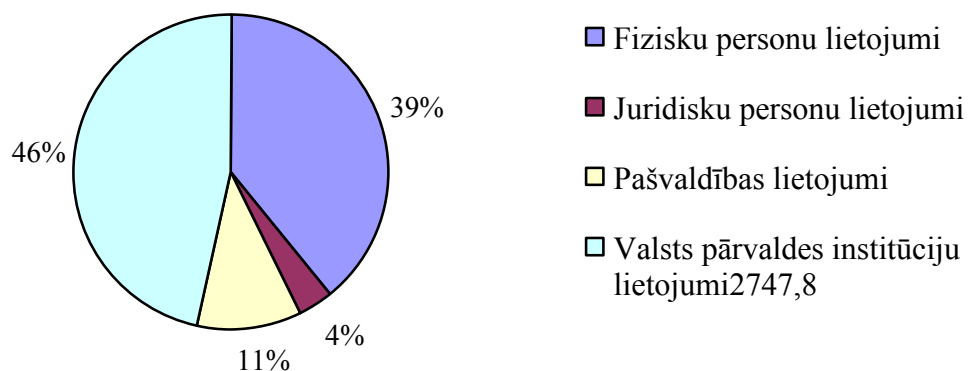
3.3. Zemes īpašuma un lietošanas struktūra

Zemes kā nekustamā īpašuma sastāvdaļas uzskaitē ir pakļauta visas Latvijas Republikas teritorijas zeme neatkarīgi no tās īpašuma piederības. Zemes bilanci zemes īpašumi (t. Sk. Lietojumi) un brīvā valsts zeme tiek ierakstīta formas K-1 tabulās. Balance tiek sastādīta , pamatojoties uz Kadastra reģistra datiem. Diemžēl šie dati nav pilnīgi, jo valstī nepastāv nepārtraukta un efektīva zemes lietošanas veidu uzskaitē.

Pēc 2002.gada bilances datiem pagastā ir: 608 zemes īpašumi –	5847.3ha,
907 zemes lietojumi –	5911.0ha,
99 Valsts brīvās zemes gabali –	296.3ha

3.3.1.attēls. Zemes īpašumu struktūra .

3.3.1. attēls. Zemes lietojumu struktūra

Zemes lietotāju kategorijas Latvijā pašreiz ir šādas:

- zemnieku saimniecības,
- piemājas saimniecības,
- personīgās palīgsaimniecības,
- speciālās valsts saimniecības,
- statūtsabiedrības.

Pagastā ir tipiskas sīksaimniecības. Vidējais zemnieku saimniecību lielums ir 16ha, piemājas saimniecību – 6ha, palīgsaimniecību – 3ha.

Raksturīga arī zemes īpašumu un lietojumu starpgabalainība – viena zemes īpašnieka zemes neatrodas vienā kompaktā zemes gabalā, bet ir izkaisītas teritorijā.

4. Civilās aizsardzības un paaugstinātā riska objekti

Civilās aizsardzības prasības un pasākumu kompleksu valsts un visu līmeņu pašvaldībām reglamentē “Civilās aizsardzības likums” (21.05.1998.). Civilās aizsardzības pasākumu mērķis ir aizsargāt pagasta iedzīvotājus ārkārtējās situācijas gadījumā, ko var izraisīt dabas stihijas un katastrofas, transporta un saimniecisko objektu avārijas, kā arī nekontrolētas vai neuzmanīgas cilvēku darbības.

Par iedzīvotāju un mantisko vērtību saglabāšanu ugunsnelaimju, katastrofu un dabas stihiju gadījumos Viļānu pagastā atbild Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Rēzeknes brigāde. Viļānu pagastā var izdalīt sekojošas paaugstinātā riska objektus un situācijas:

- ugunsnedrošie un sprādzienbīstamie objekti :
  - A/S “BAO” Kņavas nelikvīdo ķīmikāliju novietne,
  - A/S “Lopkpības izmēģinājumu stacijas Latgale” – degvielas uzpildes vieta Viļānu darbnīcu teritorijā,
  - A/S “Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” degvielas uzpildes vieta un tehniskās apskates punkts Maltas darbnīcās,
  - Gāzes tvertnes (nosacīti-tukšas) Jaunviļānu un Radopoles ciematos,
- iespējamās avārijas transportā (bīstamo kravu pārvadājumi) – teritoriju šķērso dzelzceļa līnija Rēzekne –Krustpils ar kravu pārvadājumiem (t.sk. bīstamās kravas) un valsts galvenais autoceļš A12 Jēkabpils – Rēzekne –Ludza –Krievijas robeža,
- cilvēku masu pulcēšanās objekti, kā arī iespējamie masu kultūras, sporta u.c. pasākumi (jebkura avārija var izraisīt masveida cilvēku traumatismu vai bojāeju),
- avārijas enerģētikas objektos – iespējami elektroenerģijas piegādes pārtraukumi spēcīgas vētras gadījumā, kad krītošie koki pārtrauj elektrolīniju vadus,
- meža ugunsgrēki – sausos klimatiskos apstākļos par ugunsbīstamiem praktiski var uzskatīt visus uz kūdras vai sausām minerālaugsnēm augošos mežus,
- vētras, liels aukstums, sniegputeņi – vētru gadījumā iespējami masveida elektrolīniju un telefona līniju bojājumi, uzkrītot uz vadiem nolauztiem kokiem, kā rezultātā saimniecības objekti un iedzīvotāji paliek bez elektroenerģijas un telefona sakariem,
- applūdināšana – pavasara palu laikā applūst Maltas upes paliena.

Rēzeknes virsmežniecības Viļānu mežniecības teritorijā atrodas ugunsnovērošanas tornis.

Viļānu pagasta teritorijā ugunsdzēsības ūdenstvertnes atrodas Jaunviļānu ciematā -vaļējais baseins, Maltā –2 (1- slēgtā tipa baseins), Pizičos pie bijušā cūku fermas 2 vaļējie baseini,

Pizičos pie liellopu kompleksa 1 slēgtā tipa baseins ; Radopolē - 1, "Druvās" - 1 un CK - 1, Rimšos – 1, Maltupē - 1, visi - slēgtā tipa baseini . Bez tam pie Maltas upes un Radopoles ezera ierīkotas ūdensņemšanas vietas ugunsdzēsēju automobiļiem .

Viļānu pagastā nav savas ĀS vienības , pagasta teritoriju apkalpo Viļānu pilsētas VUGD vienība , nepieciešamības gadījumā palīdz Zemessardzes bataljons un Rēzeknes VUGD brigāde.

Viļānu pagastā civilās aizsardzības jomā nepieciešams veikt pasākumus atbilstoši VUGD Rēzeknes brigādes prasībām (skat. VUGD Rēzeknes brigādes nosacījumi Viļānu pagasta teritorijas plānojuma izstrādāšanai no 11.07.2002.).

5. Aizsargjoslas

Viļānu pagasta teritorijā tiek noteiktas visu veidu aizsargjoslas, ko nosaka LR “Aizsargjoslu likums”, kurā tiek noteikti aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipi un īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumi tajās, aizsargjoslu uzturēšanas un to stāvokļa kontrole.

5.1. Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas

Vides un dabas aizsardzības aizsargjoslas tiek noteiktas ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides un dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas viedokļa. To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas.

Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas.

Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas tiek noteiktas, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu.

Ūdenstilpju aizsargjoslu platumi Viļānu pagastā tiek noteikti:

Maltas upei – 300m plata josla katrā upes krastā, blīvi apdzīvotās vietās Jaunviļānu un Maltas ciemā un Viļānu muižā 20m plata josla katrā krastā;

Lauzai, Spergai, Liepupītei (Lielupītei)– 10m plata josla katrā upes krastā;

Radopoles un Notras ezeriem – ne mazāk kā 10m plata josla;

Ūdenstilpnei ar izteiktu palieni - ne mazāk kā visā palienes platumā, neatkarīgi no iepriekšējos apakšpunktos noteiktā minimālā joslas platuma;

Aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ap kultūras pieminekļiem

(1)Aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ap kultūras pieminekļiem tiek noteiktas, lai nodrošinātu kultūras pieminekļu aizsardzību un saglabāšanu, kā arī samazinātu dažādu veidu negatīvu ietekmi uz nekustamiem kultūras pieminekļiem.

Viļānu pagasta teritorijā ir šādi nekustami valsts nozīmes kultūras pieminekļi:

Piziču pilskalna apmetne (pilsētas vieta),

Trūpu Velna akmens – kulta vieta,

Trūpu viduslaiku kapsēta.

Veicot saimniecisko darbību pagastā, jāievēro, ka lauku apdzīvotajās vietās 500m rādiusā ap kultūras pieminekli ir aizsardzības zona, kurā jebkuru saimniecisko darbību drīkst veikt tikai ar valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas atļauju.

Aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām.

(1)Aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām tiek noteiktas , lai nodrošinātu ūdens resursu saglabāšanos un atjaunošanos, kā arī novērstu piesārņojuma iekļūšanu virszemes vai pazemes ūdeņos un nelabvēlīgas ūdens kvalitātes izmaiņas.

Ap pazemes ūdens ņemšanas vietām (artēziskie urbumi) tiek noteiktas stingra režīma aizsargjoslas 10m rādiusā.

5.2. Eksploatācijas aizsargjoslas

(1)Eksploatācijas aizsargjoslas tiek noteiktas gar transporta, sakaru un citu komunikāciju līnijām, kā arī ap objektiem, kas nodrošina dažādu valsts dienestu darbību. Eksploatācijas aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt minēto komunikāciju un objektu efektīvu un drošu eksploatāciju un attīstības iespējas.

Aizsargjoslas gar ielām, autoceļiem un dzelzceļiem:

(1)Aizsargjoslas gar autoceļiem tiek noteiktas , lai samazinātu autoceļu negatīvo ietekmi uz vidi, nodrošinātu transporta maģistrāļu eksploatāciju un drošību, kā arī izveidotu no apbūves brīvu joslu, kas nepieciešama autoceļu rekonstrukcijai.

1)Cimos un blīvi apdzīvotās vietā aizsargjoslas gar ielām un autoceļiem noteiktas likumā noteiktā kārtībā (skatīt “Apbūves noteikumus”);

2)Aizsargjoslas gar autoceļiem lauku apvidos Viļānu pagastā tiek noteiktas sekojoši:

A – 12 Jēkabpils – Rēzekne – Krievijas robeža , 100m no ceļa ass, ceļa atsavināmā josla 27m;

P – 58 Viļāni – Preiļi – Špoģi , 30m no ceļa ass, ceļa atsavināmā josla 22m;

V – 592 Viļāni – Gurilišķi – Mortišķi , 30m no ceļa ass, atsavināmā josla 19m;

V – 595 Viļāni - Maltas Trūpi – Lomi, 30m no ceļa ass, atsavināmā josla 19m;

V – 596 Viļāni – Pilskalns – Nagļi, 30m no ceļa ass, atsavināmā josla 22m;

V- 561 Gaigalava – Viļāni , 30m no ceļa ass, atsavināmā josla 22m;

(2)Aizsargjosla gar dzelzceļu Rīga – Maskava 200m no malējās sliedes dzelzceļa katrā pusē.

Aizsargjoslas gar sakaru līnijām:

(1) Aizsargjoslas gar visu veidu un piederības sakaru līnijām un to iekārtām tiek noteiktas, lai nodrošinātu to maksimālu aizsardzību no cilvēka, dabas vai citu faktoru nevēlamas ietekmes, kuras rezultātā var tikt traucēta sakaru līniju normāla darbība, radīti zaudējumi tautsaimniecībai un valstij.

(2) Aizsargjoslas gar sakaru līnijām Viļānu pagastā tiek noteiktas ar šādu platumu:

gar apakšzemes kabeļu, gaisvadu un radiofikācijas sakaru līnijām – zemes gabals un gaisa telpa sakaru līnijas augstumā, ko norobežo nosacītas vertikālas plaknes sakaru līnijas katrā pusē 2.5m attālumā no apakšzemes kabeļu līnijas vai no gaisvadu līnijas ass;

stīgām mežu masīvos un stādījumos kur koku augstums nav lielāks par 4m, - 2.5m katrā pusē no līnijas ass līdz koku zariem;

stīgām mežu masīvos un stādījumos, kur koku augstums ir lielāks par 4m, - 3.5m katrā pusē no līnijas ass līdz koku zariem.

Aizsargjoslas gar elektriskajiem tīkliem:

(1) Aizsargjoslas gar visu veidu un jebkuras piederības elektriskajiem tīkliem, to iekārtām un būvēm tiek noteiktas, lai nodrošinātu elektrisko tīklu, to iekārtu un būvju ekspluatāciju un drošību.

(2) Aizsargjoslām gar elektriskajiem tīkliem Viļānu pagastā ir šāds platums:

gar elektrisko tīklu gaisvadu līnijām – zemes gabals un gaisa telpa šīs līnijas augstumā, ko norobežo nosacītas vertikālas plaknes katrā pusē no malējā vada elektrisko tīklu gaisvadu līnijām ar nominālo spriegumu:

0.4KV un 20KV – 10metri;

110KV – 20m.

2. gar elektrisko tīklu gaisvadu līnijām Jaunviļānu un Radopoles ciematos – zemes gabals un gaisa telpa šīs līnijas augstumā, ko norobežo nosacītas vertikālas plaknes katrā pusē no malējā vada elektrisko tīklu gaisvadu līnijām ar nominālo spriegumu:

0.4KV un 20KV – 2metri;

110KV – 4metri;

3. gar elektrisko tīklu kabeļu līnijām – zemes gabals vai gaisa telpa, ko norobežo nosacītas vertikālas gaisa plaknes kabeļu līnijas katrā pusē 1m attālumā no kabeļu līnijas ass;

ap elektrisko tīklu sadales iekārtām, fīderu punktiem, transformatoru apakšstacijām – zemes gabals un gaisa telpa 1m attālumā katrā pusē no šo iekārtu nožogojuma vai to visvairāk izvirzīto daļu projekcijas uz zemes vai grīdas virsmas.

Aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm

(1) Aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm tiek noteiktas, lai nodrošinātu meliorācijas būvju un ierīču ekspluatācijas drošību un saglabāšanu.

(2) Aizsargjoslas tiek noteikta ap valsts un koplietošanas meliorācijas būvēm un ierīcēm:

ūdensnotekām (regulētām vai ierīkotām) lauksaimniecībā izmantojamās zemēs aizsargjoslas robeža tiek noteikta ūdens notekas abās pusēs 10m attālumā no ūdensnotekas kroles,

regulētām ūdens notekām (maģistrālajam novadgrāvim) meža zemēs aizsargjoslas robeža tiek noteikta atbērtnes pusē 10m attālumā no ūdens kroles.

Aizsargjoslas gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem:

(1) Aizsargjoslas gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem tiek noteiktas, lai nodrošinātu ūdensvadu un kanalizācijas tīklu ekspluatāciju un drošību.

(2) Aizsargjoslas gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem Viļānu pagastā ir šāds platums:

.gar ūdensvadiem un kanalizācijas spiedvadiem – 5m katrā pusē no cauruļvadu malas;

gar paštecēs kanalizācijas vadiem – 3m katrā pusē no cauruļvada malas.

Aizsargjoslas ap valsts ģeodēziskajiem atbalsta punktiem

(1) Aizsargjoslas ap valsts ģeodēziskajiem atbalsta punktiem tiek noteiktas, lai nodrošinātu valsts ģeodēzisko atbalsta punktu ilgstošu saglabāšanos un aizsardzību.

(2) Aizsargjoslās ap valsts ģeodēziskajiem atbalsta punktiem iekļaujami tie zemes gabali, kuros atrodas valsts ģeodēziskie atbalsta punkti, kā arī vismaz vienu metru plata zemes josla ap to robežām.

Tauvas josla

(1) Tauvas josla tiek noteikta zvejas, kuģošanas un ar tām saistīto darbību nodrošināšanai gar ūdeņu krastiem neatkarīgi no īpašuma veida saskaņā ar Zvejniecības likumu, bet ne platāku par 40m.

Dabiskās tauvas joslas platums ir :

gar privāto ūdeņu krastiem – 4metri;

gar pārējo ūdeņu krastiem – 10metri.

5.3. Sanitārās aizsargjoslas

Sanitārās aizsargjoslas tiek noteiktas ap objektiem, kuriem ir noteiktas paaugstinātas sanitārās prasības. To galvenais uzdevums ir sanitāro prasību nodrošināšana.

Aizsargjoslas ap kapsētām:

(1) Aizsargjoslas gar kapsētām tiek noteiktas, lai nepieļautu tām piegulošo teritoriju sanitāro apstākļu pasliktināšanos.

Aizsargjoslu platums gar Kristceļu, Broku, Masaļsku, Trūpu, Privšu, Rimšu, Kūkoju, Notras, Lagonu, Solaskungu, Šautiņu, Blūzmu, un Rampānu kapsētām ir 300m no kapsētas teritorijas robežas ārējās malas.

Aizsargjoslas ap dzīvnieku kapsētām:

(1) Aizsargjoslas ap dzīvnieku kapsētām tiek noteiktas, lai nepieļautu tām piegulošo teritoriju sanitāro apstākļu pasliktināšanos.

Aizsargjoslas platums dzīvnieku kapsētai ir 500m no kapsētas teritorijas robežas ārējās malas.

Aizsargjoslas ap ūdens attīrīšanas iekārtām:

(1) Aizsargjoslas ap ūdens attīrīšanas iekārtām tiek noteiktas, lai nodrošinātu tām piegulošo teritoriju aizsardzību no iespējamās vai esošās negatīvās ietekmes.

5.4. Īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumi aizsargjoslās (*Aizsargjoslu likums*)

Vispārīgie aprobežojumi aizsargjoslās.

1. Vispārīgos aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi, tos var noteikt arī ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kas izdoti to kompetences ietvaros.
2. Tā objekta īpašniekam, kuram noteikta aizsargjosla, ir atļauts aizsargjoslā veikt attiecīgā objekta ekspluatācijai un remontam nepieciešamos darbus. Par to rakstveidā jābrīdina zemes īpašnieks, bet, ja tiesības lietot zemi nodotas citai personai, - zemes lietotājs vismaz divas nedēļas pirms darbu uzsākšanas.
3. Aizsargjoslās, kas ir lauksaimniecības zemēs, plānotie ekspluatācijas un remonta darbi veicami laika posmā, kad šīs platības neaizņem lauksaimniecības kultūras vai kad ir iespējama lauksaimniecības kultūru saglabāšana, izņemot avāriju novēršanu vai to seku

- likvidācijas darbus, kurus var veikt jebkurā gadalaikā, pirms tam rakstveidā vai mutvārdos informējot par to zemes īpašnieku vai lietotāju.
4. Pēc minēto darbu veikšanas objekta īpašniekam jāsakārto zemes platības tādā stāvoklī, lai tās būtu derīgas izmantošanai paredzētajām vajadzībām, kā arī jāatlīdzina zemes īpašniekam vai lietotājam darbu izpildes gaitā nodarītie zaudējumi. To noteikšanu un atlīdzību veic likumos noteiktajā kārtībā vai pēc savstarpējās vienošanās.
  5. Ja aizsargjoslas sakrīt vai krustojas, ar attiecīgo objektu ekspluatāciju un remontu saistītos darbus kopīgajos aizsargjoslu iecirkņos veic ieinteresētās juridiskās vai fiziskās personas pēc savstarpējās vienošanās.
  6. Juridiskajām un fiziskajām personām, veicot aizsargjoslās darbus, kuru dēļ ir nepieciešams pārbūvēt objektus vai aizsargāt tos no bojājumiem, pārbūves vai aizsardzības darbi jāveic par saviem līdzekļiem pēc saskaņošanas ar attiecīgā objekta īpašnieku vai pēc savstarpējās vienošanās jāsamaksā par šiem darbiem.
  7. Juridiskajām un fiziskajām personām aizsargjoslās jāizpilda attiecīgā objekta īpašnieka likumīgās prasības.
  8. Pašvaldību, atbildīgo valsts institūciju un objektu īpašnieku dienestiem kontroles un uzraudzības nolūkos atļauts apmeklēt aizsargjoslu teritorijas jebkurā laikā, iepriekš par to brīdinot zemes īpašnieku, bet, ja tiesības lietot zemi nodotas citai personai – zemes lietotāju.

Aprobežojumi ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās.

Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajam tiek noteikti šādi aprobežojumi :

- 1) aizliegts lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētās un iekārtotās vietas;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts veikt 50m platā joslā kailcirtes;
- 4) 10m platā joslā papildus 1., 2., un 3. punktā minētajam aizliegts:
  - a) izvietot degvielas uzpildes stacijas,
  - b) celt un izvietot jebkādas ēkas un būves (izņemot kultūras pieminekļu atjaunošanu), ūdens ņemšanas ietaises, ūdens regulēšanas ietaises un citas

- hidrotehniskās būves, peldētavas, laivu un kuģu piestātnes un būves, kas nepieciešamas kuģošanas drošībai;
- c) lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus;
  - d) veikt meliorāciju bez saskaņošanas ar vides aizsardzības institūcijām.

Aprobežojumi aizsargjoslās (aizsardzības zonās) ap kultūras pieminekļiem

Aizsargjoslās (aizsardzības joslās) ap kultūras pieminekļiem papildus “Aizsargjoslu likumā” 35.pantā minētajam tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) jebkuru saimniecisko darbību aizsargjoslās (aizsardzības zonās) ap kultūras pieminekļiem drīkst veikt tikai ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas un kultūras pieminekļa īpašnieka atļauju;
- 2) pārdodot vienam īpašniekam piederošu kultūras pieminekļa un tā aizsargjoslas zemi, aizliegts to sadalīt;
- 3) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētas un iekārtotas vietas;
- 4) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus,
- 5) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas pie kultūras pieminekļa;
- 6) aizliegts glabāt un izliet ķīmiski aktīvas un koroziju izraisošas vielas.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap ūdens ņemšanas vietām.

Aizsargjoslās ap ūdens ņemšanas vietām papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajam tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētas un iekārtotas vietas;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts izvietot degvielas uzpildes stacijas;
- 4) aizliegts aizkraut pievedceļus un ieejas pie ūdens ņemšanas ietaisēm;
- 5) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus;

- 6) aizliegts veikt jebkāda veida derīgo izrakteņu iegūšanas, iekraušanas un izkraušanas, gultnes padziļināšanas, zemes smelšanas un spridzināšanas darbus;
- 7) aizliegts glabāt un izliet ķīmiski aktīvas un koroziju izraisošas vielas;
- 8) aizliegts lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus;
- 9) aizliegts veikt darbus, kas var izraisīt applūdināšanu un gruntsūdens līmeņa paaugstināšanos, izņemot gadījumus, kad saņemts pozitīvs ekoloģiskās ekspertīzes atzinums.

Aprobežojumi aizsargjoslās gar autoceļiem un dzelzceļiem

Aizsargjoslās gar autoceļiem un dzelzceļiem papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajam tiek noteikti šādi aprobežojumi:

1) aizsargjoslās gar autoceļiem aizliegts:

- a) veikt darbības, kuru rezultātā samazinās ceļa pārredzamība vai palielinās aizputināmība,
- b) veikt kailcirtes gar I – III tehniskās kategorijas ceļiem 50m platā joslā,
- c) veikt kailcirtes gar IV tehniskās kategorijas ceļiem 30m platā joslā,
- d) veikt jebkurus ceeltniecības, montāžas un kalnrūpniecības darbus bez saskaņošanas ar Valsts ceļu dienestu,

2) aizsargjoslās gar dzelzceļiem aizliegts:

- a) veikt darbības, kuru rezultātā samazinās dzelzceļa pārredzamība vai palielinās aizputināmība,
- b) veikt darbības, kuru rezultātā samazinās ūdens caurtecības ierīču ūdens caurlaides spēja,
- c) veikt zemes rakšanas darbus bez saskaņošanas ar komunikāciju īpašniekiem,
- d) ierīkot gāzes vadus gar sliežu ceļu,
- e) aizkraut pievedceļus un pieejas pie dzelzceļa apkalpošanas objektiem.

Aprobežojumi aizsargjoslās gar sakaru līnijām

(I) Papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajam bez izpildāmo darbu projekta, kas rakstveidā saskaņots ar sakaru līnijas valdītāju, aizsargjoslās gar sakaru līnijām aizliegts:

- 1) veikt jebkādas celtniecības, montāžas un spridzināšanas darbus, kā arī zemes darbus dziļāk par 0.5m un planēšanu ar tehniku;

- 2) izdarīt ģeoloģiskās un ģeogrāfiskās izpētes darbus, kas saistīti ar urbumiem, zemes paraugu ņemšanu un citiem līdzīgiem darbiem;
- 3) stādīt kokus, izvietot lauku apmetnes, turēt lopus, nokraut materiālus, lopbarību un mēslojumu, kurt ugunscurus un ierīkot šautuves;
- 4) zem gaisvadu sakaru līnijām pārvadāt gabarītiem neatbilstošas kravas, kā arī ierīkot autotransporta, traktoru un mehānismu stāvvietas;
- 5) ierīkot kuģu, liellaivu un peldošo celtņu piestātnes, veikt iekraušanas, izkraušanas, gultnes padziļināšanas un zemes smelšanas darbus, izmest enkurus, braukt ar nolaistiem enkuriem, ķēdēm, lotēm, velkamajiem rīkiem un traļiem, ierādīt zvejas vietas, zvejot zivis, vākt augus ar dziļūdens rīkiem, ierīkot lopu dzirdināšanas vietas, skaldīt un iegūt ledu;
- 6) nojaukt un rekonstruēt ēkas un tiltus, pārbūvēt kolektoros un tuneļos, kuros ieguldīti sakaru kabeļi vai uzstādītas sakaru līnijas statnes, kabeļu kastes un sadales kārbas (ja būvētājas nav iepriekš pārvietojis sakaru līnijas un iekārtas pēc saskaņošanas ar to vadītāju);
- 7) apbērt vai salauzt mērstabiņus un brīdinājuma zīmes, novietot uz apakšzemes kabeļu līniju trasēm smagus (vairāk par 5 tonnām) priekšmetus, ierīkot trasēs skābju, sāļu un sārnu notekas;
- 8) atvērt sakaru līniju neapkalpojamo pastiprinātājpunktu, mikroviļņu līniju, telefona kanalizācijas kabeļaku, šahtu, sadales skapju un kabeļu kastu durvis un lūkas, kā arī personām, kas minētās līnijas un iekārtas neapkalpo, pieslēgties sakaru līnijām un iekārtām;
- 9) veikt jebkādas citas darbības, kas var izraisīt sakaru līniju un iekārtu bojājumus;
- 10) lietot laužņus, kapļus, ķīļus un pneimatiskos instrumentus, rokot zemi tuvāk par vienu metru no kabeļa līnijas abās pusēs;
- 11) apbērt ar zemi vai būvmateriāliem telefona kanalizācijas kabeļaku lūku vākus, sadales skapjus, brīdinājuma zīmes un mērstabiņus apakšzemes kabeļu trasēs, kā arī pārvietot esošās sakaru līnijas un iekārtas bez iepriekšējās saskaņošanas ar to vadītāju.

Aprobežojumi aizsargjoslās gar elektriskajiem tīkliem

(1) Aizsargjoslās gar elektriskajiem tīkliem papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas elektrisko tīklu objektiem;

- 2) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēsļu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas;
- 3) aizliegts aizsargjoslās gar gaisa vadu līnijām ierīkot sporta laukumus, rotaļu laukumus, stadionus, tirgus, sabiedriskā transporta pieturas, mašīnu un mehānismu stāvvietas, kā arī veikt jebkādu pasākumu, kas saistīti ar cilvēku pulcēšanos;
- 4) aizliegts aizsargjoslās gar pazemes elektropārvades kabeļlīnijām veikt darbus ar triecienmehānismiem, nomest smagumus, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus;
- 5) aizliegts celt, kapitāli remontēt, rekonstruēt vai nojaukt jebkuras ēkas un būves bez attiecīgo komunikāciju īpašnieku atļaujas;
- 6) aizliegts veikt jebkāda veida derīgo izrakteņu iegūšanas, iekraušanas un izkraušanas, gultnes padziļināšanas, zemes smelšanas, spridzināšanas un meliorācijas darbus, kā arī izvietot lauku apmetnes un mehānizēti laistīt lauksaimniecības kultūras;
- 7) aizliegts aizsargjoslās gar zemūdens elektropārvades kabeļlīnijām iekārtot kuģu, liellaivu un peldošo celtnu piestātnes, noenkuroties, braukt ar izmestu enkuru un tīkliem, ierādīt zvejas vietas un zvejot, ņemt ūdens dzīvniekus un iegūt ūdensaugus ar dziļūdens rīkiem, kā arī ierīkot dzirdinātavas;
- 8) aizliegts skaldīt ledu;
- 9) aizliegts braukt ar mašīnām un mehānismiem, kā arī strādāt ar lauksaimniecības tehniku, kuras augstums, mērot no ceļa (zemes) virsmas, pārsniedzot 4.5m;
- 10) aizliegts veikt zemes darbus dziļāk par 0.3m, bet aramzemēs – dziļāk par 0.45m, kā arī veikt grunts planēšanu ar tehniku;
- 11) aizliegts veikt darbus, kas saistīti ar zemju applūdināšanu uz laiku.

(2) Veicot apūdeņošanas grāvju un drenāžas kolektorgrāvju būvi, kā arī ierīkojot nožogojumus un veicot citus darbus, jāsaglabā pievedceļi un pieejas elektriskajiem tīkliem un būvēm.

(3) Koku un krūmu audzēšana elektrisko tīklu trasēs pieļaujama ar elektrisko tīklu īpašnieka rakstveida atļauju.

(4) Elektroenerģijas apgādes uzņēmumi, kuriem saskaņā ar likumu “Par uzņēmējdarbības regulēšanu enerģētikā” ir nepieciešama licence, izmanto nekustamo īpašumu aizsargjoslām gar elektriskajiem tīkliem bez atlīdzības par nekustamā īpašuma īpašniekam, valdītājam vai lietotājam noteikto nekustamā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu.

Aprobežojumi aizsargjoslās gar siltumtīkliem

I) aizsargjoslās gar siltumtīkliem papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas siltumtīkliem;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem;
- 4) aizliegts glabāt un izliet ķīmiski aktīvas, koroziju izraisošas vielas un degvielu;
- 5) aizliegts veikt darbus, kas var izraisīt siltumtīklu applūdināšanu un gruntsūdens līmeņa paaugstināšanos;
- 6) bez iepriekšējās saskaņošanas ar siltumtīklu īpašnieku siltumtīklu aizsargjoslā aizliegts:
  - a) celt, kapitāli remontēt, rekonstruēt vai nojaukt jebkuras ēkas un būves, kā arī jebkuras komunikācijas;
  - b) veikt zemes darbus dziļāk par 0.3m, kā arī veikt grunts planēšanu ar tehniku;
  - c) veikt citus darbus, kas traucē siltumtīklu apkalpošanu un var tos bojāt.

(2) Siltumenerģijas apgādes uzņēmumi izmanto nekustamo īpašumu aizsargjoslām gar siltumtīkliem bez atlīdzības par nekustamā īpašuma īpašniekam, valdītājam vai lietotājam noteikto nekustamā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap meliorācijas būvēm un ierīcēm

Aprobežojumi aizsargjoslās ap meliorācijas būvēm un ierīcēm papildus šā likuma 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 2) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas meliorācijas būvēm un ierīcēm, veidot akmens krājumus;
- 3) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, nomest smagumus, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus.

Aprobežojumi aizsargjoslās gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem

Aprobežojumi aizsargjoslās gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem papildus šā likuma 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas ūdensvada un kanalizācijas tīklu objektiem;
- 2) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, nomest smagumus, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus;
- 3) aizliegts glabāt un izliet ķīmiski aktīvas un koroziju izraisošas vielas un degvielu.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap valsts ģeodēziskajiem atbalsta punktiem

Aizsargjoslās ap valsts ģeodēziskajiem atbalsta punktiem papildus šā likuma 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 2) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas;
- 3) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas valsts ģeodēzisko atbalsta punktu objektiem;
- 4) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, kā arī nomest smagumus.

Aprobežojumi tauvas joslā

Tauvas joslā papildus šā likuma 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētas un iekārtotas vietas;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas;
- 4) aizliegts traucēt cilvēku brīvu pārvietošanos tauvas joslā.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap kapsētām

Aprobežojumi aizsargjoslās ap kapsētām papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētas un iekārtotas vietas;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas kapsētām.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap dzīvnieku kapsētām

Aprobežojumi aizsargjoslās ap kapsētām papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem aizliegts veikt darbus, kas var izraisīt applūdināšanu un gruntsūdens līmeņa paaugstināšanos.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap atkritumu apglabāšanas poligoniem, atkritumu uzglabāšanas vietām un ūdens attīrīšanas iekārtām.

Aizsargjoslās ap atkritumu apglabāšanas poligoniem, atkritumu uzglabāšanas vietām un ūdens attīrīšanas iekārtām papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas atkritumu apglabāšanas poligonu, atkritumu uzglabāšanas vietu un ūdens attīrīšanas iekārtu objektiem;
- 2) aizliegts veikt darbus, kas var izraisīt applūdināšanu vai gruntsūdens līmeņa paaugstināšanos.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap gāzes vadiem, gāzes noliktavām un krātuvēm

(1) Aizsargjoslās ap gāzes vadiem, gāzes noliktavām un krātuvēm papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts izvietot lopbarības, minerālmēslu, pesticīdu, degvielas, eļļošanas materiālu, ķīmisko vielu, kokmateriālu un citu veidu materiālu un vielu glabātavas, izņemot šim nolūkam īpaši paredzētas un iekārtotas vietas;
- 2) aizliegts ierīkot atkritumu apglabāšanas poligonus;
- 3) aizliegts izvietot degvielas uzpildes stacijas;
- 4) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas gāzes vadu, gāzes noliktavu un krātuvju objektiem;

- 5) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, nomest smagumus, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus, kā arī veikt uguns un liesmu darbus;
- 6) aizliegts veikt derīgo izrakteņu iegūšanu, iekraušanas un izkraušanas, gultnes padziļināšanas, zemes smelšanas, spridzināšanas un meliorācijas darbus;
- 7) aizliegts staigāt pa virsūdens gāzes vadu pārejām;
- 8) mehāniskajiem transporta līdzekļiem aizliegts apstāties un stāvēt uz autoceļiem aizsargjoslās ap gāzes vadiem, kuros spiediens ir lielāks par 1.6 megapaskāliem;
- 9) aizliegts veikt darbus, kas saistīti ar zemes applūdināšanu uz laiku;
- 10) aizliegts aizsargjoslās gar zemūdens gāzes vadiem iekārtot kuģu, liellaivu un peldošu celtnu piestātnes, braukt ar izmestu enkuru vai tīkliem, ierādīt zvejas vietas un zvejot, ķert ūdens dzīvniekus un iegūt ūdensaugus ar dziļūdens rīkiem;
- 11) aizliegts bez komunikāciju īpašnieka atļaujas saņemšanas:
  - a) celt, kapitāli remontēt, rekonstruēt vai nojaukt jebkuras ēkas un inženierbūves;
  - b) veikt zemes darbus dziļāk par 0.3m, bet aramzemēs – dziļāk par 0.45m, kā arī grunts planēšanas darbus;
  - c) veikt ģeoloģiskos, ģeodēziskos un citus pētniecības darbus, kas saistīti ar urbumu veidošanu un grunts paraugu ņemšanu (izņemot augsnes paraugus);
  - d) veikt citus darbus, kas traucē gāzes vadu un uz tiem uzstādīto armatūru apkalpošanu vai bojā tās.

Aprobežojumi aizsargjoslās ap karjeriem

Aizsargjoslās ap karjeriem papildus “Aizsargjoslu likuma” 35.pantā minētajiem aprobežojumiem tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 1) aizliegts aizkraut pievedceļus un pieejas;
- 2) aizliegts veikt darbus ar triecienmehānismiem, nomest smagumus, izmest un izliet kodīgas un koroziju izraisošas vielas, degvielu un eļļošanas materiālus;
- 3) aizliegts veikt darbus, kas var izraisīt karjeru applūdināšanu un gruntsūdens līmeņa paaugstināšanos.

5.5. Aizsargjoslu uzturēšana (Aizsargjoslu likums)

(1)Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas un aizsargjoslas ap kapsētām un gar valsts autoceļiem par saviem līdzekļiem kārtībā uztur zemes īpašnieks, bet, ja tiesības lietot zemi nodotas citai personai, - zemes lietotājs, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.

(2)Ekspluatācijas , drošības un sanitārās aizsargjoslas (izņemot aizsargjoslas ap kapsētām un gar valsts autoceļiem) par saviem līdzekļiem kārtībā uztur attiecīgā objekta vai komunikācijas īpašnieks, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.

(3)Pienākumu uzturēt kārtībā ekspluatācijas, drošības un sanitārās aizsargjoslas (izņemot aizsargjoslas ap kapsētām un gar valsts autoceļiem) saskaņā ar savstarpēju vienošanos var deleģēt zemes īpašniekam vai zemes lietotājam.

(4)Kārtību, kādā uzturamas aizsargjoslas gar ielām pilsētās, ciemos un citās blīvi apdzīvotās vietās, nosaka pagasta un pilsētu apbūves noteikumi.

(5)Ciršanu veic par objekta īpašnieka līdzekļiem, savstarpēji vienojoties ar zemes īpašnieku, bet, ja tiesības lietot zemi nodotas citai personai,- ar zemes lietotāju, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi. Avāriju novēršanas vai to seku likvidācijas gadījumā objekta īpašniekam ir tiesības pirms ciršanas biļetes vai apliecinājuma izņemšanas nocirst gar elektrisko tīklu sakaru gaisa vadu līnijām atsevišķus kokus un apgriezt zarus, kuri traucē vai reāli apdraud šo līniju normālu darbību , par to iepriekš brīdinot zemes īpašnieku vai lietotāju. Šādos gadījumos objekta īpašnieks ciršanas biļeti vai apliecinājumu izņem 10 dienu laikā pēc ciršanas.

(6)Aizsargjoslās mežos gar autoceļu un dzelzceļu nodalījuma joslas ārējām malām jāizveido mineralizēta pretuguns josla ne mazāk kā 1.5m platumā, un tā ik gadu jāatjauno.

(7)Aizsargjoslas gar autoceļiem un dzelzceļiem, ap gāzes vadiem, gāzes noliktavām un krātuvēm, ap naftas un naftas produktu vadiem , noliktavām un krātuvēm jāuztur ugunsdrošā stāvoklī.

6. Perspektīvā zemes izmantošana

Atsevišķu teritoriju izmantošanas noteikumi

Teritorijas zonējums nosaka pagasta teritorijas funkcionālo organizāciju, tās izmantošanas veidu un noteikumus teritorijas izmantošanai.

Viļānu pagasta teritorijas plānpjumā attēlots pagasta teritorijas attīstības plānojumā noteiktais zemes iedalījums (zonējums) apbūves un izbūves teritorijās atbilstoši attiecīgajam izmantošanas veidam:

1. Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas.
2. Mežu un perspektīvo mežu teritorijas.
3. Teritorijas, kur spēkā ir apbūves noteikumi:
  - Individuālās apbūves teritorijas,
  - Līnijbūves,
  - Apstādījumi un meži,
  - Sabiedrisko pakalpojumu teritorijas,
  - Lauksaimniecības teritorijas,
  - Ražošanas teritorijas.
4. Rekreācijas un tūrisma teritorijas.
5. Rūpnieciskās ražošanas teritorijas.
6. Pakalpojumu teritorijas.

Kartogrāfisko materiālu M1:30000 ar perspektīvo teritorijas izmantošanu skatīt Viļānu pagasta teritorijas plānojuma kartē.

6.1. Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas

Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas primāri izmantojamas lauksaimniecības produktu ražošanai.

Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas var iedalīt divos izmantošanas veidos:

1. *Meliorētās augstvērtīgās un vidēji vērtīgās lauksaimniecības zemes:*

- Nav pieļaujama šo zemju transformācija citos izmantošanas veidos,
- Meliorētās augstvērtīgās un vidēji vērtīgās lauksaimniecības zemju teritorijās tiek pieļauta viensētu celšana un veco viensētu rekonstrukcija, tūrisma, atpūtas un izklaides uzņēmējdarbība, reklāmas izvietošana brīvā dabātā, lai tas neietekmētu meliorācijas sistēmu darbību,
- Zemes īpašnieki un lietotāji nedrīkst pieļaut augsnes auglības samazināšanos,
- Nav pieļaujama minerālmēslu glabāšanas novietņu, degvielas uzpildes staciju un citu gruntsūdeņus piesārņojošu – potenciāli bīstamu būvju ierīkošana,
- Zemes īpašniekiem jāveic meliorācijas sistēmu rekonstrukcija,
- Ceļu remonts nedrīkst izjaukt meliorācijas sistēmu darbību,

2.Lauksaimniecības zemes :

- Lauksaimniecības zemes izmantojamas daudzfunkcionālai lauksaimniecībai – lopkopībai, zemkopībai, lauku tūrismam, zivsaimniecībai, augļkopībai un netradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, kā arī mežsaimniecībai,
- Lauksaimniecības zemēs pieļaujama transformācija citos zemes lietošanas veidos, ja tas nesamazina blakus zemes īpašnieku nekustamā īpašuma vērtību,
- Lauksaimniecības zemēs pieļaujama viensētu celtniecība, lauksaimniecības produktu noliktavu un glabātavu un apkalpes objektu celtniecība, kā arī nelielu ar lauksaimniecību saistītu ražotņu celtniecība, kas nerada vides piesārņojumu ievērojot sanitārās, veterinārās un ugunsdrošības prasības, kā arī tehnoloģiskās projektēšanas normas,
- Būvprojekti jāsaskaņo vispārējā kārtībā,
- Tajās veicama jaunu bioloģiskās un ainavu daudzveidības elementu veidošana – koku, puduru, aleju, dīķu u.c.,
- Apmežojot mazvērtīgās lauksaimniecības zemes, jāņem vērā to ainaviskā un ekoloģiskā vērtība.

6.2. Meža zemes

Mežu teritorijas pagasta teritorijas plānojumā tiek noteiktas atkarībā no mežu ieskaitīšanas kategorijās.

Meža zemes (saimnieciskie meži).

Viļānu pagasta teritorijas plānojumā mežu zemju galvenais izmantošanas mērķis ir mežsaimniecība. Meža zemes jāapsaimnieko atbilstoši mežsaimniecības projektiem.

Atļautā izmantošana:

- Privāto, juridisko personu, pašvaldības un valsts mežu izmantošana un apsaimniekošanas juridiskais pamats ir mežsaimniecības projekti,
- Šo teritoriju izmantošana, transformācija un aizsardzība paredzēta saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem un citiem tiesību aktiem,
- Apbūve meža zemēs nav primārais zemes izmantošanas veids, bet pieļaujama tikai tad, ja nesamazina meža saimniecisko un ekoloģisko vērtību,
- Atļauta ir ogošana, sēņošana, ārstniecības un dekoratīvo augu vākšana,
- Būvprojekti jāsaskaņo vispārējā noteiktā kārtībā.

Aizsargājamie mežu iecirkņi.

Viļānu pagasta teritorijas plānojumā aizsargājamie mežu iecirkņi izdalīti, lai saglabātu šim reģionam tipiskus meža nogabalus.

Atļautā izmantošana:

- Aizsargājamās meža iecirkņos aizliegta jebkāda meža saimnieciskā izmantošana, kā arī cita saimnieciskā darbība (būvdarbi u.c.), kas ietekmē meža ekosistēmu,
- Atļauta ir ogošana, sēņošana, ārstniecības un dekoratīvo augu vākšana.

Apmežojamās lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

Viļānu pagasta teritorijas plānojumā apmežojamās lauksaimniecībā izmantojamās zemes izdalītas, lai veicinātu ar krūmiem un kokiem aizaugušo zemju transformāciju par meža zemēm.

Atļautā izmantošana:

- Meliorēto lauksaimniecības zemju transformācija meža zemēs pieļaujama ar Latgales reģionālās lauksaimniecības pārvaldes atļauju,
- lauksaimniecības zemju transformācijas gadījumos meža zemēs izstrādāt ainavu plānojumu un meža apmežošanas plānu.

6.3. Apbūves teritorijas

Viļānu pagasta Jaunviļānu un Radopoles ciematiem ir izstrādāts ciematu zonējums

Skatīt kartes - “Jaunviļānu ciemata zonējums” M1:5000

- “Radopoles ciemata zonējums” M1:5000

- Viļānu pagasta perspektīvā situācija M1:30000.

Viļānu pagasta, bet vistiešāk ciematu teritorijas plānošanu un organizāciju, regulē apbūves noteikumi, kas ietver:

- Dzīvojamās/individuālās apbūves teritorijas,
- Sabiedrisko pakalpojumu teritorijas,
- Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas,
- Līnijbūvju izbūves teritorijas
- Dabas pamatnes vai atklātās(brīvās) izbūves teritorijas.

Skatīt nodaļu “Viļānu pagasta apbūves noteikumi”.